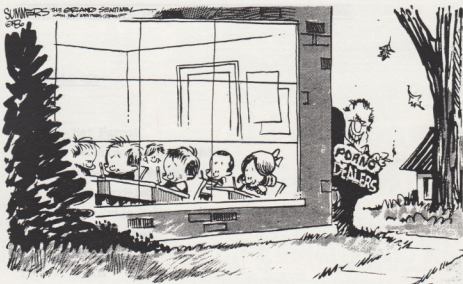

PERSFOCUS

TWEDE JAARGANG NUMMER 8 -- AUGUSTUS 1986

In dit nummer:

Kinderpornojagers dringen op	2
Holmes en van der Meijden in de sex-ring	7
Meer zeggenschap voor kinderen: over films...	11
...en euthanasie	13
Acties tegen seks(ueel geweld)	15
NVSH: dood of levend ?	18
AIDS-discriminatie	20
De politie betrapt	21
Ontucht van de maand	23
Aktueel	25
Achtergrond	28

Afschrijven op Persfocus kosten f 35,- per jaar, inclusief verzending f 5,50

Glad: 040-665 van de Vereniging Martijn, postbus 5475, 1007 AL Amsterdam

PERSFOCUS, tweede jaargang nummer 8, augustus 1986

Knipsels uit:

- Par - Het Parool
- NJB - Nederlands Juristenblad
- UN - Utrechts Nieuwsblad
- NRC - NRC Handelsblad
- HVV - Het Vrije Volk
- Tel - De Telegraaf
- Vk - De Volkskrant
- Tr - Trouw
- ND - Nederlands Dagblad
- ST - Sunday Times
- HP - Haagse Post
- AD - Algemeen Dagblad
- EM - Elseviers Magazine
- NN - Nieuwsblad van het Noorden
- Econ - The Economist
- IHT - International Herald Tribune
- Int - Intermediair
- VN - Vrij Nederland
- Sbl - Het Schoolblad
- TT - Tijd en Taak

Abonnementen op Persfocus kosten f 55,- per jaar, losse nummers f 6,50

Giro: 5459646 van de Vereniging Martijn, postbus 5478, 1007 AL Amsterdam

KINDERPORNOJAGERS DRINGEN OP

Geen kinderporno in Nederland

Werkgroep na onderzoek: berichten uit VS waar overdreven

(Van onze politieke redactie)

DEN HAAG — In Nederland wordt geen kinderporno gemaakt voor commercieel gebruik. De berichten daarover zijn zwaar overdreven. Nederland heeft wel een belangrijk aandeel gehad in de verspreiding van dit soort materiaal naar de Bondsrepubliek en naar de Verenigde Staten, maar daarbij ging het vooral om buitenlandse foto's of films en om materiaal van amateurs dat oorspronkelijk voor eigen gebruik was vervaardigd.

Tot deze conclusie komt een werkgroep onder leiding van de Amsterdamse officier van justitie mr L. de Wit. De werkgroep, in 1983 ingeliefd door minister Korthals Altes van Justitie, doet enkele aanbevelingen om het verschijnsel helemaal te laten verdwijnen.

Nederland kwam twee jaar geleden bij hoorzittingen van de Amerikaanse Senaat in opspraak als producent en verspreider van kinderporno. Het materiaal zou ook in ons land worden vervaardigd, zo luiden de beschuldigingen. De werkgroep heeft in haar onderzoek vast-

gesteld dat van productie op grote schaal zelfs werd verondersteld geen enkele sprake is. Drukkers die zich enkele jaren geleden met de vervaardiging van kinderporno bezigielden, zijn daar al geruime tijd geleden mee gestopt. Tijdens het onderzoek zijn slechts enkele kleine voorraden aangetroffen in Amsterdam, Buschbeke en Venlo. De firma's stonden onder Nederlands en Duitse beheer.

De werkgroep zegt dat het vanuit Nederland versonden materiaal bestond uit kiekjes van amateurs en uit voornamelijk Duitse foto- en

filmmateriaal, dat telkens weer in andere bladen opdook. Verspreiding of aanbieding van pornografie waarvoor kinderen (onder de zestien jaar) zijn gebruikt, is sinds kort bij de wet verboden. De werkgroep zegt dat het opsporings- en vervolgingsbeleid onder in het land gelijk moet zijn. Iedere keer dat openlijk kinderporno wordt aangeboden of daarnaar wordt gevraagd zou een opsporingsonderzoek moeten worden gedaan.

De verkooppunten van pornoboekjes en -films moeten regelmatig door de politie worden gecontroleerd. Wanneer dan ergens een dergelijk product wordt aangetroffen, moet de politie er ook op bedacht zijn dat het oorspronkelijk niet-onoetmoedelijk bedoeld was. In een zo vroeg mogelijk stadium zal dan moeten worden geprobeerd om huisaankomst te doen bij de betreffende producent. Volgens de werkgroep is de 'handel' bereid mee te werken aan het uitbannen van kinderporno.

GEEN GEORGANISEERDE PRODUCTIE

Nederland speelde rol bij distributie van kinderporno

(Van onze Haagse redactie) **4N 2**

DEN HAAG — Nederland heeft tot voor kort verhoudingsgewijs een groot aandeel gehad in de versending van kinderpornografie naar met name de Verenigde Staten en Duitsland.

Dit kwam doordat kinderpornografie in Nederland makkelijk verkrijgbaar was. De opgespoorde versending naar Duitsland was overigens in handen van Duitse staatsburgers.

Door het recente wettelijke verbod op kinderpornografie en het verscherpte toezicht van politie en justitie is de beschikbaarheid van kinderporno drastisch afgenomen.

Dit concludeert de werkgroep kinderpornografie van het ministerie van justitie in een gisteren gepubliceerd rapport. De werkgroep werd vorig jaar ingeliefd na berichten uit binnen- en buitenland (de Verenigde Staten) dat Nederland een belangrijk rol zou spelen bij het vervaardigen en verspreiden van kinderpornografie.

PRODUCTIE

Er zijn volgens de werkgroep geen aanwijzingen dat in Nederland kinderen seksueel worden misbruikt voor de commerciële productie van kinderpornografie. Er zijn evenmin aanwijzingen gevonden dat er in ons land een georganiseerd distributiesysteem bestaat voor kinderpornografie.

POLITIE

Wel wordt geconstateerd dat tot voor kort door enkele firma's kinderpornografische drukwerken werden samengesteld en

uitgegeven aan de hand van bestaand fotomateriaal. De werkgroep neemt aan dat door een consequente opstelling van justitie en politie bij de handhaving van het omlands in werking tredende verbod op kinderpornografie (artikel 240 Wetboek van Strafrecht) het verschijnsel kinderpornografie grotendeels zal verdwijnen.

De werkgroep doet in haar verslag aanbevelingen die tot een dergelijk beleid kunnen leiden. Het accent ligt daarbij op het inspielen door de politie op de door de pornografehandel geleende bereidschap om kinderpornografie te welen als daarsheen door de overheid duidelijk wordt opgedrukt.

ONZEKERHEID

Vóór het in werking treden van dat verbod bestond er bij justitie en politie nog grote onzekerheid bij de bestrijding van kinderporno, nadat in de jurisprudentie de reikwijdte van de bestaande pornografiepinaliteit was beperkt. In haar rapport signaleert de werkgroep nog het verschijnsel dat personen die ontucht pleegden met kinderen daarvan vaak opnames maakten. Deze zijn echter niet bestemd voor publicatie in kinderpornografische uitgaven, maar komen daar via omwegen op den duur toch vaak in terecht.

Onderzoek: geen spoor productie van kinderporno

DEN HAAG, 2 aug. — Van commerciële productie van kinderporno op films en foto's is in Nederland geen spoor te vinden. Amerikaanse beweringen dat veel materiaal hier wordt gemaakt, missen volgens een werkgroep van het ministerie van justitie iedere steun.

Daar staat in het gisteren verschenen verslag van de ambtelijke werkgroep Kinderpornografie, die vorig jaar juni door minister Korthals Altes (justitie) werd ingeliefd. De minister bestoet hiermee omdat Nederland eind 1984 in de publiciteit kwam als producent, na hoorzittingen in de Verenigde Staten van een senaatscommissie over kinderpornografie en pedofilie. De beweringen werden meteen door Korthals Altes van de hand gewezen, maar de suggesties bleven rondzingen in perspublicaties en boerdiensten bij politie en justitie behoefte ontstaan aan een uniforme gedragslijn op dit gebied.

De werkgroep, bestaande uit vertegenwoordigers van Openbaar ministerie, rijk- en gemeentepolitie, liet alle korpsen in het land de procesverloop van af 1984 en andere informatie over kinderpornografie opsturen.

Afzonderlijke vordering tot onttrekking aan het verkeer van video-banden (met kinderporno). De toewijzende beschikking, enkel verwijzende naar de art. 36c en 36d Sr houdt niet in op grond waarvan de in beslag genomen voorwerpen vatbaar zijn voor onttrekking aan het verkeer.

HR: Tot de stukken van het geding behoren:

- a. een kennisgeving van inbeslagname van vijf videobanden van 27 febr. 1984, waarin het strafrecht is te beschrijven als '247 van het Wetboek van Strafrecht';
- b. de onder I bedoelde vordering van de officier van Justitie met daarin voorkomende de volgende overwegingen: 'dat in de te zijnen parkette (...) ingeschreven zaak (...) in beslag genomen is en gedeponeerd is als zodanig op zodanig de aangevoerde (kopie) kennisgeving van inbeslagname als zodanig staat vermeld; dat het aldus vermeldde vatbaar is voor onttrekking aan het verkeer';
- c. een proces-verbaal van 27 sept. 1985 van het onderzoek in Raadkamer van de Rb. naar aanleiding van de onder (b) bedoelde vordering, onder meer inhoudende als verklaring van de officier van Justitie: 'De onttrekking aan het verkeer van de in beslag genomen voorwerpen dient los te worden gezien van het strafbare feit. De voorwerpen zijn vatbaar voor onttrekking aan het verkeer op grond van art. 36d van het Wetboek van Strafrecht';
- d. de bestreden beschikking met de volgende overwegingen: 'dat het ongecontroleerde bezit van pornomaterialen voorwerpen in strijd is met de wet of met het algemeen belang; dat de omstandigheid dat de videobanden kunnen worden uitgewist niet meebrengt dat het ongecontroleerde bezit van voormelde voorwerpen niet in strijd moet worden geacht met de wet of met het algemeen belang; dat de vordering derhalve voor toewijzing vatbaar is'.

Beoordeling van het tweede middel: De bestreden beschikking is niet naar de eis der wet met redenen omkleed, aangezien deze niet inhoudt op grond waarvan de in beslag genomen voorwerpen vatbaar zijn voor onttrekking aan het verkeer. Een loutere verwijzing naar de art. 36c en 36d Sr is ontoereikend, reeds omdat in die bepalingen verschillende gronden worden aangegeven welke voorwerpen vatbaar voor onttrekking aan het verkeer doen zijn.

Het middel, daarvoor klagend, is dus gegrond. Volgt vernietiging en verwijzing.

'Geen kindermisbruik voor porno'

DEN HAAG — Amerikaanse beschuldigingen dat Nederland een grote producent van kinderporno zou zijn, worden niet aanvaard. Dit is de conclusie komt een werkgroep van het ministerie van Justitie, die de zaak heeft onderzocht. 'Er zijn geen aanwijzingen dat er in Nederland kinderen worden misbruikt voor de commerciële productie van kinderpornografie of dat er een georganiseerd distributiesysteem bestaat,' aldus het rapport.

Wel heeft de werkgroep vastgesteld dat er tot voor kort een paar firma's hebben geprobeerd die pornoblaadjes fotomateriaal.

Ons land heeft op die manier wel een groot aandeel gehad in de versending van kinderporno naar Duitsland en de Verenigde Staten. De handel met Duitsland was overigens in handen van Duitsers. Op het ogenblik hebben verscheidene acties van politie en justitie de beschikbaarheid van kinderporno sterk doen teruglopen.

Beschuldiging Noorse minister

Hoofdrol voor ons land bij misbruik kinderen voor sex

Tel 1

door Marcella van der Wiel

OSLO, vrijdag

Nederland is door de Noorse minister van Justitie, Hølen Bøsterud, als één der hoofdschuldigen genoemd in een verontschuldigd met stijgende kinderhandel voor commerciële seksuele doeleinden.

Nit een onlangs verschenen rapport van de internationale organisatie "Save the Children", zou blijken dat veel name in Nederland, Duitsland en Denemarken kinderen, tot 3-jarigen aan toe, werden misbruikt voor kinderporno en prostitutie. De kleintjes worden verkocht door kinderhandelaars in onder andere Thailand, Laos, Birma, Cambodja, de Filipijnen, Korea en Zuid-Amerika.

Lange vaste smokkelroutes worden de sex-slaves naar onder andere West-Europa gebracht, waar ze vooral worden gedwongen mee te werken aan pornofilms. Daarvoor is, volgens de samensteller van het rapport, de Zweed Bo Carlson een groeiende markt ontstaan sinds de massale verkoop van video-recorders.

Mevrouw Bøsterud zegt zo geschrokken te zijn van dit, overigens nogal onbetrouwbare rapport omdat het nauwelijks harde bewijzen geeft, dat ze het voortouw wil nemen in

een internationale aanpak van deze misdaad. „Ik zal samen met mijn Scandinavische collega's de Europese Raad en de Europese Vereniging van ministers van Justitie dringende verzoeken indienen te nemen om deze handel te stoppen", aldus de Noorse minister, die met name haar collega's in de "Import-landen" Nederland, Duitsland en Denemarken wil spreken.

Ze heeft een pakket maatregelen voorgesteld, waaronder een eensidigslende Europese wetgeving tegen kinderporno en prostitutie en strengere straffen voor de mensen die hier geld mee verdienen. Tevens wordt in Oslo, op 21 augustus aansluitend, een internationaal congres over de kinderhandel gehouden, georganiseerd door "Save the Children" en de internationale juristenvereniging.

Kinderporno komt nog maar sporadisch voor

Van onze verslaggevers

DEN HAAG - In Nederland wordt nog maar sporadisch kinderporno grafie aangetroffen. Tot voor enkele jaren was dit soort porno wel op vrij ruime schaal beschikbaar en werd er veel materiaal verzameld naar het buitenland.

Dat schrift de werkgroep kinderporno in een gisteren verschenen rapport. Naar aanleiding van klachten uit het buitenland (de organisatie Defense for Children International Nederland, de arts A.J. Koers) en het buitenland (de VSB, had minister Kortlandt Altes van justitie in zijn eerste ambstermin een onderzoek laten instellen naar het verschijnsel kinderporno grafie "in de zin van het seksueel misbruik maken van kinderen".

Volgens de werkgroep, onder leiding van de Amsterdamse officier van justitie De Wit, was kinderporno tot 1984 relatief ruim beschikbaar in ons land. Nu is er nog maar weinig te vinden en het nog vooral "in streken waar politie en justitie nog geen bijk

hebben gegeven van actief optreden tegen het verschijnsel. De Nederlandse pornohandel schat dat de hoeveelheid films, foto's en dergelijke met minstens vijftien procent van omzet uitmaakt. De vraag vanuit ons land zou gering zijn, in vergelijking tot landen als de VS en West-Duitsland.

Vanuit Nederland is een verhoudingsgewijs aanmerkelijke hoeveelheid kinderporno verzameld naar beide landen. „Recente informatie geeft aan dat deze verzameling terugloopt", aldus de werkgroep De Wit. In een bevestigend bericht legt het ministerie Justitie er de nadruk op, dat „de opgesporde verzameling naar Duitsland in handen was van Duitse staatsburgers".

Amateurs

De in ons land aangetroffen kinderporno bestaat volgens de werkgroep grotendeels uit amateuristisch materiaal, „vermoedelijk gemaakt door onontpikkelers voor privébezug, maar van levering toe in het commerciële circuit gemaakt". Van een Nederlandse productie voor commerciële doeleinden is de werkgroep niets gebleven. Evenmin is men gestuit op een groepje seer distributiesysteem voor commerciële kinderporno.

Er is wel pornografisch materiaal in Nederland gedrukt, in een tijd dat daarvoor nog de juridische ruimste besnoeiing was. Nu lang geleden werd een verod op kinderpornografie van kracht. De werkgroep De Wit, die voor het rapport ook een uit-

voertige discussie heeft gevoerd met de Nederlandse afdeling van Defense for Children International - denkt dat politie en justitie met dit verod en een consequente optezing het verschijnsel kinderporno sterk kunnen terugdringen. Daarbij is ook een taak weggelegd voor de Centrale Recherche Informatiedienst. Aan nieuwe wettelijke instrumenten heeft de werkgroep geen behoefte.

Het rapport van de werkgroep komt op het moment dat vanuit Noorwegen stevige kritiek op Nederland te horen is. Volgens een interne nota van het Noorse ministerie van justitie zou Nederland naar West-Duitsland en Denemarken het land zijn, waar het meeste kinderporno wordt gemaakt.

HANDELAREN VOORZICHTIGER NA HARDER OPTREDEN JUSTITIE

Nederlandse rol bij kinderporno neemt af

Van onze verslaggeefster
AMSTERDAM - Nederland speelt geen rol van betekenis bij het vervaardigen en verspreiden van kinderporno, luidt de conclusie van de werkgroep Kinderpornografie. Toch zijn de beschuldigingen twee jaar geleden van Amerikaanse zijde geen loze kreten geweest, meldt dezelfde werkgroep in het verslag dat deze week verscheen.

Bij kinderporno blijkt het vooral te gaan om volwassenen die kinderen tot seks dwingen met behulp van foto's en films van andere kinderen. Op hun beurt fotograferen of filmen deze ontpieplers weer de kinderen die ze misbruiken.

De werkgroep Kinderpornografie werd begin 1985 opgericht door het ministerie van Justitie, naar aanleiding van beschuldigingen die werden gezet op de hoortring van een Amerikaanse senaatcommissie. Een ambtenaar van de Amerikaanse douane zei dat 85 procent van de import van kinderporno in

Er werd bij de gelegenheid weliswaar ook beweerd dat in Nederland vrouwen worden gehouden waar kinderen worden verhandeld voor porno en prostitutie. Maar die beweringen bleken later te berusten op verkeerd begrepen geruchten. Onlangs werden in een nota van het Noorse ministerie van Justitie Denemarken en Nederland opnieuw ervan beschuldigd de landen te zijn waar de meeste kinderporno wordt gemaakt.

Sekueel misbruik

De werkgroep heeft gekeken naar drie aspecten: de vervaardiging van kinderporno, het drukken en verspreiden en de distributie. Zij heeft zich niet betonnen op verkeerd begrepen geruchten. Onlangs werden in een nota van het Noorse ministerie van Justitie Denemarken en Nederland opnieuw ervan beschuldigd de landen te zijn waar de meeste kinderporno wordt gemaakt.

● materiaal, in eerste instantie gemaakt voor privégebruik, door volwassenen die kinderen misbruiken;

● materiaal, bedoeld voor de verspreiding of gebruik. Er blijkt, aldus de werkgroep, onderling contact te bestaan in deze categorie ontpieplers, ook internationaal. Daardoor is de kans groot dat dit onderhands verspreide materiaal terecht komt in het commerciële circuit.

● materiaal gemaakt door de ontpieplers, bestemd voor de commerciële markt;

● professioneel geproduceerde, puur commercieel gemaakte kinderpornografie.

Betudering van het materiaal dat in beslag is genomen in de Verenigde Staten, geeft de werkgroep de indruk dat de meeste foto's en films afkomstig zijn

Commerciële aanpak in Nederland onwaarschijnlijk

uit privébezug. Dat blijkt met name uit de gebrekkige kwaliteit. Het gaat meestal om zwart-wit foto's en amateuristische films, waarop de gezichten onherkenbaar zijn gemaakt.

Een minderheid van de blaadjes en films is van beduidend betere kwaliteit. Het materiaal daarvoor is volgens de werkgroep vervaardigd door handelaars, die in porno. Sommige pornoproducties gebruiken grafisch materiaal of publicaties van de concurrent, die simpelweg worden overgedrukt.

Roofdruk

Volgens de werkgroep worden veel blaadjes als volgt in elkaar gedrukt: „Een weinig scrupuleuze drukker selecteert en herschikt bestaand materiaal, voert het van een nieuwe kant en wat goedkope tekst (of soms, om een meer maatschappelijk belang tinte aan zijn werk te geven, een roofoverval van artikelen over pedofilie) en brengt het aldus op de markt." Op verschillende plaatsen in de wereld verspreid tot steeds weer hetzelfde verschrift.

De werkgroep heeft niets kunnen vinden dat duidt op de productie van

commerciële kinderporno in Nederland. Wat dat betreft missen de beweringen die zijn gedaan voor de Amerikaanse senaatcommissie elke grond, aldus de werkgroep. Er zijn ook geen recent in Nederland gedrukte boekjes gevonden. Wel boekjes van een aantal jaren geleden, maar de productie daarvan is al lang gestopt. Het zijn vooral drie boekjes met de naam Lolita die Nederland een slechte naam hebben bezorgd, aldus de werkgroep.

De werkgroep heeft zes firmas gevonden die zich in het verleden hebben bezighouden met het drukken of uitgeven van kinderporno. Alle zes hebben ze echter hun activiteiten gestopt op commerciële gronden. Een firma is in 1984 gestopt naar aanleiding van de hardere aanpak van politie en justitie. Bij de andere vier kinderporno onderzocht de werkgroep het onderhands roofoverval (waarvan de werkgroep niet veel weet) en het commerciële circuit. De commercie werkt via seksshops of postorderbureaus, te bereiken op een postbusnummer. Vaak worden de blaadjes en films ver van het land van productie aangeboden. In blaadjes die in West-Europa zijn gedrukt staan daar

Oud materiaal wordt vaak gekopieerd

de Verenigde Staten werd verzorgd door Nederland, Denemarken en Zweden samen.

die zijn gemaakt in de Verenigde Staten, opnamen van Aziatische of Afrikaanse kinderen zijn aangeetroffen in Amerikaanse of Europese pornoboekjes.

De werkgroep heeft geen vast patroon kunnen ontdekken in al die bevindingen. In ieder geval is er geen sprake van een goed georganiseerd geheel. Dat blijkt uit het feit dat vrijwel steeds materiaal wordt gevonden dat al jaren bij de politie bekend is; dat adressen opduiken waar allang geen porno meer wordt gedrukt; dat in opslagplaatsen alleen kleine hoeveelheden kinderporno zijn gevonden.

Over de omvang van het ruilcircuit heeft de werkgroep geen idee. De omvang van het commerciële circuit nam toe in het kielzog van de algemene liberalisering van pornografie. Toen in de zomer van 1984 door het harder optreden van politie en justitie seksbedrijven in opspraak dreagden te komen, deden veel sexshophouders de kinderporno de deur uit. Sinds de werkgroep onderzoek doet is alleen in sexshops in Den Haag en Groningen nog dat soort porno aangeetroffen. De werkgroep verklaart dat uit het feit dat de Haagse en Groningse politie niet actief optreden tegen kinderporno, omdat ze daartoe geen duidelijke opdracht hadden gekregen van het Openbaar Ministerie.

Ongeveer zeventig procent van de tussen april 1984 en april 1985 door de Amerikaanse douane in beslag genomen kinderporno was afkomstig uit Nederland. De werkgroep Kinderpornografie heeft de poststukken bestudeerd en heeft uiteindelijk 61 Nederlandse adressen over. Daarvan bestaan er 45 niet of het waren afzenders (vaak hotels) die niets te maken hadden met de verzending. Uiteindelijk bleven er zestien adressen over van acht firma's die bekend zijn als sexwinkel of postorderbedrijf voor pornografie.

Het grote aantal verschillende, niet traceerbare adressen doet de werkgroep concluderen, dat het vaak gaat om verzending door vrienden of kennissen of door de gedresseerde zelf die het hier gekochte materiaal per post verstuurt om bij binnenkomst van de Verenigde Staten niet in moeilijkheden te komen. In Enschede en Venlo zijn door de werkgroep een depot en een postbus

gevonden die werden beheerd door Westduinners voor klanten in hun eigen land.

Liberaliserend

Er is volgens de werkgroep veel kinderpornografie verspreid uit Nederland maar dat is na 1984 snel minder geworden. Dat heeft alles te maken met het optreden van de politie. De reactie op het gebod van de samenleving dat liberalisering van pornografie prachtig is, maar dat kinderporno daarvan moet worden uitgesloten. De publieke opinie zou er ook voor dat de wetgeving op dit punt werd aangepast. Het „verspreiden of openlijk tentoonstellen” van kinderporno of het „invoeren, doorvoeren, uitvoeren en in voorraad hebben van kinderporno met de bedoeling het te verspreiden”, is strafbaar gesteld.

De houding van justitie en politie heeft een grote invloed op kinderporno. Dat blijkt ook in Denemarken, waar de ontwikkeling net zo is geweest, alleen vijftien jaar eerder. De meer liberale houding tegenover porno werd in 1978 gesancioneerd door een arrest van de Hoge Raad (het zogenoemde Deep Throat-arrest). Daarin wordt een einde gemaakt aan de betutteling en wordt het aan achtienjarige en ouderen zelf overgelaten of ze een pornofilm willen zien of niet. De seksshops rezen als paddenstoelen uit de grond en het aanbod van pornografie werd steeds gevarieerder: kinderpornografie en porno met sadistische trekken deden hun intrede.

De maatschappelijke reactie op deze ontwikkeling zorgde voor wettelijke en gerechtelijke uitpakken die vooral de uitwassen aanpakten. Juist omdat kinderporno slechts een marginaal plaas inneemt (een procent van de totale omzet) loopt de handel snel terug. Ook daarin is Denemarken Nederland voorgegaan. Daar werd kinderporno in 1980 opnieuw strafbaar gesteld.

Strafbaarstelling

De werkgroep doet aan het eind van het verslag enkele suggesties die de strafbaarstelling van kinderporno moeten aanscherpen. In de strafwet wordt

gesproken over het vervaardigen van kinderporno „om verspreid te worden”. Die toevoeging leidt ertoe dat de politie soms in beslag genomen kinderporno moet teruggeven omdat de eigenaar bewijst dat het gaat om een uit de markt genomen partij. Omdat het niet erg waarschijnlijk is dat dit materiaal wordt versmied, vindt de werkgroep dat zulke opslagen niet ongemoeid gelaten moeten worden.

Ook de uitdrukking „seksuele gedraging” in datzelfde artikel is te beperkt. Een afbeelding van een kind afzonderlijk kan daarmee niet worden verboden, terwijl kinderpornografie voor een groot deel uit dit soort afbeeldingen bestaat. Het artikel moet volgens de werkgroep worden uitgebreid met de tekst: „al dan niet in een zodanige houding dat daarmee kennelijk het opwekken van seksuele prikkeling wordt beoogd”.

De werkgroep vindt verder dat er een wettelijk verbod moet komen op het openlijk vragen om en aanbieden van kinderporno; dat de politie regelmatig sexshops moet controleren; dat justitie een inventarisatie moet maken van bestaande kinderporno en van namen en adressen, om nieuwe ontwikkelingen beter te kunnen volgen.

De werkgroep vindt dat politie en justitie als zij te maken krijgen met seksueel misbruik van kinderen, tot nog toe te weinig aandacht hebben voor de mogelijkheid dat de ontuchpleger foto's of films heeft gemaakt. Volgens de werkgroep speelt bij ontuch niet met kinderen kinderporno een belangrijke rol. Ontuchplegers bewerken kinderen vaak door ze kinderporno te laten zien.

Bovendien maken ze vaak opnamen van het gebeurde, die op hun beurt terecht kunnen komen in het commerciële circuit. Voor de kinderen is het een ernstige extra psychische last te weten dat er misschien pornografische afbeeldingen van hen zijn verspreid over de hele wereld, aldus de werkgroep.

ONDANKS strengere voorschriften in betrokken landen

Afval: kinderprostitutie en -porno nemen toe in Europa

ND 25

OSLO (RTR) - Ondanks strengere voorschriften in de betrokken landen nemen kinderprostitutie en kinderporno in Europa toe, doordat „zedenisdadigers” een ondoelmatig net van internationale wetten uitbuiten. Dit verklaarde de kinderrechtadvocate Renee Bridel op een congres in Oslo.

Zij zei: „Wij kennen de doodstraf niet in Europa, maar als men zou kunnen zien wat die lieden weerloze kleine kinderen aandoen...”

Volgens Bridel zijn kinderprostitutie en kinderporno altijd een probleem geweest, maar heeft niemand ooit kunnen beredenen dat zij nu een vlucht zouden nemen. Zij overschrijden elk moreel sys-

teem op alle continenten”, voegde zij er aan toe.

Renee Bridel, lid van de internationale vereniging van democratische juristen, illustreerde haar pleidooi voor strengere wetten met afgrij-

lijke voorbeelden van misbruik van kinderen.

In tien jaar van onderzoek ben ik gevallen van kleine meisjes, sommigen pas acht jaar, tegengekomen. Die al te kleine kinderen werden aangeboden om voor zegge en schrijve 25 dollar bijna verstuikt te worden”, vertelde zij.

Bridel wijkt het groeiende probleem voor een groot deel aan de videocassette, die kinderporno toegankelijkter en dus meer gevraagd heeft gemaakt.

Het videoverschijnsel heeft het maken en distribueren van films mogelijk ge-

maakt die kinderen tonen die worden onderworpen aan bestialiteit, seks met volwassenen en sadistische afzettingen. In de regel is het zo dat hoe jonger het kind is, des te groter de geweldadigheid is van de film.”

Kindersmokkel

De meeste kinderen die door de porno-industrie worden gebruikt, worden vanuit de Derde Wereld naar het Westen gesmokkeld. De ouders sturen hen mee met personen die onderwerf en een hogere levensstandaard beloven onder het

voorwendsel van adoptie, zei Bridel.

Maar weinig van deze kinderen worden in gezinnen ondergebracht. De meeste vallen in handen van de pornohandel en belanden als slaven in pornostudio's of bordelen, zeer dikwijls in Europa. Wezen worden weggenomen uit gebieden die door natuurrampen zijn getroffen, zoals in het geval van de uitbarsting van de vulkaan Nevada del Ruiz in Columbia.”

De meeste wettelijke landen mogen strengere wetten tegen kinderporno hebben gemaakt, aldus Bridel: smokkelaars en

beschuldigingen weerspreekt:

Te / 7

Nederland moet verschoond blijven van kinderporno- praatjes

→ de porno-industrie blijven betrekkelijk ongestoord internationale grenzen overschrijden.

„In de Verenigde Staten, bijvoorbeeld, is het in strijd met de wet om pornografisch materiaal te verspreiden over de grenzen van de staten heen. Maar er zijn geen beperkingen op blanco-post die het land binnenkomt en Europese producenten maken er dankbaar gebruik van”, zei Bridel. Zij schat dat aanzienlijk meer dan de helft van de kinderporno gemaakt in Europa voor de Amerikaanse markt is

bestemd. Om hieraan een eind te maken bepleit zij strengere internationale bepalingen.

„De kinderhandelaar is rijker dan bij ooit geweest is. Wij hebben het over een enorm winstgevend handel. Om er een einde aan te maken moeten we de internationale wetten op elkaar afstemmen en ons ontdoen van corruptie in politie- en douanekringen. Ook moeten we ertien landen die overtreeders nergens in Europa onderdak bieden, die uitlevering vergemakkelijken en die schuldigen strenger straffen”, aldus Bridel.

Misdaad

Bridel steunt een voorstel van de internationale commissie van juristen om de onvrijwillige verdrijving van kinderen door de Verenigde Naties te laten verklaren tot een misdaad tegen de mensheid, op hetzelfde niveau als executies op grote schaal en volkenmoord.

René Bridel, die over het onderwerp heeft samengewerkt met de subcommissie voor mensenrechten van de Verenigde Naties, heeft veel kritiek op de traagheid waarmee de organisatie voortgang boekt.

„Met moeite krijgen we onze rapporten op de agenda van de V.N., en een speciale studie die in augustus zou worden ondernomen, is naar het officieel heeft om financiële redenen geschrapt.

Maar volgens mij is het duidelijk dat vele delegaties het onderwerp moeilijk vinden of pijnlijk, en sommige landen, zoals Thailand (‘notoir wat kinderporno aangaat’, vestigen de indruk dat ze tegen behandelings van het onderwerp zijn”, besluit Bridel.

Nederland is minder verdorven dan het buitenland roept. Kindersex is hier geen handelsartikel. „Maar als we onszelf niet letterlijk ‘schoonpraten’, zullen we in de komende jaren nog dikwijls beschuldigingen moeten slikken dat wij wereldwijd een hoofdrol spelen in de productie en distributie van kinderpornografie.”

Dat zegt professor Jaap Doek (44), voorzitter van de Nederlandse afdeling van de Kinderbeschermingsorganisatie Defences for Children. „De reputatie die ons land in de afgelopen vijf tot tien jaar op dat gebied heeft opgebouwd, breekt zich nu los die verspreiden zullen blijven komen. Selang onze minister van Justitie daar niet keihard stelling tegen neemt en de geuite beschuldigingen weerspreekt.”

„Doek, hoogleraar kinderrecht, adviseert de Nederlandse regering inzake de bestrijding van commerciële uitbuiting van minderjarigen. Hij zegt: „Men veegt het vuil naar ons toe om het eigen straatje schoon te doen lijken. De situatie in ons land is allang niet meer zo als door ‘het buitenland’ wordt be-

werd. Nederland is een van de zeer weinige landen, die daadwerkelijk én met succes iets heeft ondernomen om de commerciële vervaardiging en verspreiding van kinderporno aan banden te leggen. Wij kennen hier sinds enige tijd in de wetgeving een speciale kinderporno-bepaling, die alle activiteiten op dit specifieke gebied strafbaar maakt. Weinig andere landen zijn al zóver.”

Sterk wapen

Volgens Doek heeft de Nederlandse minister van Justitie met de nieuwe wetgeving een sterk wapen in handen om de lasteraars de oren te wassen: „Maar Korthals-Altes gebruikt dat wapen niet! Want waar blijft hij met zijn reactie op die beschuldigingen aan het Nederlandse adres? Hij doet niets en ziet lijdzam toe hoe weer eens kwaadsappige feiten op ons bord worden geschoven. De markanten heeft al bij Noorwegen geprotesteerd tegen soortgelijke aantijgingen! Waarom doet Nederland dat niet?”

De afgelopen week waren er maar liefst twee beschuldigingen uit het buitenland, dat ons land betrokken zou zijn bij productie en verspreiding van kinderporno.

■ Volgens Noorwegen zou ons land samen met Denemarken en Duitsland één van de hoofdschuldigen zijn in de snel stijgende internationale kinderhandel voor commercieel seksuele doeleinden, en:

■ De Britse krant The Sunday Times schreef zondag jl. over een in Baarn gevestigd reisbureau voor pedofelen, dat sexreizen naar de Filipijnse hoofdstad Manila zou organiseren. De Engelsman John Stamford zou zijn klanten Filipijnse jongetjes van amper zes jaar in het vooruitzicht stellen. De affaire is inmiddels in handen van Scotland Yard.

Onjuist

Doek over beide kwesties: „Oude zaken en sterk verouderde gegevens! Men repte-

AMSTERDAM, donderdag

■ Professor J. E. Doek, voorzitter van de Kinderbeschermingsorganisatie Defences for Children: „Sommige politici en bewindsliden in het buitenland misbruiken de naam van ons land om daarmee politiek gewin in eigen land te behalen.”

teert verwijten. Veel in die aantijgingen is feitelijk onjuist. De Noorse beschuldiging, gebaseerd op een nogal onbetrouwbare rapport, slaat wettelijk nergens op. Ik daag hierbij de Noorse minister van Justitie, mevrouw Heleen Bøsterud, uit haar beschuldigingen waar te maken! Ze zal erachter komen, als ze zich wat meer in de zaken verdiept dan ze nu heeft gedaan, dat de beweringen van samensteller Bo Carlson niet noch val raken.”

En over het bureau van de Spartacus-club in Baarn, dat een gedrukte reisgids zou uitgeven met informatie als waar jonge Filipijnse seksknaften te vinden zijn en wat ze kosten, zegt Doek: „Neem alleen nu de uitgebreide verhalen over die gids. Dat ding is in de boekhandel van de grote steden probleemloos verkrijgbaar. Sowieso is de gids van 1985 nog beschikbaar. Dergelijke informatie stond er jaren geleden in. Dat wekte toen, terecht, grote woede op. De samensteller van de reisgids, geselecteerd van de reacties, heeft toen dergelijke gegevens eruit gelaten.”

Professor Doek stelt nadrukkelijk dat sommige bewindsliden en politici in landen de bezedeelde naam van ons land misbruiken „om daarmee politiek gewin in eigen land te behalen.”

Nederlanders via reisbureau naar Manila voor kindersex

Van een onzer verslaggevers
BAARN, maandag

Vanuit ons land organiseert de 47-jarige Engelsman John Stamford via Baarn reizen voor pedofielen naar Manila. Het bureau van de Engelsman, de Spartacus-club in Baarn met een adresbureau van ruim 25.000, zorgt ervoor dat op kindersex bijzondere Nederlanders in de Filipijnse hoofdstad jochies van amper zes jaar oud kunnen huren.

De berichtte Britse krant The Sunday Times gisteren. Een verslaggever van het zondagblad infiltreerde in de Spartacus-club, die al jaren vanaf Nederlanders gewapeld opereert.

De informatie van deze seksreizenorganisatie bevat een gedetailleerde informatie over de plaatsen waar de jon-

op een Britse zondagschool in Lancashire heeft dienst in verwerkt de seksboekingen naar Manila per computer.

Voor Scotland Yard en de Baarnse recherche is Stamford geen onbekende. Van zijn activiteiten met jongetjes in Manila ze Scotland Yard niets te weten. "We kunnen niet optreden omdat hij met het uitgeven van de Gay Guide de wet niet overtreedt", aldus de woordvoerder.

Volgens de gemeentepolitie in Baarn pleegt de Engelsman geen strafbare feiten op het gebied van de kinderporno.

"We weten dat hij het administratieve centrum heeft van het homofiele blad dat hij uitgeeft", laat rechercheur F. Hansenberg desgevraagd weten. "Het is in Nederland toegestaan om een homofiele-geleid te geven". Het is de Baarnse politie bekend dat Stamford contacten legt met jochies in Manila. "Voor

zover wij weten gebruikt hij het adresbureau om de homofielen bij elkaar te brengen.

Stamford zelf wilde ons gisteren niet te woord staan. Hij deed het artikel van The Sunday Times af met "bullshit".

Aanleiding voor het onderzoek van de Britse krant was het verzoek van de Filipijnse regering aan premier Thatcher om de enorme stroom van de Engelse pedofielen naar de eilanden te stoppen.

In De Telegraaf van 4 augustus j.l. hebben wij een artikel opgenomen getiteld "Nederlanders via reisbureau naar Manila voor kindersex". In dit verband hebben wij de naam en de foto van de heer J.D. Stamford uit Baarn opgenomen. Ora is gebleken dat de heer Stamford geen reisbureau heeft en ook geen reizen organiseert. Uit ons ter beschikking staande gegevens blijkt wel dat de heer Stamford op verzoek bemiddelt bij het tot stand komen van contacten met jeugdige homofielen.

De beschuldiging uit de Sunday Times dat de heer Stamford pedofiel is is door ons ten onrechte overgenomen.

Scandal of Britons who buy young boys for £3 a night

by Mazher Mahmood

THE Philippine government is to ask Mrs Thatcher for help to crack down on the flow of British paedophiles visiting the islands. It wants an exchange of intelligence with Scotland Yard to enable them to identify and expose Britons exploiting local children.

It claims that hundreds of British homosexuals head for Manila each year, where boys as young as six are sex prostitutes. A Sunday Times insight investigation took the trail to Manila and found young boys "for hire" on the streets at £3 a night.

The plea to Mrs Thatcher follows insight's inquiries into a homosexual information exchange run from a secret location in Holland which claims to have more than 25,000 British subscribers. Some of the information involves young boy prostitutes.

Insight infiltrated the organisation, called the Spartacus Club, which is run by John Stamford, a 47-year-old homosexual, paedophile and former Sunday school teacher from Lancashire. Stamford operates out of his luxurious home-office in the Baarn suburb of Amsterdam, about 150 miles from London.

For a club which members can apply for special holiday "portfolios" which include detailed information about where to find young boys, how much to pay them, the risks involved, and how to avoid being arrested.

Members planning trips to the Far East are also eligible to send the services of

Spartacus's resident couriers whose job it is to provide "complete satisfaction and fulfil all your demands".

The Sunday Times received a specially prepared portfolio for Manila and Philippine provinces, an area recommended by Stamford as a haven for child sex.

The portfolio says that social attitudes prevailing in Manila mean that "Families sometimes prefer their sons to sleep with male tourists than to have premarital sex with girls and sire illegitimate children."

Stamford told insight: "If you are discreet I can guarantee you will get as many boys as you want in the Philippines. Our chaps there will fit it up and all it'll cost you is a meal for the guides and just the equivalent of a pound or so for the kid per night."

Within an hour of a Sunday Times reporter arriving in a Manila hotel recommended by Stamford, a Filipino called Robert got in touch. He introduced himself as "John's company representative" and offered services to suit the homosexual traveller including sex with himself for a small fee. "Most Englishmen like to have some young boys I can get very good ones for you."

Robert charges a fee of £5 for taking photo-calls to the provinces of Manila, where he introduces them to boys between the ages of six and 14 years.

He introduced the reporter to two young boys who were standing on the pavement. Several other children were asleep on the pavement, waiting to be taken by customers. Being "for

hire", who is one of the men who act as guides for Spartacus in Manila warned: "If you want both boys don't take them to the hotel room together."

The boys, Edwin Artop, aged eight, and Rani Dorego, 14, attend school by day and work for customers by night. For just £3 each they are prepared to spend the night with a tourist.

Another two-boys, Eduardo Espinoza, eight, and Steve Bial, 12, told The Sunday Times how they had been "working" on the streets since the age of six. "We must come from many men who come from England and America," said Espinoza.

Rolando Monzon, head of police for the area, said: "There are hundreds of boys like this in Manila, and they are driven to such activities by extreme poverty. Paedophiles are our major problem and we find that they are always tourists from Britain, Germany and the United States."

"Our intelligence reports indicate that there is organised crime involved in this racket, with local gangs collaborating with foreigners abroad. However, we had never anticipated a network as blatant as the one you describe, sending British paedophiles on guided tours to Manila for child sex."

Monzon added: "We are hoping that we will be able to use this police in the War and deal with the men behind the paedophile men."

The Philippines social services minister, Mrs Pardo de Tavera, who is heading the crackdown, said last week: "It is appealing to the British government to help us by taking measures to stop these child-sex exploiters."

"We request Britain to push the matter so that they accept to be involved so our immigration commission can take necessary action. I will be writing directly to Mrs Thatcher, asking her to cooperate with the authorities to cooperate."

In Amsterdam John Stamford, who runs the Spartacus Club, said he was forced to flee Britain because the British "are too big-headed and can't understand the quality of sexual relationships between men and boys". He left Britain for Holland shortly after being convicted for sending obscene literature through the post in 1972.

His club is part of Spartacus International, a British-registered company described as "general publishers, trade and business directories, periodicals, newspapers and journals."

In fact its publishing is confined to a host of homosexual literature including books for readers and Pseudo Adult News, described as "a magazine about boys' love".

Membership of the Spartacus Club, which operates from a box-number address in Holland, is open to all for a fee of £25 a year, major credit cards accepted.

In return, members receive through the post a membership card along with a copy of the Spartacus Gay Guide, a directory of hotels, clubs and hotels worldwide frequented by homosexuals.

Superintendent John Davidson, operational head of Scotland Yard's charge publications section, said last week: "The Sunday Times' article is aware of the Spartacus Gay Guide, but this is not a list of Stamford's club members for paedophiles. None of the guides data and hence would violate the law we have been able to take any action."

"We would be delighted to cooperate with the Philippine authorities to help solve the problem by sharing intelligence."

* Stamford

getjes zijn, hoeveel ze kosten, de eventuele risico's en hoe men moet voorkomen dat men wordt gearresteerd.

De Britse journalist ontving uit Baarn ook een kaart waarop gebieden stonden die door Stamford persoonlijk werden aanbevolen als "een hemel voor kindersex".

EH gilden

De verslaggever van The Sunday Times nam de preek op de som en ging als lid van de Spartacus-club naar Manila. Binnen een uur bracht een van de zes Spartacus-gilden hem naar een plek met kereltjes van tussen de zes en veertien jaar oud. Ieder ventje wilde voor rond elf gilden de nacht doorbrengen met de Britse 'toerist'.

Stamford, een homofiele pedofiel en voormalig leaar

Pedofielen-trips met hulp Scotland Yard aan banden

Van een onzer verslaggevers
BAARN, dinsdag

De gemeentepolitie van Baarn heeft in overleg met het openbaar ministerie in Utrecht besloten contact op te nemen met de Britse Scotland Yard om te kijken welke stappen er kunnen worden ondernomen tegen de 47-jarige Engelsman John Stamford uit Baarn.

Naar aanleiding van een onderzoek van de Britse krant The Sunday Times, berichten wij gisteren over de dubieuze praktijken van deze Engelsman die reizen voor pedofielen naar de Filipijnse hoofdstad Manila organiseert.

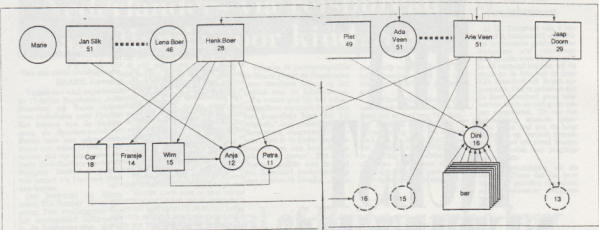
Gistermiddag hebben de recherche Baarn en Justitie overleg gevoerd over de juridische mogelijkheden om de organisatie van Stamford door te lichten.

Een woordvoerder van het ministerie van Justitie liet overigens weten dat de mogelijkheden naar beperkt zullen zijn. Zolang niet vast staat

dat Stamford strafbare feiten in ons land pleegt, staat de Nederlandse Justitie vrijwel machteloos.

Het overleg met Scotland Yard moet voldoende gegevens opleveren om een juridisch onderzoek tegen de Engelsman, pedofiele touroperator te beginnen.

Stamford is eigenaar van de Spartacus-club in Baarn.

Zijn achtien jaar oudere echtgenote Lena moest lichamelijke toevordering vragen, een hoogst enkele keer kreeg ze haar zin. Ook Arie Veen's vrouw Ada verklaarde: „Hij liet ze als vrouw maar lopen, twee keer per jaar, meer niet...“ Een 'gesloopte persoonlijkheid' dus, daar ligt het bij die mannen aan, menen Frenken en Van Stolk, almede een 'ongedifferentieerde seksualiteit': jongens of meisjes, het maakt allemaal niet uit... in de ontstaansgeschiedenis van deze merkwaardige mini-gemeenschap zijn het mannen die andere mannen

lieveling, ik krijg vast wat als hij thuis komt.“

Dat was Franse ook wel gewend, al moest hij, wat vaak voorkwam omstreets zijn elfde jaar, vreemde mannen omringd van dienst zijn, terwijl Henk vanachter een boom controleerde of het tientje wel overhandigd werd. Zijn broertje Wim mocht dikwijls mee uit rijden gaan, vooral ten gunste van Henk zelf, dan kreeg de jongen een patase. En Franse maar hopen dat Henk niet meteen terug zou rijden, dat ze samen met zijn konink zouden spelen of een potje voetballen. Maar altijd ging het van 'hoop floep' omdat Henk alleen aan 'zijn eigen' dacht.

TODCH KONDEN FRENKEN EN VAN STOLK, behalve voor die meer getrouwde figuur Arie Veen, een zeker begrip opbraken voor de zich agressief opstellende Henk Beek binnen het netwerk weliswaar de held, daarbuiten overtuigde alleen zijn mes. Zijn indringende armen zaten vol tatoeages, daar overheen grote rode vlekken. „De zenuwen van dat ik hier zit“, gaf hij toe „en ik had er al vaak geregen; zijn moks, tegen wie hij geen nee kon zeggen, lieten hem de gewaarlijkde kluisen opknappen. Als ze weer aanbelden en Lena tegen hen zei dat haar man niet thuis was, stond hij al klaar in de gang.“

De illustratie voor wat er in Henk omringd ligt volgens de seksuologen in de tekeningen die hij aanbracht op de brieven aan zijn stiefmoeder Wim: een 'US Airforce Henk Beek'-straatjager bombardeert een koepliegervangenis, de bewakers smeken om genade. Of een auto scheurt langs het trottoir en ruidt daarbij twee agenten tegen de grond. „Hij“, roepen de poppettes „geen kans, dat is Henk Beek...“ Henk, zo werd de 28-jarige man liefkozend en bewonderend genoemd door de gezinsleden die hij terroriseerde. „Hij zag er veel aantrekkelijker uit dan de andere volwassen respondenten“, schrijven Frenken en Van Stolk, „en hij was bovendien vele malen actiever dan zij, hij regelde, maakte plannen, nam de kinderen mee uit...“ Door de grote menne-wereld werd Henk te zijn impulsieve, infantiele gedrag telkens vermaand en bestraft, op 'n best genegeerd; de kinderen die hij constant om zich heen had, 'op dievenpad' of in de auto, bewonderden hem. Afgezien van de macht die hij vanzelfsprekend over hen uitoefende, communiceerde hij, naar de mening van de onderzoekers, als jong gebleven volwassene op voet van gelijkheid met vroegrijpe kinderen. Net als Arie Veen: „Kijk maar naar mij, de grote kleine man, ik heb niks willen zijn als kind met de kinderen.“

Frenken: „De moeders waren zelf al weinig steunend, mentaal afwezig, en omdat ze wisten wat aan de hand was – een soort weerd niet-weten, de andere kant op kijken – was er geen contact, nog verwerkt door de dodelijke alomte, waarmee de moeders de dochters verwierpen.“ En aan de andere kant naar zijn roekeloos. Ter onderschepping staat Jos Frenken voor de derde keer op, strekt eerst zijn handen voor zich uit, maakt dan een trap-

pende beweging: voor ze thuis kwamen wisten de kinderen nooit wat hen te wachten stond, een omhelzing of een schop de hoek in. „Jens was kinderen enorm veel schade broekende“, stelt hij. „Tijdens de interviews kregen we dat heel levendig voorgeschoteld: hoe moeilijk het moet zijn om een andere persoonlijkheid te ontwikkelen als je ouders zo volstrekt grillig op je reageren.“

Van Stolk: „Iemand kon inderdaad zeer favoriet zijn. De sfeer wisselde vaak wel vier, vijf keer binnen de korte tijd dat wij er waren, van 'je bent mijn dochter en ik ben dol op je, als er met jou iets gebeurt overkomt mij ook iets verschrikkelijks' tot 'ormoed, zodemeter op, ik kom je niet meer opzoeken in het tehuis.'“

Een in het kind weerspiegeld tweeslachtigheid? Frenken: „Op een middag vertrok Anja naar het kindertehuis. Uit vrije wil – dat doet een kind niet. Ze was haar moeder kwijtgeraakt want die was haar rivalie geworden. Haar vader zat in de bak. De broers en zusters beschuldigden haar. Ze stond moedeloos alleen en trok daarvoor de consequentie. Nadat ze in de rol van een volwassene met haar moeder geruzied had over de seksualiteit met haar vader, begon ze voor haar vertrek ineens met van de zachte, rose, schuimplaatje balletjes tegen de muur te spelen. Dat was voor mij heel emotionerend, ik weet niet waarom, het was misschien die beweging van, ik wil me even terugtrekken uit al die ellende, terug naar de kinders.“

HENK BEEK, JAAP DOORN EN ARIE VEEN hadden praktisch geen geweld nodig, althans geen der partijen klaagde daarvoor. Maar iedere vergelijking met de zo geruchtmakende Rotterdamse commune van Kees de Boer gaat mank. Jos Frenken weet destijds door de commissaris van politie verzocht om helderheid te verschaffen in het daar aanwezige schmergebied tussen incest en pedagogische ellende. Frenken:

En Fransje maar hopen dat ze samen met zijn konijn zouden spelen of een potje voetballen. Maar altijd ging het van 'hoop floep'

„Als je een gradatielin trekt, staat Rotterdam aan de ene kant, daar was geen sprake dan van de zin van het strafrecht, het ging om zeer gering contact, dat bovendien plaats vond op basis van vrijwilligheid en wettigheid. Dit netwerk staat met al

zijn onbeheersdheid aan de andere kant. Dreigende taal van Henk, het lichtste chantage was voldoende: wat gedaan moest worden zou toch gedaan worden. Binnen zo'n kind bestaan een overlevingsstrategie om zich te handhaven in deze jungle. Heel goed voorstelbaar. Aardig doen, cadeaus geven – een middel om de dreiging af te wenden van de machting.“

En Henkie was koning, hij kon teminste lezen en schrijven en de weg vinden buiten de eigen buurt. Dat was belangrijk. „Hoe het nu moet thuis, nu ik er niet meer ben“, vroeg hij zich radeloos af in de gevangenis, denkend aan zijn vrouw, „een goed mens, er zit geen kwaad bij, maar ze kan niet veel begrijpen“, en zijn kinderen die 'te stom zijn om voor de duivel te dansen'. Frenken: „Voor deze mensen is de wereld der volwassenen onbegrijpbaar. Een moeder zei tegen mij: 'Als ik nu mijn dochter wil opzoeken moet ik naar het station en dan moet ik daar die borden lezen, die letters en die gevallen erop, en dat snap ik toch niet, en overal staan treinen en nummers erbij, ik kan daar niet komen!'“

Loketten, postkantoren, ziekenhuizen, acceptatiekantoren, het is 'allemaal te veel gevraagd voor deze lieden aan de rand van de Nederlandse samenleving, vier leven bestaat uit niet gehaalde ribbeten, vele verkeersongelukken, vergeen afspraken met de dokter. Als er gebeld moest worden en zo'n meneer was in de buurt dan klokte het. „Meneer Frenken, ik weet niet waar ik heen moet, ik kan dat telefoonboek niet lezen.“

SEKSUELE OMGANG MET KINDEREN moet vaak buiten het netwerk niet als uitzonderlijk gegolden hebben, anders was Arie Veen met zijn stamkroegenoten wel eerder tegen de lamp gelopen en had het zich niet in alle openheid zo lang kunnen voltrekken. Immers, het bijgaande sociogram van Frenken en Van Stolk geeft alleen de vijftien pedo- en incestueuze relaties weer met een structureel karakter, de huidige constatering dat ze periferie blijven onvermeld. De onbekende, leugens praten de heren werden zonder geef of vragen naar de reden van hun komst binnengelaten. Ze kwamen overigens altijd onverwacht, want ook deze afspraken werden door de bewoners vergeen, net als de precieze jaartallen en lokaties van de gebeurtenissen uit hun leven. Ieder zelfvertrouwen daarvoor ontbrak – „Als u zegt dat ik tien jaar gescheiden ben, zal dat zeker zo zijn“, vertelde Arie Veen hen toe, en de Here bood ook al geen zekerheid. „Ik bid wel tot Hem“, zei Arie Veen, „wat ik moet doen... ik krijg nooit antwoord.“

in het netwerk introduceren door met hen het bed te delen, of een boesje.

Een enigszins bestemde seksuele omgang met volwassen vrouwen 'konden zij niet aan' en dierzelfde volwassen vrouwen, die gehoopte moeders namen het telkenmale weer voor hun echtgenoten op. „Ze hebben allerlei schuld“, verwees Lena Beek naar Henk en Anja, „je mag niet alles op m'n man schuiven...“ daar zit ik wel boven. Anja had verstandig moeten zijn en het niet moeten doen. Hoe het gekomen is moet je niet aan mij vragen maar aan haar.“ „Arie, op mij schuilt alles maar op mij.“ Lena: „Nee, op mij schuilt. Het zou normaal zijn als ze eens bij Henk op visite ging, ze heeft toch samenleving met hem gehad?“ Moederlijk stond zij Henk te woord want hier vanuit de gevangenis belde, want waarom zou ze bij haar kerel vengaan? Ik heb het goed bij Henk, wat hij gedaan heb was fout, we moesten dat vergeen, niet meer over praten. Voor mij is het harder geweest dan voor hun. Ik weet het wel, over zinnen ze hun moeder neer, dat ik niet drug, voor dit niet en voor dat niet. Maar tussen vol deed ik voor ze meenemen, de lekken ding, dertig gulden, het geeft allemaal niks.“

Zo mogelijk nog opmerkelijker was Lena's reactie op de brief die Anja vanuit het interraap opstuurde en door Frenken en Van Stolk voor haar werd voorgelezen. Anja toonde te weinig sympathie voor Henk, vond ze. Haar vertienjarige nootje Franse liep met de envelop op haar af met een gebaar van 'verschuren maar'; ja, hé, dat doen we emers, zei de moeder onder een storm verwarren richting dochter. „Ja“, stelde ze Fransje, „ji bent papa's

→ Hulpverleners hadden de seksuologen over de vijftienjarige Wim, de stiefzoon van Henk Beek, toevertrouwd: „Als hij na een vakantie terugkomt met zijn luitje, geef hem ondervond, geen slaap gehad. Zo'n jongen moet zelf maar zeggen dat hij te eten krijgt.“ „Ja maar wat halen, frist, chocolade. En ze laten hem alles drinken, bier, whisky...“ en maar sigaretten roken natuurlijk. „Wims bekentens over de seksuele omgang met zijn beide ouders. We hadden veel whisky op en we wisten niet wat we deden. Nee, nee, nee, niet, we wisten wel wat we deden maar niet of het wel goed was. Dat konden we niet weten.“ Zeker niet daar Wim en zijn leefwijzen niet waren opgevoerd in een omgeving waarin voornamelijk gesproken werd over

bruikt, en van de twee moeders niet ook, de ander vermoedde. Het voorland van criminaliteit, alcohol, verdovende middelen, prostitutie en „gesexualiseerde emoties“, kan, zo vreten Frenken en Van Stolk, nauwelijks nog ontlopen worden. De geschiedenis van de ouders was er al en van tehuizen en gevangenis, die van hun kinderen is een kopie. Drie verklaarde de hoer. „In verband met mijn vervelende gedrag, zoals ze reden en omdat ik tien guldin, tien guldin had weggepakt van school.“ Later, timmer. „Toen ik later weg moest naar het huis ging ik huilen, al maar huilen. Ik heb meteen weggepakt maar ik wist niet welke kant op.“

Wim was pas twee toen een tehuis zijn thuis vormde. „Mijn ouders vonden aan mij niks aan, minder dan de anderen, zo wilden mi niet hebben...“ Ik weet niet waarom, als moeder bij me kwam ging ze floep bij me langs, kreeg ik een Mars, maar bij Cor bleef ze langer, die kwam van allen van haar.“ Anja woede mees niet in inrichtingen maar bij vader en moeder, tot dat moeder met Henk trouwde. Op zes, zeventien leefde was Anja de enige die tot haar immer dronken vader kon doordringen. Ze kalmeerde hem, bracht hem naar bed, bleef doorgaans bij hem slapen. Henk was de incestueuze opvoeder. Nu Anja begreep had dat het niet deugde, en de twee seksuologen vertellen moest hoe ze het vond om Henk in de gevangenis te betrekken, zette ze de radio steeds harder. Om haar innerlijke conflicten te verbergen, luide de diagnose, en bij Dine ligt het niet anders. Aan de ene kant zegt ze: „Ja, ik vond dat haar met de gevangenis moest, ook omdat hij het met andere meisjes deed. Hij

Hij communiceerde als jong gebleven volwassenen op voet van gelijkheid met vroegrijpe kinderen. 'Ik heb niks willen zijn als kind met de kinderen'

sexuelleties, triotes, sexpoker. Vermoedelijk niet bewust van het bijzondere, in ieder geval zonder opwinding vertelde Dine over haar vader: „... zo dat hij altijd maar te praten, lekker ngen, lekker dat, lekker dat en dan wilde hij dat ik zo met hem meespraken. Tegen om Jaap durfde ik geen nee te zeggen omdat die een beetje gr is.“ Moeder: „Een beetje gestoord zeggen wij hier, hij is een...“ Dine: „Als ik geen zin had kwam hij altijd met hetzelfde, dat het van mijn ziele wocht.“ „Ja, zei Wim, „Henk zei dan dat hij me nooit meer uit het interraat zou halen, daarom neukte ik mijn moeder.“

SCHULD OF SCHAAMTE, LEGT Bram van Stolk uit, moeten bijgebracht worden, uit zichzelf ontstaan ze niet. Enerzijds zullen de vijf andere door hem en Jos Frenken ontdekt, maar nog niet onderzocht, netwerken gelijksoortige mechanismen te zien geven, inclusief de twee die zich in hogere maatschappelijke kringen afspeelden: het ruitaspect, de coalitievorming, de rivaliteit, de dodelijke jaloezie – niet voor niets pleiten zij ervoor seksuele misstanden voortaan minder als incidentie gevallen te bekijken. Anderszins zal men daar de relaties indirecter, subtiler opbouwen en het vooral zo lang mogelijk verborgen houden.

Thuis bij Henk Beek, Jaap Doorn en Aris Veen was het iets gewoons, net zoals het vroeger bij hen thuis gewoon geweest was. „Meises en jongens van die leeftijd eef, wauw, dersen, die zijn toch seksueel riep niet dan?“ beweerde Henk. „Ik lees al de stukken in de krant nou goed door over incest, misschien zeg je dat is niet normaal, maar sex is normaal vind ik. Alleen voor de wet mag het niet, wel met je vrouwtje, maar niet met je kinderen.“ Aris Veen: „Het had nooit mogen gebeuren, dat weet ik nu. Maar ik heb er geen spijt van.“ De drie vaders werden zelf in hun jonge jaren op die hier beschreven wijze mis-

bruikt, en van de twee moeders niet ook, de ander vermoedde. Het voorland van criminaliteit, alcohol, verdovende middelen, prostitutie en „gesexualiseerde emoties“, kan, zo vreten Frenken en Van Stolk, nauwelijks nog ontlopen worden. De geschiedenis van de ouders was er al en van tehuizen en gevangenis, die van hun kinderen is een kopie. Drie verklaarde de hoer. „In verband met mijn vervelende gedrag, zoals ze reden en omdat ik tien guldin, tien guldin had weggepakt van school.“ Later, timmer. „Toen ik later weg moest naar het huis ging ik huilen, al maar huilen. Ik heb meteen weggepakt maar ik wist niet welke kant op.“

had veel meer moeten krijgen van de rechter dan drie jaar. Ik haat hem.“ Maar: „Het is toch je vader, hij kon ook heel aardig zijn hoor, we deden van alles...“ die is het, dat maakt het zo moeilijk... hoe is hij eigenlijk veroordeeld, hoe kon dat, ik snap er niks van, ik had toch geen bewijzen?“

MGV
Incest:
een netwerkstudie
Een verborgen wereld, om de hoek: socioloog Bram van Stolk en seksuoloog Jos Frenken begrepen zich in een netwerk van incestueuze en pedoseksuele verhoudingen. Door middel van diepte-interviews beschrijven zij de gevels en de achtergronden van ouders en slachtoffers, en hun milieu. Zij analyseren de emotionele ruilhandel (seks voor goed, kleding, snoep) en de vervaging van de generatiegrenzen (ik heb seks willen zijn als kind met de kinderen). Waaronder gaat elke verhouding aan zo'n netwerk wordt een eindverstandig onderzoeksvraagstuk.

Verder onder andere in dit dubbelnummer:
- Op reis naar de psychotherapie: een parodie van kopstukken in de Verenigde Staten, iedereen mag stier in Nieuw-Zeeland.
- Bedplaatsen: leiten en denkbeelden rond een volwassen probleem.
- Een gedragspsychologische groepsbehandeling van sociaal ingestrande kinderen.
- Ruim 150 pagina's ontwikkelingen, meningen en leiten rond de geestelijke gezondheidszorg – verrijkt door storing of overschrijving van f.18. op pag. 43-45 400 t.n.v. MGV, Baarn, onder vermelding van julia-augustusnummer 1991. Opname van abonnementen: 02154-18241.

Maandblad
Geestelijke
volksgezondheid

‘Zeker 6 incest-netwerken’

(Van een onzer verslaggeefsters) **Par II**
AMSTERDAM – Incest komt niet alleen voor binnen de beslotenheid van een gezin. Er bestaan ook ‘netwerken’ van ouders en andere volwassenen die hun eigen en elkaars kinderen seksueel misbruiken. Ook worden kinderen tegen betaling aan ‘buitensstaanders’ beschikbaar gesteld voor seksuele handelingen.

Onderzoekers van het Nederlands Instituut voor Sociaal Seksuologisch Onderzoek (NIBSO) hebben dit ontdek naar aanleiding van drie verschillende rechtszaken tegen drie mannen. Die tot een groep bleef te behoren. Bij nadere onderzoek van deze zaken kwam een netwerk van incestueuze en seksuele relaties met meisjes en jongens van acht tot zestien jaar aan het licht.

De onderzoekers weten van het bestaan van nog zeker vijf soortgelijke netwerken, waaronder een geval waarin het niet ging om bloedverwanten, maar om een groep hulpverleners van een internaat en de aan hun zorg toevertrouwde meisjes. De onderzoekers, prof. dr. J. Frenken en dr. A. van Stolk, beschrijven in het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid de achtergronden van de drie mannen die werden veroordeeld, van de doelmotieven vrouwen (en moeders van de kinderen) en van de kinderen zelf. Tot voor kort werd verondersteld

dat incest en andere relaties waarin kinderen worden misbruikt, zich vooral voordoen binnen gezinnen of binnen de exclusieve relaties tussen volwassenen en een kind. Meerdere misbruik was alleen bekend door in een vorm waarin een meisje door vader als broers wordt misbruikt. Pas de laatste jaren is over incest meer bekend geworden, omdat slachtoffers vaker naar buiten treden. Kenmerkend is al die gevallen is de druk op de kinderen om te zwijgen over datgene wat binnen het gezin gebeurt. In het nu beschreven netwerk waren de verhoudingen vrij openlijk.

De kinderen werden veelal emotioneel onder druk gezet, bij voorbeeld met de dreiging dat ze naar een tehuis zouden worden gestuurd of dat ze uit een tehuis nooit meer naar huis mochten komen. Uit de achtergronden blijkt dat alle betrokken volwassenen zelf in hun kindertijd zijn misbruikt, zijn verlaten en veelal in tehuizen zijn opgevoerd.

Relaties onverhuld geruild in omvangrijk incestnetwerk

Kinderen die in hun jeugd worden verwaarloosd en in de steek gelaten, lopen grote kans op ernstige schade in hun lichamelijke, mentale, sociale en intellectuele ontwikkeling. De algemeen bekende onderzoeksresultaten vonden Jos Frenken en Bram van Stolk voor stuk terug bij de volwassenen en kinderen die deel uitmaakten van een omvangrijk „incestnetwerk“. Zij beschrijven dit in meerdere opzichten verbluffende netwerk in het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid.

Een citaat: „Ze waren allen klein, de jongens leken, afgezien op hun portuur, veel jonger dan ze waren, de meisjes toonden een opvallende mengeling van onvolgroeide en vroegrijpe trekken en de volwassenen boven de dertig zaten er vroeguit uit. Hun intellectuele mogelijkheden leken verre van benut te zijn, hun seksualiteit was ongeïnteresseerd gebleven en verder toonden zij een groot gebrek aan zelfvertrouwen en zelfwaardering.“

dochter Anja, er waren pedofiele contacten met de stiefzoon, en seksuele contact tussen zoon en moeder en broer en zus. Binnen het beperkte deel van het netwerk (dus los van de vrienden uit het café en de vrienden in vriendschap van de kinderen) onttraffen de onderzoekers zes pedoseksuele en acht incestueuze relaties.

De seks bleef voor de kinderen al middel te fungeren om geld te krijgen, een kriet of de belofte uit het kindertehuis te mogen. De mannen kochten een heldendom bij de kinderen dat zij zich onder volwassenen nooit konden verwerven. „Ik heb niks willen zijn als kind met de kinderen“, zegt een van hen.

De onderzoekers melden bijna terloops dat ze op het bestaan van nog vijf andere netwerken stuiten. Die vergelijkbaar met het beschreven, een in een heel ander milieu, en een bestaande uit hulpverleners in een internaat en een groep aan hun zorg toevertrouwde meisjes. Een mededeling waarvoor de lezer perplex staat, en dat teneer omdat hulpverleners en justitiefunctionarissen van het bestaan van zulke netwerken wisten.

Het artikel legt dan ook vooral nadruk op het bestaan van zo'n netwerk onder „in armoede verwaarloosde mensen, maatschappelijk onbetrokken“. Het beschreven netwerk onderscheidt zich door zijn – binnen een zeer gesloten milieu – open karakter, waarin onverhuld relaties worden aangelegd.

JET BRUNNMA
Maandblad Geestelijke Volksgezondheid, juli-augustusnummer. Te bestellen door overmaking van f.12,50 op giro 4345400, ten name van MGV, Baarn.

De auteurs van de paragrafen, uit het incestnetwerk, zijn de socioloog Bram van Stolk en de seksuoloog Jos Frenken en van Stolk is het hoofd van de afdeling seksuologie van het Maandblad Geestelijke Volksgezondheid.

Advies Raad
jeugdbeleid aan
Brinkman

door DAVE HENIS

'Weg met de filmkeuring'

AD 26

De Raad vindt dat de overheid kinderen en jongeren zo min mogelijk beperkingen moet opleggen bij het gebruik van 'beeld dragers', omdat in de eerste plaats de ouders verantwoordelijk zijn voor wat hun kinderen onder ogen krijgen.

Wel moeten de ouders dan weten wat zij kunnen verwachten van een film, een videoband of televisieprogramma. De Raad pleit daarvoor verplichte voorlichting door de producenten en de verspreiders van de films (filmaal-schapen en -importeurs, bioscoopbezitters, videobehouders en omroeporganisaties).

PORNOGRAFIE

Als zij onjuiste informatie verstrekken, kunnen zij onder meer op grond van het persogra-fie-artikel uit het Wetboek van Strafrecht worden vervolgd.

De Raad wijst elke vorm van betutteling af. Hij vindt dat jongdigen en volwassenen gelijk moeten worden behandeld. Dat betekent dat jongeren zo veel mogelijk films moeten kunnen zien.

Van de 300 films die jaarlijks in de bioscopen verschijnen, worden er ongeveer 100 gekend. De overige 200 zijn daarmee automatisch alleen geschikt verklaard voor mensen boven 16 jaar.

Met de Wet op de filmvertoningen is in 1977 de keuring voor volwassenen afgeschaft. De keuringcommissie beoordeelt alleen nog de schadelijkheid van films voor kinderen jonger dan 12 en jonger dan 16 jaar.

Er is volgens de Raad voor het jeugdbeleid

met duidelijk omschreven wat men onder schadelijkheid dient te verstaan, evenmin is duidelijk hoe de leden van de filmkeuring een objectief oordeel kunnen geven. Ieder lid geeft daar zijn eigen inhoud aan.

'Het hoeft dan ook geen ver-bazing te wekken dat de keu-ringsadviezen soms zeer om-streden zijn', schrijft de Raad, die er verder op wijst dat de filmkeuring wel op schadelijkheid, maar niet op geschiktheid keurt.

En film die niet schadelijk wordt geacht voor kinderen boven 12 jaar hoeft nog helemaal niet geschikt te zijn voor een bepaald kind van 14 jaar. Dit wekt nog een verwarring.

ERKENNING

De Raad erkent dat sommige films op jeugdigen een schadelijke invloed hebben. 'Het is gebleken dat de filmkeuring de vertoning van zulke films niet kan voorkomen. Als jeugdbeschermingsmaatregel heeft de filmkeuring dan ook geen zin meer.'

In het advies haalt de Raad de mening van de regering aan uit de notitie Jeugd en video, die de ministers Brinkman en Kortbals Altes (Justitie) eind mei op verzoek van het Twee-de Kamerlid Van der Sanden (CDA) aan het parlement hebben gestuurd.

VOORLICHTING

De ministers vinden dat er geen extra wettelijke maatregelen wettelijk zijn om de jeugd te beschermen tegen schadelijke invloed van video-films. De overheid zou dan in de privaatse trede. Ook zij vinden dat een goede voorlichting de voorkeur verdient.

Het vrijlaten van verhuur en verkoop van videofilms, zoals de Raad voor het jeugdbeleid nu voorstelt, stuit op grote bezwaren bij het CDA. Van der Sanden wijst erop dat uit de onderwereldwereld krachtig is aangedrongen op maatregelen. In West-Duitsland en de Scandinavische landen is de keuring van videobanden wettelijk verplicht. Ook de Raad van Europa bereidt adviezen met deze strekking voor.

'Kind kan zelf goed bepalen wat het wel en niet wil zien'

AD Van een onzer
verslaggevers 27

AMSTERDAM — Als in een film iedereen met kettings van de romp worden gescheiden, dan moeten de kinderen voortaan zelf uitmaken of hun maagjes die spanning kunnen weerstaan. Bij twijfel moeten de ouders die beslissing nemen, maar in geen geval mag de overheid als zenspreker optreden.

Die omstandigheden, neergelegd in een evenwichtige rapportage van de Raad voor het Jeugdbeleid,

moet in het najaar deel uitmaken van de beraadslaging over de oeffening van de filmkeuring.

De razende rader waar-meer de videofilms de huiskamers binnen dendere, maakt het noodzakelijk om te bezien of de keuring nog wel zin heeft in de beslotenheid van het gezin.

'De filmkeuring is thans niet meer dan een doekje voor het bloeden', zegt H. Kapings, opsteller van het aan minister Brinkman (WVC) gesonden advies over leeftijdsgrenzen voor videofilms. 'De drempel van 12 en 16 jaar werkt niet meer. De keuring is een achterhaalde zaak, kennelijk bedoeld om de achterban van sommige politieke partijen het gevoel te geven dat de goede seden wel de-

kelijk in de gaten worden gehouden. In werkelijkheid is het een schijnsel.'

Voldoende

Als directeur van een school voor speciaal onderwijs én als vader van op-groeiende kinderen denkt hij voldoende te weten van de kindertijd. 'We moeten de jeugd tot haar recht laten komen in de groei naar volwassenheid. In ons onderzoek hebben we geen wetenschappelijk materiaal kunnen vinden waaruit blijkt dat de tv of films schadelijk zijn. Wat voor het ene kind eng is, hoeft voor het ander geen probleem te geven. Daarom is een keuring van videofilms zo persoonlijk', aldus Kapings. Hij wijst erop dat verband op de op het

oog onschuldige serie Dal-las. Wie bepaalt of het schadelijk is dat de hoofdrolspe-lers doorlopend whisky drinken, elkaar een hak zeten en het kwade vaak over-wint?

Wat hem betreft wordt daarom het hele systeem van filmkeuring opgeheven. De bioscopen letten door-gaans niet meer op leefti-den, bij als ze zijn dat er nog betalende bezoekers ko-men. 'Het is niet meer dan een praktisch voorstel', verduidelijkt Kapings. Als kinderen een film willen zien, dan lukt dat op de een of andere manier toch wel.

Besprekingen

'Kinderen kunnen bovendien zelf heel goed bepalen wat ze wel en niet willen zien.' De Raad voor het Jeugd-

beleid heeft met de vereni-ging van videodistributoren en producenten (NVP) al inleidende besprekingen ge-vuld voor de goed vast-ge-zet bewakingsysteem op de vi-deodons. Daarop zouden zowel kinderen als ouders in de toekomst kunnen ade-zen welke uitspattingen zij kunnen verwachten.

In hoeverre het advies po-litiek haalbaar is, is ook voor de Raad voor het Jeugd-beleid een vraag. Ka-pings: 'Ons advies gaat verder dan de nota Jeugd en Video van de ministeri-je. De NVC heeft opgesteld. Het is een heel liberaal standpunt, zeker gezien de uitspraken in Zeeland en West-Duitsland. Maar het is wel een afspiegeling van de mondigheid van onze kind-eren, onze maatschappij en onze volkstaad.'

'Filmkeuring moet verdwijnen'

Tr 27

Van een onzer verslaggevers

AMSTERDAM — Ouders moeten zelf beslissen of ze hun kinderen naar ge-weldadige of erotische vi-deobanden willen laten kijken. De Filmkeuring kan maar beter verdwijnen, vindt de Raad voor het jeugdbeleid.

'Een bioscoopbezoeker vraagt toch

ook niet naar je paspoort', zegt Karel Boonen, medewerker van de Raad. 'Al ziet ie dat je wat jonger dan zestien bent, hij laat je heus wel door.' Zo moet er ook de verkoop en verhuur van videobanden niet gecontroleerd worden. Het zou wel goed zijn als er een sticker met informatie op de hoer wordt geplakt. 'Zet daar duidelijk op wat je kunt ver-wachten', stelt Boonen voor. 'Als er geweld en bloot zit, moeten de makers dat erop zetten. Maar

niet met leeftijdsgrenzen erbij, want dat is toch niet te controle-ren.'

Moeten kinderen dan helemaal niet beschermd worden? De Raad voor het Jeugdbeleid zou niet we- waartegen. Ze heeft in een heelboel boeken geschikt naar een antwoord op de vraag of veel ge-veld op de huz kinderen beïnvloed. 'We weten dat kinderen weleens wurguitjes naspielen op straat en 's nachts niet kunnen

slapen van een spannende film. Maar dat kunnen veel volwaa-sen ook niet.'

Als het aan de Raad ligt, ver-dwijnt de Filmkeuring. Dit is een groep mensen die bejukt welke films geschikt zijn voor twaalf- en veertienjarige. De Filmkeuring is natuurlijk niet zo bij met dit ad- vee. Wat minister Brinkman nu-van vindt is nog niet bekend. Hij heeft de brief van de Raad pas gisteren gekregen.

Advies: schaf keuring films voor jeugdigen af

Door onze kunstredactie

NRC 26

AMSTERDAM, 26 aug. — De filmkeuring voor jeugdigen dient afgeschaft te worden, zo luidt het advies van de Raad voor het Jeugdbeleid aan minister Brinkman (WVC).

Ook het voorschrift aan de omroepen dat films die niet goedgekeurd zijn voor personen van beneden de 12 en 16 jaar pas na respectievelijk 8 en 9 uur 's avonds uitgezonden mogen worden, zou de minister, volgens het advies moeten intrekken. De Raad meent dat de filmkeuring, die zich sinds 1971 niet meer met het kijkgedrag van volwassenen bemoeit, „als jeugdbeschermingsmaatregel geen zin meer heeft”. Hoevel het advies de mogelijk schadelijke invloed van sommige films erkent, is zij van mening dat vernietiging van zulke produktes aan jeugdigen niet voorkomen kan worden.

In de ogen van de Raad zou de eerste verantwoordelijkheid bij de ouders liggen, maar zij overweegt ook een verplichting aan filmproducenten en -exploitanten om voorlichting te verstrekken over de inhoud van de produktes.

De Stichting Nederlandse Filmkeuring werd in 1977 opgericht, nadat de verplichte keuring

van films voor volwasseneren afgeschaft was. Een wisselend college van deskundigen houdt zich bezig met het toedelen van een leeftijdscategorie en met het recenseren van de schadelijkheid van films. De inhoud van de keuringsrapporten is vaak omstreken, omdat niet duidelijk omschreven is wat men onder schadelijkheid verstaat en omdat de oordelen van de keuringscommissie soms nogal willekeurig aankomen.

Eerder dit jaar lieten de beleidsleden van WVC en Justitie de Kamer in de motie Jeugd en Video weten niets te zien in wettelijke bescherming tegen de schadelijke invloed van videofilms. De Stichting Nederlandse Filmkeuring houdt zich officieel niet bezig met video en televisie, maar had wel onderzoek bepleit naar de mogelijkheid van een videokeuring, zoals die bijvoorbeeld in West-Duitsland, Groot-Brittannië en sommige Scandinavische landen functioneert.

LEIDSE PSYCHOLOOG TEGEN VOORSTEL RAAD VOOR JEUGDBELEID

LEIDEN, donderdag. Het onderschrift „deze film is niet geschikt voor kijkers onder de twaalf jaar” mag van de Raad voor het Jeugdbeleid bij bioscopen en in t.v.-programma's verdwijnen. Het groepje officiële adviseurs van de regering vindt dat filmkeuring niet langer nodig is: „De jongeren kunnen zelf wel bepalen of een film goed of slecht voor ze is.”

Een stelling die wordt bevestigd door de Leidse psycholoog Tom van der Voort die vier jaar geleden promoveerde op een onderzoek naar het effect van televisie- en filmgeweld op kinderen. Daaruit bleek duidelijk dat vooral de kinderen die ervan genoten en er niet van onder de indruk raakten, een agressiever gedrag vertoonden. Dat zijn ook de kinderen die geweldadige video's uit de videotheek halen, als ouders ze daarin vrijlaten.

Hij de Raad voor het Jeugdbeleid is men niet verraat over het stof dat het eergisteren uitgebrachte advies „Van keuring naar keuze” heeft

„Ouders kunnen niet zonder filmkeuring voor jeugd”

Tel 28

door Stella Ruisch

doen opwaaien. „We zijn ook niet van plan helemaal niets meer te vertellen over de inhoud van een film. Alleen zien we dat meer in de vorm van produktinformatie dan als een zedenprekerige uitspraak zoals wel of niet geschikt voor jeugdige kijkers”, legt Karel Boonen van de Raad uit.

„Dat zou bijvoorbeeld kunnen door video's te voorzien van een label zoals de ministers van Justitie en van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur al hebben voorgesteld. Op dat label zou dan moeten staan dat er in een film bijvoorbeeld veel seks voorkomt waarin sterke drank wordt gebruikt, of waarin mensen naakt verschijnen of dat veel geweldadigheden worden gepleegd. Ouders en kinderen kunnen dan zelf bepalen of ze zo'n film willen zien.”

Verkept

In Leiden constateert Tom van der Voort dat men op die manier toch weer bezig is met een verkapt filmkeuring. „En niet een die beter is dan de huidige. Nu werkt de vermelding van een leeftijds-grens aantekkelijk op jonge

Psycholoog Tom van der Voort: „Leeftijdsgrenzen heeft wel degelijk zin.”

ren, een film boven de zestien is voor hen spannender dan een film voor alle leeftijden. Maar wat te denken van een vermelding: hier komen twintig moorden in voor? Zo'n film krijgt daardoor alleen maar voorkeur boven een produkt uit hetzelfde genre waarin maar tien moorden zitten.”

De psycholoog denkt in tegenstelling tot de Raad voor het Jeugdbeleid dat het stellen van leeftijds-grenzen bij video- en bioscoopfilms wel degelijk zin heeft. „De bioscopen mogen dan minder be- zoek krijgen, dat zijn dan in de eerste plaats de volwassenen,

niet de jongeren die weg blijven. En als de censors daarom geen acht meer slaan op de leeftijd van de kaartjeskopers, dan geldt dat misschien voor Amsterdam maar niet voor de andere delen van Nederland. Dat zou ik dan wel eerst eens willen onderzoeken.”

En er schiet Tom van der Voort nog wat te binnen: „Hoe moet die produktinformatie over de bioscoopfilm werken? De exploitanten kunnen moeilijk het geld opbrengen voor huis-aan-huis verspreide brochures. Kranten moeten een extra pagina uittrekken. En een kind komt heus niet voor de woensdagmiddagvoorstelling nog even thuis om te vertellen dat hij een film heeft uitgezocht, waarvan hij de ingang wordt vermeld wat er in zit.”

De invloed van videofilms en aan televisiezenders haart de psycholoog zorgen over de kwaliteit die met name de kinderen wordt voorgeschoteld. „Er moet inderdaad wel wat gebeuren bij de videotheek, waar ongeacht de leeftijd van de consument wordt verhuurd. Ik heb daar onlangs op een kinderevent nog een voorbeeld van meegemaakt. Een zestienjarige doe een film had uitgezocht voor de partij en zijn gasten. Een duidelijk ongeschikte vertoning waarvan de klanten nachtmeries kregen en sommigen in hun bed plachten. Veel meer dan ouders moeten ouders juist een omge in het zeil houden. En daar mag een filmkeuring te best een handje bij helpen.”

Kind kan weloverwogen euthanasie wensen

NRC 19

Een onderwerp dat in de vele recente publicaties over euthanasie onvoldoende aandacht heeft gekregen, met uitzondering van het artikel van dr. W. van Zeben in NRC Handelsblad van 6 augustus, is de rechtspositie van de minderjarige hierin.

Aan 1986 is de toenemende mogelijkheid van de minderjarige van invloed op vele terreinen, ook al is hij/zij volgens de wet handlingsonbekwaam. Dat wil zeggen dat de jeugdige onder de 21 jaar niet in staat wordt geacht

Door
M.C. van Grootel-Thomas

zelfstandig rechtshandelingen te verrichten. Deze regel is neergelegd in artikel 234 van het Burgerlijk Wetboek.

In de praktijk blijkt er dan ook een discrepantie aanwezig te zijn tussen de feitelijke en juridische mogelijkheid van de minderjarige. Zo ook op het gebied van het gezondheidsrecht. Een criterium dat vaak gehanteerd wordt bij de problematiek van de minderjarige en zijn/haar medische behandeling, is het begrip 'oordeel des onderscheids'.

In bepaalde gevallen kan een jeugdige met oordeel des onderscheids ook zonder toestemming van de ouders een medische behandeling ondergaan. Hoe ligt dat nu bij euthanasie? - In hoeverre kan een kind over zijn eigen leven beslissen?

De staatscommissie euthanasie heeft in haar rapport een aparte paragraaf gewijd aan de positie van de minderjarige bij euthanasie. De commissie gaat er van uit dat jeugdigen, evenals ieder mens, recht hebben op leven, dat wil zeggen recht op bescherming tegen diegenen die het leven willen aanstaken. Dit impliceert dat noch artsen noch ouders ten behoeve van het kind dat niet in staat is zijn wil te bepalen, mogen besluiten het leven van de minderjarige te beëindigen.

Aan de andere kant kan aan een verzoek om euthanasie van een minderjarige die inschikt heeft in zijn situatie en de gevolgen van het verzoek, niet worden voorbijgegaan. Volgens de staatscommissie moet een arts die in het kader van een medische behandeling geconfronteerd wordt met het verzoek om levensbeëindiging van

Foto NRC Handelsblad/Ton Poortvliet

een mondigende minderjarige die in een nood situatie verkeert, een dergelijk verzoek ernstig nemen. Waarom zou aan dat verzoek minder waarde moeten worden gehecht dan aan zo'n verzoek van een meerderjarige?

In het advies van de staatscommissie wordt geen leeftijdsdrenksteld. De praktijk leert dat ook het jonge kind van bijvoorbeeld 8 jaar, dat aan een ernstige ziekte lijdt, een goed besef kan hebben van de situatie waarin hij verkeert, en weloverwogen kan ver-

zoeken om levensbeëindiging. Echter, aan een eventuele afwikkende mening van de ouders mag niet worden voorbijgegaan. De arts zal de ouders zo goed mogelijk moeten overtuigen van de oprechtheid van het verzoek van hun kind. Zij dienen dan ook zoveel mogelijk betrokken te worden bij het proces dat voorafgaat aan de uiteindelijke uitvoering van het door het kind geuite verzoek om levensbeëindiging. Een essentieel punt in dit advies is dat de ouders niet de gelegenheid ge-

geven moet worden om het levensbeëindigend handelen te beletten. Een gevolg van deze stellingname is wel, dat de ouderlijke macht inperkter wordt.

In de Proeve van wet, die het eerste kabinet-Lubbers heeft opgesteld, wordt het advies van de staatscommissie dat betrekking heeft op de minderjarigen, niet gevolgd. Als uitgangspunt wordt namelijk genomen dat de ouders niet alleen bij de besluitvorming betrokken dienen te worden, maar ook daarmee moeten instemmen.

Mocht die instemming herzij bij beide ouders die de ouderlijke macht uitoefenen, herzij bij één van hen ontbreken, dan zal de beslissing tot levensbeëindiging achterwege moeten blijven.

In de proeve is aangesloten bij de voorgenoemde verpakking van de meerderjarige, door de wet regeling te beperken tot jeugdigen die de leeftijd van 18 jaar nog niet hebben bereikt.

In het gewijzigde wetsvoorstel van mevrouw Wessel-Tuinstra wordt de minderjarige niet genoemd. Zij gaat ervan uit dat de gene die zijn wil kenbaar kan maken binnen het bestek van dit wetsontwerp valt.

Voorbijgaan

De gedachtegang in de Proeve sluit mijns inziens niet aan bij de heersende opvattingen ten aanzien van de beslissingsmogelijkheden van kinderen. Aan de toenemende mogelijkheid wordt in deze regeling volkomen voorbijgegaan. En dat terwijl toch zowel juristen als medici pleiten voor een grotere beslissingsbevoegdheid van jeugdigen.

Mocht er een euthanasieregeling komen, dan hoop ik dat de regelgever rekening zal houden met de positie van de jongere in onze maatschappij. Als daaraan wordt voorbijgegaan, aan de grotere inspraak van het kind, zou dat in strijd zijn met de heersende opvattingen.

Het verdient aanbeveling bij de totstandkoming van een regeling aandacht te schenken aan het idee van de 'geleidelijke rechtsverrijking', zoals neergelegd in het rapport van de commissie-Waard. In dit rapport wordt een systeem van trapsgewijze 'volwassenwording' voorgesteld. Van het 12e jaar af klimt de minderjarige op tot volledige handlingsbekwaamheid met bepaalde beperkingen. Deze nemen in omvang en aantal zodanig af dat de jeugdige van 18 jaar bekwaam is alle rechtshandelingen te verrichten.

Laat niet vergeten worden dat de adolescenten minderjarige steeds meer als een jonge volwassen beschouwd wordt.

De schrijfter is juriste met speciale belangstelling voor het euthanasievraagstuk

Een bijzonder probleem doet zich voor wanneer het gaat om de wil van een minderjarige. In beide voorstellen komt de bepaling voor (kabinetvoorstel artikel 293, zevende lid, ministerievoorstel artikel 293, vijfde lid) dat, indien de patiënt de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, zijn wettelijke vertegenwoordigers (meestal de vader) de beslissing moeten nemen. Indien diezen of een van hen zich niet met het verzoek om levensbeëindiging kunnen verenigen, blijft een beslissing daartoe achterwege. Mevrouw Haas-Berger heeft daarop een amendement ingediend met de volgende inhoud (Kamerstukken II 1985/86, 18.331, nr. 39):

... kind(en) de hulvrager de leeftijd van achttien jaar nog niet heeft bereikt, beslist de geneeskundige niet, dan nadat hij de wettelijke vertegenwoordigers van de hulvrager bij de besluitvorming heeft betrokken »

In deze voorstellen gaat het dus om de vraag in hoeverre de wettelijke vertegenwoordigers moeten worden betrokken bij het verzoek van de minderjarige om euthanasie.

Naar het oordeel van de Raad wordt in de beide wetsvoorstellen miskend dat ook bij minderjarige die jonger zijn dan achttien jaar en die niet vallen onder de hiervoor onder 4 genoemde personen die hun wil niet kunnen uiten, het oordeel des onderscheids (artikel 234, tweede lid, Boek 1, Burgerlijk Wetboek) aanwezig kan zijn om tot een verantwoord en weloverwogen verzoek inzake euthanasie te komen. Het name mag een dergelijk oordeel aanwezig worden geacht bij minderjarigen die de leeftijd van zestien jaar hebben bereikt. In de zorgvuldigheidseisen waar dan ook te bepalen dat de geneeskundige, die de overtuiging heeft gekregen dat een minderjarige van zestien jaar of ouder in vrijwiligheid en na zorgvuldige overweging tot zijn verzoek is gekomen - en uiteraard nadat aan de overige eisen van zorgvuldigheid is voldaan - daarnaast geen toestemming van zijn wettelijke vertegenwoordigers nodig heeft. Wel lijkt het gewenst dat in deze situatie, overeenkomstig het voorgestelde in het hiervoor genoemde amendement-Haas-Berger, de wettelijke vertegenwoordigers van de hulvrager bij de besluitvorming worden betrokken.

Wat de minderjarigen betreft die jonger zijn dan zestien jaar, is de situatie een andere. Ten aanzien van hen zal de wetgever zich genuanceerder moeten opstellen. Het oordeel des onderscheids, waarvoor hiervoor werd gesproken, zal als regel bij minderjarigen beneden de leeftijd van twaalf jaar niet aanwezig zijn. Voor hen kan in de voorstellen voorgestelde bepaling gelden dat, indien de wettelijke vertegenwoordiger(s) zich niet aan het verzoek van de minderjarige om levensbeëindiging kunnen verenigen, een beslissing daartoe achterwege blijft.

Aan de wil van minderjarigen tussen de twaalf en zestien jaar daarentegen, dient naar de mening van de Raad een andere betekenis te worden toegekend. Indien een minderjarige van die leeftijd om euthanasie verzoekt en de wettelijke vertegenwoordigers stemmen daarmee in, bestaat er in dit opzicht geen belemmering. Die belemmering is er wel zodra de wettelijke vertegenwoordiger(s) of één van hen zich tegen de verzochte euthanasie verzetten. Naar het oordeel van de Raad behoort deze problematiek nog nadere bestudering. Daarbij ware te betrekken de mogelijkheid dat het verzoek

van de minderjarige de doorslag geeft, mits de geneeskundige na inschakeling van een vertrouwenspersoon (vergeleijk bladzijde 97 van het rapport van de Staatscommissie) van oordeel is dat zulks in het belang van de minderjarige is. Ook hier geldt uiteraard dat aan de overige zorgvuldigheidseisen moet zijn voldaan.

'Die jongen had een prachtlijf, e schaamte werd zijn hoofdmote'

door Hetty Nietsch

Tr 28

Het was een 'buitengewoon intelliegere kinderrats' die de Maas-trichtse ethicus Paul Sporken meenam naar zijn afdeling. De zwaarwegende argumenten van de ethicus tegen levens-beëindiging bij ernstige zieke kinderen, moesten maar eens aan de praktijk worden ge-toetst.

De kinder-specialist weet hem op een buitengewoon ernstig zieke baby die een alcohool stervensproces door-maakte. 'Als ik nog eens zo'n kind hier op de afdeling krijg, zal ik het leven gaarderand beëindigen', zei de arts. En Sporken kon het nog bejopen ook.

Deidste lijf hij die medicus weten: 'Dan zal ik naast je blijven staan.' Maar nu, in de veltige ambassade van zijn werkvertrik, is daar voor die tweestrijd: ik weet wel dat het soms gebeurt. Maar toch, als het om kinde-ren gaat, dan red ik het niet. Dan zeg ik: nee, dat mag niet.'

De hoopersamer gezondheidstiek (58) maakt deel uit van de medisch-ethi-sche commissie van het Maas-trichtse Academisch Ziekenhuis waar het vraagstuk 'kinderen en euthanasie' zo nu en dan speelt. Jongeren, heeft hij gemerkt, kunnen hun wens om te mo-gen sterven 'in prachtige idealistische motieven gieten'. En dan is het oppea-sen gebaaren.

'Daarbij denk ik aan een jongen die aan botkanker leed. Hij zei dat hij de mensen om hem heen het verdriet van een langdurig stervensproces wilde besparen. Maar wat bleek? Hij was vooral bang voor de afrekening, voor het magere en afschrikkelijk worden. Een prachtlijf, had-ie. En de schaamte voor wat er met dat lichaam gebeurde, werd het hoofdmotief. Hij dacht dat de mensen en vooral zijn vriendin, van hem zouden worden. Zulke dingen heb je niet meteen bij het eerste ge-sprek in de gaten. Daar kom je later pas achter. Maar over het algemeen, als jongeren al te edele motieven ten aanzien van ouders en anderen noem-men, dan toch wantrouwig. Actie-ve euthanasie is dan niet het adequate antwoord.'

Kletspraat

Al met al kan de vraag om euthanasie - ook al wordt die door een jongere gesteld - reëel zijn, weet Sporken. En hij kan erin meegaan. Dat zulke vra-gen in het 'ethische gedeelte' ook sommen het Maas-trichtse zien-

huis betreffen, niet bespreekbaar zou-den zijn, noemt hij kletspraak. Deson-danks komt het er niet zo vaak van euthanasie en bij jongeren in ieder ge-val weer zelden. 'Ook omdat het ge-vecht om te blijven leven bij hen veel sterker is dan bij ouderen', vermoedt de ethicus. 'Ze hebben meer levens-drift en levensmoe. En blijven langer op een wonder hopen.'

Sporken is niet zonder meer tegen het artsen overwegen van een euthana-sieverzoek dat van jongeren komt. De leeftijdsgrens voor de wet ben je met 21 volwassen is arbitrair. Maar bij paagebornen en jonge kinderen, zegt hij 'neer'. Voor hem is de kern van de zaak, dat de betrokkene zelf moet kun-nen beslissen. 'Het levensrecht is zo onvervreembaar en fundamenteel, daar mag je buiten de betrokkene om niet afdrukken. Je kunt het niet ma-ken ongevaagd te beslissen dat zo'n kind maar doodgespoet moet wor-den.'

Van gepolste formuleringen als 'le-vensbeëindigend handelen' moet de ethicus niets hebben. 'Dat betekent wel concreet doodspuiten en daar

moeten we geen misverstanden over laten bestaan. Zo'n beslissing kun je niet nemen als het kind niet voor zich-zelf kan beslissen. Dan heeft het kind daar misschien jummer genoeg niet om gevraagd, ook al vinden wij dat het daar alle redten voor zou hebben.'

'Menselijk'

Toch kan hij er niet omheem dat artsen geconfronteerd worden met kinde-ren die zo sterk zijn en zoveel lijdten, dat de vraag of het in leven houden van dat kind 'menselijk' is. Hij kent het probleem van het ernstig zieke kind waarbij de behandeling wordt stopge-zet of wordt beëindigd dat voor alle en dat dan, tegen de verwachting in, niet zoel overlijdt maar blijft leven. 'Ik weet hoe alcohoolisch dat voor alle is, maar dat betekent niet dat je er dan een einde aan mag maken. Want dan redmen je: 'als het nu te veel wordt, dan haal je die injectiespuit'. Dat is de omgekeerde wereld. Dan handel je zo omdat hij het zo moeilijk heeft met de duur en de aard van het lijdten. Ik vind: dan heb je fundamenteel het gehuld en de ver-

draagzaamheid op te brengen om dat kind bij te staan. Dat is het allermin-ste wat je doen kunt: uit solidariteit met je medemens moet je dan maar wachten totdat die zijn eigen dood sterft.

De door hem voorgestane 'solidariteit' brengt anderen echter tot een tegen-voergeleide handeewijze. 'Vaak wor-den er eens nog allerlei gevancorende middelen tegenaan geproed. En ach-teraf blijkt dan dat het zinloos is en dan moet het leven actief maar wor-den beëindigd. Dat is een slecht argu-ment tegen alle boerenwijdheid in. De kinderlijken van Aken bijvoorbeeld. De prestaties die daar geleerd wor-den, zijn fenomenaal. Maar het eind-resultaat is in sommige gevallen een zwaar gehandicapte kind en dan zeg je soms schertsen: waren ze er maar alge-bieven.'

En toch, alweer blinkend op twee gachlen: ik durf niet te zeggen dat artsen die het wel doen, in de hel be-landen. Ik kan er wel inkomen als be-voelen worden door de bespoedigen. Ik weet, ik praat vanuit mijn eigen twee-strud. Wat ik erover zeg, lijkt in tegen-spraak met elkaar: je bent ziek en dan kom je naar de dokter en dan kom je naar de dokter en daar kom je door mijn werk veel mee in aanraking, is zo gecompliceerd. Als ik achter mijn bureau blijf zitten, ben ik veilig, dan gebeurt me niets.

Voorbeeld

Hij neemt aan dat 'wij mensen' het moeilijker krijgen met dit soort zaken. 'Dat we zelf geen raad meer weten met de zin van leven en dood. En dan komt daar op een gehandicapte kind. Dat is zo'n schok. Mensen zijn tegen-woordig veel minder gewaagd als wat het leven zelf of de Heer je zendt te aanvaarden.'

Een grievend voorbeeld: het echtpaar dat met een nieuw huis had aange-schaft en voor wie het wel erg ongelu-kig uitkwam dat het derde kind plotsel-ing ernstig ziek bleek te zijn. 'Dat betrof een kind van acht jaar met een hersentumor. Het gewel lag er goed bij en de neurochirurg stelde een ope-ratie voor. De ouders eisten de ver-keuring dat het voor honderd procent zou goed komen. Die garantie kon de chirurg natuurlijk niet geven. Je weet nooit wat je tegenkomt, legde hij uit. Dus wilden ze geen toestemming voor de operatie geven. De chirurg vond dat ze het kind de kans dat het er goed doorheen zou komen - die op vijftig procent lag - niet mochten ontnemen. Uiteindelijk zijn de ouders toch ak-koord gegaan. Ze seiden: 'We ver-wachten dat u het kind er doorheen haalt.' Maar de tumor was groter dan verwacht en het kind zou gehandicapt blijven, waarop de ouders eisten dat er euthanasie werd gepleegd. Goed, zei de chirurg, dan belien we nu de officier van justitie. U herhaalt uw en en en. Hij akkoord gaat, dan doe ik het. Zover wilden de ouders niet gaan. Het kind is uiteindelijk overleden in een schuul en heeft nog zeven maanden geleefd. Moet je nagaan, die ouders hadden het nog zeven maanden met liefde kunnen verzorgen. Maar dat was te veel. Wat Sporken betreft is de discussie over euthanasie een fundamentele, menselijke kwestie. Een kwestie van bijn. 'Het zou wel eens zo kunnen zijn, dat al dat getuier over euthana-sie groterdeels een vloed is om zich ver-venden te begeelden. Dat we niet meer weten wat we voor die mensen moeten doen. En de vraag van de be-trokkene, van 'Wanneer kom je met je spuit' kan dan dat zo goed beteke-nen: 'Blijf bij me. Die wens wordt op zoveel manieren uitgesproken, zelfs met 'donder op.'

ONDERWIJS

Seks tussen leraren en leerlingen

EM9

De eenzame actie van Maria Evers

De flat van Maria Evers (31) in Leidschendam draagt duidelijk de sporen van de actie die ze voert. Sinds ze begin dit jaar in het programma van Karel van der Graaf vertelde dat ze nog altijd de gevolgen ondervindt van de seksuele contacten met twee leraren, vijftien jaar geleden toen ze nog leerlinge was op een havo, is haar leven drastisch veranderd. Nog dagelijks wordt het getoeterd op haar oproep om soortgelijke ervaringen te melden en het huishoudelijk werk heeft zichtbaar onder de activiteit te lijden. Want dat soort zaken laat zich meestal niet in twee zinnen samenvatten. Urelange telefoongesprekken zijn het gevolg.

Berichten overlopende opvallend veel mannen. Leraren die komen vertellen hoe moeilijk het hun soms wordt gemaakt. En anderen, van wie ze het idee heeft dat ze het wel opwindend vinden met haar over dat soort zaken te praten. Ook ordinair bijgers, die zelfs de 13-jarige dochter uit het eerste huwelijk van haar man oneerbare voorstellen doen. Die is dus al vroeg gewaarschuwd en doet tijdens het gesprek af en toe dan ook een duit in het zakje. Vanwege die bedreigingen is Maria echter voorzichtig met het geven van haar adres. Ze is bang voor misbruik en belijft terug. De huiskamer van haar flat heeft veel weg van het kantoor van een buurthuis. Een lang schrijfblok tegen de muur domineert. Op de tafel boeken als „Wat willen vrouwen eigenlijk?“, van Suzie Orbach en Louise Elchenbaum, en „De vrouw als eunuch“ van Germaine Greer. Verder veel mappen met brieven, documentatie en verlagen van besprekingen met organisaties als „Tegen haar Wil“, „Handen Thuis“, „Vrouwen tegen seksueel geweld“ en de rechtswinkel. Er ligt een bundel kaartjes met foto's van uitdrukken in brieven en verhalen van vrouwen die „iets“ met een leraar hebben gehad. Voordurend terugkerende zaken daar zijn: schuldgevoel en relatieproblemen die meestal pas vele jaren later ontstaan. Ze verwijst zichzelf dat ze de seks hebben uitgelokt.

Enkele voorbeelden: „Nog steeds heb ik moeite met seks. Ik ben nu drie jaar getrouwd, maar soms klap ik helemaal dicht als er iets is dat me weer aan hem doet denken.“

„Hij weet alles, we hebben er echt jaren over gepraat en alles is goed, maar toch

Maria Evers: „Vrouwen vallen elkaar in dit soort zaken altijd af“

krigt ik steeds schuldgevoelens ten opzichte van mijn man omdat ik er nog steeds over pieker.“

„Onze relatie duurt bijna twee jaar. Ik was net 15 en hij 35. Ik lijd er nog steeds onder en het lijkt wel of ik er de laatste tijd steeds meer aan denk.“

„Die seksuele aspecten echter hebben mijn verzuimen in mijn doen afnemen en mijn huidige seksuele leven is gered en gefrustreerd.“

Ondanks al deze reacties is de strijd van Maria Evers tot nu toe een vrij eenzame gevecht. Behalve de feministische actiegroepen die het probleem vrij afzijdig vanuit de sociale wetenschap benaderen, is er vrijwel niemand die haar openlijk steunt. De meeste vrouwen willen in de anonimiteit blijven. „Ze hebben behoefte om te praten en vinden dat al heel wat. Ze hebben alles jarenlang voor zich gehouden en zijn daardoor emotioneel gestoord en gered. Praten lucht op. Maar ze zijn niet

bered en verder wat aan te doen en de zaak aan te pakken. Ze zijn bang voor publiciteit.“

Zelf beschouwt ze het echter als de beste vorm van therapie om de schulden aan te pakken. Dat kan wetelijk via artikel 249, waarin ontucht met minderjarigen die aan iemand zorg, opvoeding of waakzaamheid zijn toevertrouwd, strafbaar gesteld. Maar na twaalf jaar is dat verjaard, terwijl de meeste vrouwen er pas na vijftien of twintig jaar over durven praten. Dan komen vaak ook pas de psychische gevolgen. Ook bij haar. Dank zij urenlange gesprekken met haar man is ze daar uit kunnen komen.

Niettemin schreef ze bijna vijftien jaar later alsnog brieven aan de twee leraren, waarin ze wees op de problemen die ze in het vervolg van haar leven van die seksuele ervaringen heeft ondervonden. „U heeft me geholpen een wereldbeeld te schep, waarin totaal geen moraliteit heerst en waarin alle mannen gemakkelijk te vangen zijn. Een beeld waarin de vrouw haar macht alleen maar via haar seksualiteit kan beleven.“ En: „Als ik voor jullie iets kapotmaak, raakt me dat niet, want jullie hebben bij mij ook veel kapotgemaakt.“ Dat leverde haar de dreiging van een kort geding op. Maar het heeft haar er niet van weerhouden door te gaan. Ze wil de betrokkenen kennelijk tot actie provoceren nu ze daar zelf wetelijk geen mogelijkheden meer voor heeft. Ze geeft zonder schroom een stencil mee, waarin de namen van de betrokken leraren voluit worden genoemd.

Dat stencil heeft ze ook al uitgedrukt op een ouderavond van de desbetreffende school. Om de ouders te waarschuwen. Maar die wisten niet goed wat ze er mee aan moesten. Want waar moesten ze hun dochter dan heen sturen? „Sommigen kennen wel de hele avond zorgelijk. Anderen zeiden openlijk dat ze niet van dit soort zaken gediend zijn. Een man zei: 'Als u problemen hebt, moet u maar naar Sonja gaan.'“

Sommigen van haar kennissen begrijpen het ook niet. „Ze zeggen: Hoe kun je dat nu doen? Die man is inmiddels getrouwd en heeft kinderen. Ze vinden dat ik me beter op de toekomst kan richten. Ze realiseren zich niet dat het verleden dan ook voor hen is. Voor mij is het een manier om me van het verleden los te maken.“

Het is haar opgevallen dat juist vrouwen moeite hebben met haar actie. „Die vallen elkaar in dit soort zaken altijd af. Dat zie je ook in het geval van die Haagse gynaecoloog. Het zijn juist vrouwen die het meest openstaan. De slachtoffers krijgen de schuld. 'Die zullen er wel om gevraagd hebben.' Bij moord en diefstal wordt je zoets noot.“

Af en toe bellen er ook meisjes en jongens die nu problemen hebben met leraren — oftewel dus ook lerarissen. „Maar als je dan zegt dat ze er nu wat aan kunnen doen, haren ze op.“ Ze heeft daar overigens wel begrip voor. Evenals voor meisjes die vinden dat ze zich druk maakt om niets. „Zelf was ik op die leeftijd ook eigenwijs. Je denk dat je wel weet wat goed voor je is, maar je grenzen lijnen. Tien jaar later realiseer je je dat je eigenlijk nog kind was en je hebt me laten slepen.“

Betere voorlichting aan de doelgroep ziet ze als een van haar taken, maar heeft toch niet haar hoogste prioriteit. Haar doel is vooral het onderwijs te zuiveren van dit soort praktijken. „Ook al bieden leerlingen zich aan, dan nog moeten leraren hun hand vasthouden.“ Want ze kent inmiddels nauwelijks ook de vele verhalen van leraren die erop wijzen dat hun het soms wel heel moeilijk wordt gemaakt dat ze toch ook maar mensen zijn. Dat sommige meisjes er echt zelf op afslagen, zich uitwendig kleden en dikwijls zelf ook aan bejaard zien in een vrijpartij. Dat het niet altijd om misbruik of ontucht gaat en dat ze zelf soms diepe gevoelens voor hun leerlingen koesteren.

Maria Evers was daarvan kennelijk een sprekend voorbeeld. Als reactie op haar actie schreef een van de leraren met wie ze seksueel contact had, onlangs dat hij zich niet bewust was geweest van wat hij had aangebracht. „Op school was je populair en je ging gemakkelijk en op plezierige wijze

Schoolfeestjes zijn berucht

Leerlingen die op school lastig gevallen worden door leraren. Het komt nogal eens voor. Met name op scholen voor voortgezet onderwijs. Uit een enquête van het jongerenblad „Zone 33“ onder 328 jongeren bleek dat een derde daar ervaringen mee heeft. Vanrand van giuren in kleedkamers en aanraken tot misgrijpen tijdens de gymles en seksuele gemeenschap. Om dat laatste zijn schoolfeestjes en vakantie- en werkmappen berucht. Overigens betreft het niet uitsluitend meisjes. Ook vinden homo-seksuele contacten plaats met jongens, lesbische contacten tussen meisjes en lerarissen en heteroseksuele contacten tussen lerarissen en jongens. Als dat tegen de wil van de betrokkenen gebeurt, is er sprake van ontucht en een strafbaar feit. Maar ook wanneer leerling zich op dat moment niet tegen seksueel contact met een leraar verzet, is de laatste, volgens artikel 249, strafbaar, omdat het iemand betreft die aan zijn zorg, opvoeding of waakzaamheid is toevertrouwd. Daarop staat een straf van maximaal zes jaar of een boete van 725.000. Meestal komt dat iemand ook meteen zijn baan. Om die reden gal de rechtbank in Arnhem enkele maanden geleden aan een leraar die zeven jaar lang seksuele contacten had gehad met

leraren, een alternatieve straf. De officier van justitie had zeven maanden gevangenisstraf, waarvan drie voorwaardelijk gekikt. Leraren wijzen in hun verweer nog al eens op de veranderende seksuele moraliteit en vrije levensopvattingen, waar door tegengedwongen op jonge leerlingen seksuele contacten plaatsvinden en grote leeftijdsverschillen niet meer door iedereen als een belemmering worden ervaren. Leraren erkennen dat daardoor seksuele spanningen met leerlingen kunnen ontstaan en sommige psychologen vinden het vanzelfsprekend dat zij bepaalde gevoelens voor hun leerlingen ontdekken. De meesten wijzen echter seksuele relaties tussen opvoeders en kinderen af, ook al worden die van beide kanten gewenst. Overigens, niet vanwege mogelijke leeftijdsverschillen, maar vanwege de ongelijke machtspositie. Het overnemen om nee te zeggen is bij kinderen erg groot. Zeker wanneer het „machting mensen betreft“. De Wetenschapswinkel in Leiden begint binnenkort met een onderzoek naar de psychologische gevolgen van dit versnel en de Rijksuniversiteit in Groningen wacht op subsidie om de omvang ervan vast te stellen.

met anderen om. Onder de omstandigheden heb ik destijds onze amoreuze vrijpartij als een emotioneel logische uiting ervaren. We waren op dat moment beiden ontevreden voor elkaar en ik weet zeker dat ik je toen beslist niet als een gemakkelijke prooi heb gezien, noch bewust misbruik heb gemaakt van de situatie."

Maria geeft toe dat ze destijds niet tegen haar vijf seksueel contact met de leraar, 25 en 30 jaar oud, die er niet van de opleiding de ander juist gescheiden, heeft gehad. Maar ze vindt het geen excuus. Achteraf heeft ze het als „...subtiele vorm van kille verkrachting" ervaren. „Mijn gevoel van de leeftijd zijn roekende pubers. Ze willen er bij horen en voelen zich vereerd door aandacht. Je denkt dat je heel wat bent als een leraar zich tot je aangetrokken voelt. Bovendien word je op de leeftijd nogal snel verliefd. Op filmsterren en leraren. Je wilt zwijgen en je overgeven aan de onbereikbare liefde. Als die daar dan op ingaat en van zijn voetsluik afkomt, stort hun wereld vaak in. Maar ze denken dan vaak niet terug, bang voor de gevolgen. Maar ik denk dat veel vrouwen er niet zo gelukkig op terugkijken."

Haar conclusie is dus duidelijk: „Een leraar mag daar nooit op aan. Zelfs al gooi je de leerlingen alles blut. Daar moet hij mee om kunnen gaan en anders hoort hij in het onderwijs niet thuis."

Ze zet zelfs vraagtekens bij de huwelijken die uit relaties tussen leraren en leerlingen voortkomen. Want ook dat komt natuurlijk voor. Niet alle leraren zijn getrouwd of goede snoepers. Maria kent iemand in haar naaste omgeving die al tien jaar gelukkig met een van haar vroegere leraren is getrouwd. Toch heeft ze ook daarover haar twijfels. „In hoeverre is hier sprake van een gelijkaardige relatie. Het machtsverhaal speelt in zo'n verhouding een driedubbele rol: als man, als leraar en als volwassen. In hoeverre zou te openvallend zijn als ze niet in die relatie tot elkaar hadden gerekend? Ik denk dat men vaak verliefd wordt op status."

Kennelijk heeft ze hierbij enige twijfel in onze ogen gezien. Want na het gesprek belt ze nog twee keer op, omdat ze het gevoel heeft dat de kern van haar verhaal toch nog niet is verwerkt. Dat had ze ook nog meerdere interviews. Zelfs met vrouwen.

Seksueel geweld buiten gezin leidt niet tot voorzorgsmaatregelen

Vk Van onze verslaggever

DE HAAG — Vrouwen die zich slachtoffer voelen van seksueel geweld buiten de gezinsfeer gaan niet of nauwelijks over tot voorzorgsmaatregelen en vermijden geen situaties waarin dit geweld zich zou kunnen herhalen. Vrouwen die in het gezin slachtoffer van seksueel geweld zijn worden omees wel voorzorgsmaatregelen. Die conclusies trekken drie onderzoekers.

Zij hebben het in 1983 verschenen rapport „Angst voor seksueel geweld, van overtrekken naar gescreven" als gevolg" aangevuld met een kleine driehonderd interviews met Leidse vrouwen tussen de 16 en 55 jaar. De onderzoekers zijn Van Buuren en Wöstmann van de werkgroep vrouwenstudies aan de Rijksuniversiteit Leiden en Junger van het onderzoeksbureau van het ministerie van Justitie.

Driekwart van de vrouwen heeft ervaringen met middelzwaar of zwaar seksueel geweld. De vormen variëren. Het gaat om schending van de lichamelijke integriteit door morele druk, chantage, fysiek geweld en/of machtsmisbruik.

De onderzoekers kampen met de moeilijkheid dat seksueel geweld nauwelijks is gedefinieerd. Jonge vrouwen met een wat hogere opleiding beschouwen bepaalde vormen eerder als seksueel geweld dan oudere vrouwen. Die jongere vrouwen zijn minder bereid zich neer te leggen bij ongeschreven regels over hoe vrouwen zich horen te gedragen.

De onderzoekers menen dat bij bestrijding van seksueel geweld niet alleen gedacht moet worden aan het vergroten van de veiligheid op straat, maar ook aan verbetering van de positie van vrouwen in de maatschappij.

Rapport maakt gewag van grootscheeps seksueel geweld

**BINNEN
BUITEN,
EEN
OF
NIET
IS
NIEMANS
VEILIG**

**EEN
OF
NIET
IS
NIEMANS
VEILIG**

761 25

We leven in een vrij land, waar iedereen kan gaan en staan waar hij wil. Nou ja, iedereen behalve vrouwen dan. Die kunnen niet altijd zomaar over straat. En vrije meningsuiting? Als een vrouw destijds zegt dat ze niet gelukkig is van handstandstijlkef geen zin heeft het bed in te duiken, loopt ze het risico van een verbroken relatie, ontslag of zelfs verkrachting. Overtrokken conclusies? Wie het afgelopen week verschenen rapport over seksueel geweld leest van het ministerie van Justitie, kan niet anders constateren.

door Stella Ruisch

Vrijwel zonder uitzondering treffen vrouwen voorzorgsmaatregelen en vermijden ze bepaalde situaties om te voorkomen dat ze met seksueel geweld worden geconfronteerd. Dit blijkt uit nadere analyse van vraaggesprekken met 279 inwonsters van Leiden in de leeftijd van 16 tot en met 55 jaar. Ze gaan's

avonds niet weg of uitlopend met veilig geselschap op de fiets. In een treincoupé gaan zij zo zitten dat ze alles kunnen overzien. En in gewelddadige vermindering is angstig seksueel getint gespreks-ontwaken, lopen de kamer uit als dat familieleden in de leeftijd van 16 tot en met 55 jaar. Ze gaan's

Gedrag

Zesentachtig procent van de ondervraagden bleek zich dit gedrag door schade en wrede te hebben aangeleerd. Omdat de vrouwen ooit in aanraking zijn gekomen met seksueel geweld. „En dat verstoort ze gewen fluiten onder," verduidelijkt Marianne Wöstmann en Elsenoor van Buuren, die samen met hun collega Marion Junger de uitkomst van rapporten aan hun werkgever het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van Justitie. „Slechts een klein minderdeel reageert op wat wij onder een lichte vorm van seksueel geweld verstaan: opmerkingen van mensen of opdringende gedrag. Bijvoorbeeld van iemand op het werk, die zich zo in de gang opstelt dat je hem niet kunt passeren zonder hem aan te raken."

Driekwart van de vrouwen had wel degelijk ergere ervaringen opgedaan. Dat varieerde van een chantageerende buurman („zo'n man die verwacht dat er wat tegenover staat als hij de kachel heeft gemaakt en die bij afwijzing gedrag dreigt de buurt stof tot roddelen te geven") tot daadwerkelijke aanranding of verkrachting van twintig procent van de ondervraagde Leidse inwonsters.

„Als we het hebben over seksueel geweld, denkt iedereen altijd maar aan ongerepde mannen die's avonds om de hoek bij de bushalte op de

loer liggen. Maar de onvrijheid is niet voor vrouwen veel groter als het gaat om bekendheid van hun handen niet thuis kunnen houden," concludeert de twee Haagse onderzoekers. „Denk maar eens aan vrouwen die een jarenlange vriend moeten afschieten. Of de thuishet met een man uit, die toevallig zoekt, waarnaar het hem uitkomt. Twintig procent van de vrouwen kijdt onder seksueel geweld binnen het gezin. Dat is dus de broer, vader of echtgenoot die vindt dat hij lichamelijk contact kan eten. Bij vrouwen overheerst in eerste instantie altijd het gevoel niet te willen knutselen, daarna zorgt ze gewoon zoveel mogelijk dat ze onzichtbaar is. Dat is toch geen leven!"

Simpel

Het meest ergere Marianne Wöstmann en Elsenoor van Buuren zijn de opstelling dat veel van het angstige gedrag van vrouwen aan benzene te wijten is. „Zoets van," als je bang bent om te trek je het ook aan. Alleen maar vrouwen inderdaad gewoon van's nachts de straat op moeten gaan, omdat het dan meestal over gaat. Het is een idee om te zeggen dat vrouwen zelf een einde kunnen maken aan het seksueel geweld om ons heen door simpel „nee" te zeggen. „Het werkt niet zolang mannen het heel gewoon vinden om seksueel contact te vragen, nee te eisen, als zij daar zin in hebben. Mannen moeten eerst leren dat als een vrouw niet te meesagt om een kofschip bij ze te denken, dat ze niet meteen wil zeggen dat ze ook met hem naar bed wil."

Grootscheeps veranderingen dus in een van seksualiteit doordrekte maatschappij. Marianne Wöstmann en Elsenoor van Buuren. „We beseffen dat het heel wat vergt om seksueel geweld te bestrijden. Van jongafaan moeten jongens en meisjes een ander gedrag aangeleerd worden. Dat billenknipen bijvoorbeeld geen uiting van jovialiteit is en dat meitje maar op prijs moet stellen."

Voor hun opdrachtgever, het ministerie van Justitie, zien de twee een taak weggelegd om de norm aan te geven. „Niet langer vragen aan het slachtoffer of ze misschien toch geen aanleiding heeft gegeven. Het niet langer normaal vinden als een werkzamen maar ontslag neemt omdat ze de handstandstijlkef van haar werkgever niet langer kan veien. En mischansen door boetes naar afkeuring laten blijken van seksuele opdringerigheid."

Rechtbank kent hausse aan incest-zaken

Door onze redacteur
MARCEL HAENEN

**NR
12**

ROTTERDAM, 12 april — Dertig en acht maanden onvoorwaardelijke celstraf luiden vaschotend de vonnissen van de Rotterdamse rechtbank in twee incestzaken. De zwaarste straf viel een 42-jarige man (heer Y) ten deel wegens seksuele gemeenschap met twee stiefdochters en voor ontucht en gemeenschap met jeugdige buurtgenoten. De ander, 51 jaar (heer Z), werd veroordeeld voor „vieslijke gemeenschap” met zijn minderjarige stiefdochter.

Twee willekeurige vonnissen in incestzaken zoals die de laatste tijd in toenemende mate worden uitgeproken. Want plegers van incest zijn niet als de tapiedaf, de inbreker en de junk vertrouwde figuren geworden bij de rechtbank. „Hierals het sinda zo'n onderhalf jaar haars schier en inslag dat we een incestzaak op de zitting krijgen. Het komt aanzienlijk vaker voor dan vroeger. Op het ogenblik kun je zelfs spreken van een hausse”, merkt mevrouw mr. R.C. Lensink-Bosman, president van de meervoudige strafkamer bij de rechtbank Rotterdam, op. De ervaring van de Haagse officier van justitie, mr. F.W.M. Van Straelen, is identiek. Ik beschik niet over een cijfer, maar ik heb de indruk dat het aantal aangiften de laatste twee jaar beduidend groter is geworden.

Uitkomsten van onderzoek en toegenomen voortgang leidde zo'n vijf jaar geleden toe dat seksuele omgang tussen ouders en kinderen bespreekbaarder werd. Media maakten melding dat er zelden bestond als incest. In slachtoffers verhalen zelden in praatprogramma's op televisie over hun treurige jeugdervaringen. Met enige vertraging heeft het doorbreken van dit taboe er voor gezorgd dat inmiddels niet alleen de hulpverleners maar ook het justitiële apparaat met incest in slachten krog. Slachtoffers overwonnen schaamtgevoelens en deden aangifte. Bovendien komen plegers van incest vaker voor de rechtbank omdat de aanpak van de politie veranderd is. Ze zijn er vter kleiner op geworden en gaan er sneller achteraan als ze vermoeden dat er van incest sprake is”, zegt strafrechter Lensink.

Strafroaming

Incest wordt door Justitie beschouwd als een van de ernstigste misdrijven waarbij vooral de duur van het vergrijp van belang criterium is bij de strafroaming.

Strafrechter mr. R.C. Lensink-Bosman: „schering en inslag”. (Foto NR Handelblad / Leo van Velzen)

Officier van justitie J. Th. de Wit in Den Haag: „De uiting van geweld maar dan misschien minder nu zie je dan bij een verkants verkrachting, maar daar staat tegenover dat er vaak een aanzienlijke periode misbruik is gemaakt van psychisch overwicht”.

„Terwijl”, valt zijn collega Van Straelen toe, „de vader juist iemand is in een verrovrenspositie ten opzichte van het slachtoffer en de functie wordt op een moeilijke manier beschaamd”. Ook recht Lensink spreekt over de ernstige vorm van kindermishandeling die zwart moet worden aangerekend.

Tenzij om technische redenen (bijvoorbeeld verjaring) en zaak gesponoerd wordt, gaat het openbaar ministerie na aangifte in vrijwel alle gevallen over tot vervolging. Men gaat ervan uit dat strafrechtelijk ingrijpen in het gezin gerechtvaardigd is, aangezien de hulpverleners meestal gadvendeend heeft aangifte te doen.

Uiteindelijk wordt de dader van

incest veroordeeld tot gemiddeld zo'n anderhalf jaar onvoorwaardelijke celstraf. De Wit: „Dat is, in verhouding tot wat plegers van andere delicten krijgen, stevig aan de maat”.

Bewijsvoering

In veel gevallen wordt door het slachtoffer pas na jaren aangifte gedaan van het seksuele misbruik. De betrokkene heeft verkracht, gekregen of is zelf meerderjarig en inmiddels het huis uit. Dat maakt de bewijsvoering er niet eenvoudiger op. „Hiet vaak heb je wel de overtuiging dat het gebeurd is, maar is het leveren van wettelijk bewijs niet mogelijk. Officieel heb je twee bewijsmiddelen nodig. Je hoopt dan behalve de aangifte van het slachtoffer nog steun te krijgen van bijvoorbeeld een leucure, die gemerkt heeft dat het kind open is dichtgeklapt”, verduidelijkt Lensink.

Meestal begint de dader, overigens bijna altijd de vader. Hij

speelt dan spijtootstap en somt de in zijn specifieke situatie verzachtende omstandigheden op. „Het was spelheid met elkaar, niet kwaadaardig bedoeld”, legde heer Z twee weken geleden uit op de terechtzitting. De 42-jarige heer Y verklaarde daar dat zijn handelingen gezien moesten worden in het licht van de vrije seksuele opvoeding die bij zijn dochters wilde geven. Net zoals het gezin gezamenlijk onder de douche gingen en de slaapkamerdeur van papa en mama altijd open bleef.

Advocaten beperken zich bij de bekende verdachts tot een technisch betoog. Ze zoeken fouten in de dagvoering of bagateliseren de daden. Zoals de advocate van heer Y, die het bewijs van „vieslijke gemeenschap” bestreed omdat er volgens haar geen sensuïteit was geweest. De dochters hadden immers tegenover de rechter-commissaris verklaard dat papa stopte als hij het deed. Ondacht met vrouwelijke buurtgenootjes mocht volgens de advocate evenmin vermeden worden verklaard. Het betrof hier „jongzoenen” ketgenen — ging op de steeds veranderende maatschappelijke opvattingen over seksualiteit — volgens haar niet als ontucht mocht worden aangerekend. De rechters dienden zich dan ook terughoudend op te stellen voorziet ze zich mengden in dit „liefdes”, aldus de advocate.

Driften

Onbevredigd is voor de rechters het besef, dat het opleggen van een onvoorwaardelijke vrijheidsstraf — hoe gerechtvaardigd en lang die relatie getuigen is — in geen enkel opzicht garandeert dat de verdachte in de toekomst zijn seksuele driften wel overtuigend strafrechtelijke vormen uit. Lensink: „Ik heb zelfs al gevallen van recidive meegemaakt. Vast zijn er meer kinderen in het gezin en dan wordt de volgende kin slachtoffer. De beide veroordeelden in de twee zaken van vaschotend waren al eerder strafrechtelijk berispt voor vergrijpen tegen verjaagden.

Lensink: „Je kunt wel ten tijde van het gerechtelijk vooronderzoek de man een verbod opleggen dat hij zich niet naar de ouderlijke woning mag begeven, maar dat is een tijdelijke maatregel. Dat kun je niet voor het leven opleggen”.

Als bijzondere voorwaarde kan de afgedeelte voorwaardelijke straf worden opgelegd dat de man geen contact mag hebben met vrouw en kinderen, maar hier geldt wederom een beperking, namelijk een maximale vooruitd van drie jaar, waarna die ook geldt voor de verplichting

zich onder psychiatische behandeling te laten stellen. Een maatregel die meestal alleen als de dader wat spijt heit in ziet, wordt opgelegd. „Want gedwongen hulpverlening is gedoemd te mislukken”, is de ervaring van officieren van justitie De Wit en Lensink.

Bovendien, meent Lensink, behoeft eigenlijk het hele gezin therapeutische behandeling. Opmerkelijk vaak blijkt de moeder samenlijk op de hoogte van de daden haar echtgenoot gepleegde incestueuze handelingen en stemt ze daar — al dan niet oogluikend — toe.

Verademing

De echtgenote van heer Y was al tevreden dat haar man zo zeder met de kinderen omging. Een verademing was de ervaringen die zij had met haar agressieve man uit haar eerste huwelijck. Geen pijn deed, was dan ook het enige beleidsel dat zij niet meer wist.

Ook de vrouw van heer Z wist precies wat zich tussen haar man en dochter afspeelde. Volgens Z hield zij zich niet aan de regels omdat ze hem zo niet alle tijd kon chanteren. Zo zei de man op de terechtzitting dat hij zijn vrouw in haar rolstoel moest toemoeft rijden, ook naar de misnaams die zij er op na hield. Moeder zou dochter zelfs hebben geadviseerd geen misnaam te doen, want dan zou de kinderbescherming haar in een tehuis stoppen.

Lensink schetst nog een dilemma. „Moeilijkheid is ook dat je bij het opleggen van de straf niet alleen te maken hebt met de wensen van het kind maar ook met de wensen van de vader. Het is uiteindelijk toch meestal de vader weer terug in het gezin omdat ze anders alleen staat met een stel kinderen. Het is niet anders”.

Het gevolg is dat er dan een kinderbeschermingsmaatregel wordt opgelegd en het slachtoffer, het kind, een inrichting wordt geplaatst. Het is overvrijdelijk maar onbillijke oplossing, vindt Lensink. „Daarom is het ook zo'n zwaar delict. Het kind zit er altijd opgesloten. Of het heeft een enorm schuldgevoel omdat ze mocht vaders de gevangens te hebben ingestuurd, of ze is bang moeder omdat ze niet meer de maat gemaakt, omdat het tegen haar zin niet wil dat vader terugkomt. Het kind zit altijd in een socialistische situatie”.

Een situatie die kinderen er nogal eens toe brengt, de rechter schriftelijk te vragen vader wederom in de gevangens te plaatsen. „Uiternste morele brieven van laat papa afblijft zo snel mogelijk terugkeren. Maar je weet dat in 1985 en 1986 er twee gescreven zijn. Wat moet je dan?

‘Incest raakt uit sfeer van taboe’

Bar 15

Tegen Haar Wil: meer slachtoffers gaan praten

AMSTERDAM (ANP) — Steeds meer slachtoffers van incest lijken genelig te zijn over hun ervaringen te praten met hulpverleningsinstanties. Te oordelen naar het toenemend aantal telefoontjes over incest begint het onderwerp uit de taboesfeer te raken.

Das concludeert de stichting Tegen Haar Wil in haar jaarverslag over 1985, dat dondersdag is gepubliceerd. Bij de verwerking „seksuele kindermishandeling binnen het gezin” van de stichting kwamen in 1985 in totaal 198 telefoontjes binnen die betrekking hadden op incest, dat is 30 procent meer dan in het voorgaande jaar. In 181 gevallen ging het om daadwerkelijke hulpvragen van slachtoffers, die zelf door incestvervalsingen in de problemen waren geraakt. Dat is ten opzichte van 1984 zelfs een verdubbeling.

Op wat voor schaal incest vandaag de dag voorkomt is uit het jaarverslag niet op te maken; het merendeel van gesprekken die bij de telefonische hulpverleners van de stichting binnenkomen, heeft betrekking op ervaringen uit het verleden, die de slachtoffers nog steeds parten spelen. Slechts sporadisch wordt de stichting gebeld door minderjarige incestslachtoffers, aldus een woordvoerder. „Die medelingen komen meestal terecht bij de kinderspeltelefoon of vertrouwensartsen”.

Volgens de gegevens van de stichting begint seksuele misbruik bijna het gezin in het overgrote deel van de gevallen tussen het zesde en het twaalfde jaar, en strekt het zich meestal over vele jaren uit. Gevallen van zeven en zelfs elf jaar zijn geen uitzondering. De dader is verzeven in de meeste gevallen de vader (57 procent), op enige afstand gevolgd door de broer (22 procent). Stief- of pleegvader en om sooren eek zeven procent. Als andere daders werden, zeer sporadisch overigens, genoemd: zwager, vriend van moeder, tante, voogdes en moeder. Want ook jongens blijken wel eens slachtoffer te zijn van seksuele kindermishandeling: de stichting kreeg in 1985 zeven van zulke meldingen binnen.

Ook bij de twee andere telefonische hulpdiensten van de stichting, de 24-uursdienst en Vrouwen Tegen Verkrachting, is het aantal hulpvragen van slachtoffers ten opzichte van 1984 aanzienlijk toegenomen: met respectievelijk 10 en 18 procent. Daarbij valt op dat vooral zeer ernstige vormen van misbruik werden aan de orde gekomen: die maken — met seksuele kindermishandeling —

tweede van alle gesprekken uit. Wat de boosdoeners betreft is het patroon al jaren onveranderd: in 80 procent van de gevallen is de dader een bekende of een naaste familielid. Bovendien staat de vader of stiefvader (26 procent), kennissen, vrienden, collega's en buurmannen vormen met 24 procent de tweede categorie, en de partner of ex-partner komt (met 21 procent) op de derde plaats.

Hulpverleners

En hoofdstuk apart vormen de hulpverleners zelf, die blijkens het jaarverslag ook niet altijd hun handen tussen kunnen houden. In vijf procent van de meldingen gaat het om daders in de categorie „autoriteit”: arta, hulpverlener of werkgever. De stichting Tegen Haar Wil heeft begin 1986 een onderzoek in het leven geroepen om dit probleem aan de oppervlakte te krijgen, maar dat heeft tot duaver weinig opgeleverd. Ondanks de scherpere aandacht voor een telefonisch spreekuur hebben zich nauwelijks vrouwen gemeld met klachten in die richting. De wegcrag uit de categorie „autoriteit” respons enerzijds aan het „enorme taboe” rond dit onderwerp en anderzijds aan de slechte bereikbaarheid van het grootste deel van de hulpverleners. Veel vrouwen die met seksueel misbruik door hulpverleners en artsen te maken krijgen, zitten immers in inrichtingen, aldus het jaarverslag.

In een tijd dat het gebruik van voorbehoedsmiddelen nog zondig was, verrichtte de Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming baanbrekend werk. Met haar vooruitstrevende ideeën over lichamelijk genot shockeerde zij het christelijk volksdeel. Ze werd vergeuisd, maar ging telkens weer op de barricade: de taboes rond seksualiteit moesten worden doorbroken. Na 105 jaar strijd dreigt deze vlam als een nachtkaaersje uit te gaan. De eens zo roemruchte NVSH lijkt ten dode opgeschreven. Nu de pil in het ziekenfondspakket zit en 'wij' bevrijd zijn van onze freudiaanse angsten, kan zij rustig inslapen. Of valt er toch nog iets te hervormen?

Alhoewel de aanhang in twintig jaar geslonken is met meer dan negentig procent, werden nog steeds verwoorde pogingen gedaan om de vereniging van de ondergang te redden. De eensgezinde strijd van vroeger is ver te zoeken. Er wordt heftig gekibbel over de te volgen koers. Het stuit vooral oudere leden tegen de borst, dat de organisatie zich heeft gestort op de minderheidsgroepen. Travestieten, transseksuelen, exhibitionisten, voyeurs, homo's, pedofiele, bioseksuelen en isodo-maatschisten blazen tegenwoordig flink hun partijtje mee in de NVSH. Andere activiteiten zijn groepsseks, partnernruil, seksuele massage en naaktzwemmen. Ook is er de multiplatform, waaronder een masturbatielijn. Onder het motto 'alles is bespreekbaar' worden allerlei buitensporige trends binnengehaald. Critici zien deze tendens als de laatste stuipreiking van een club die gedoemd is ten onder te gaan. Volgens een van de oud-gedienden, G. Nabrink (83) uit Amsterdam, is de NVSH meer een 'proeftuin' geworden. 'Zij verliest zichzelf in geestelijke snoesjes, waarop allerlei leuke kunstjes worden bedacht. Daar heb ik niks tegen, maar doe dat gewoon thuis'.

Volgens Puck Versfeld, de beheerder van de Haagse NVSH-abortuskliniek, is de vereniging te elitair. 'We zijn onbereikbaar voor gewone mensen'. Zij klaagt ook over 'hokjesgeest en passieve tolerantie'. 'Het is de sferen van alles moet kunnen, maar niet onder mijn ogen. Ik heb het al zo vaak gezegd, we moeten af van de opgelegde dwang dat alles normaal is'.

'Niemand bekommert zich meer om ideologie'

'Het is triest, dat het zo moest aflopen, maar ik heb er mijn buik van vol', zegt Puck Versfeld. 'De beginselen van de NVSH zijn

Vereniging voor Seksuele Hervorming lijkt ten dode opgeschreven

'Erst da met z met moeet aflopen met de NVSH'

goed, maar tegenwoordig komt er niets meer van terecht. Het is een doe-club geworden, die geen gezicht meer heeft naar buiten toe. Leder zorgt, dat hij aan zijn trekken komt, maar niemand bekommert zich meer om de ideologie. De NVSH moet ophouden met navelstaren en weer actie voeren". Niet alleen ideologisch is de vereniging bijna failliet. Met een schuld van meer dan een miljoen vroeg zij vorig najaar surseance van betaling aan. De curator stelde orde op zaken. Gelukkig konden de schuldeisers bereid een schikking te treffen. Een groot deel van de vorderingen werd kwijgescholden. Een oproep aan de leden om geld te storten in het steunfonds leverde 7.135.000 op. Met een ingrijpende sanering kon de vereniging nog net van de ondergang worden gered. De twee abortusklinieken in Den Haag en Zwolle gingen over in handen van Stimen, een overkoepelend orgaan van abortusinstellingen. Gebouwen werden afgestoten en

De NMB werd vanuit christelijke kring vergeuisd. Wel de lusten, maar niet de lasten, riepen de katholieken, die door het kerkelijk gezag werden aangemoedigd om zoveel mogelijk kinderen op de wereld te zetten. De aanhangers van de Nieuw-Malthusiaanse Bond werden verketterd en op alle mogelijke manieren tegengewerkt. Openbare propaganda voor -- voorbehoedsmiddelen was niet toegestaan en in veel gemeenten werd ook de verkoop daarvan verboden. Aangezien de huistaats niets voelden voor voorlichting over voorbehoedsmiddelen, nam de NMB deze taak op zich. Er werden oratoria in den lande consultatiebureaus geopend. Bij het uitbreken van de oorlog besloot de NMB zichzelf te onthouden. In 1946 vervoes de bond weer, maar onder de nieuwe naam Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming. Onder aanvoering van G. Nabrink werd gepoogd de ideologie meer te

voor de wind. Zij was de enige die voorbehoedsmiddelen, pasta's en andere spullen verkocht. Dat bracht veel geld in het laatste. Toen kwam de seksuele revolutie op gang. Condooms gingen over de toonbank bij drogist en supermarkt en de pil was eveneens makkelijker te krijgen. De NVSH-klantjes bleven weg, zij was voor die groep overbodig geworden. Daardoor viel er niet alleen een grote bron van inkomsten weg, ook liep het ledental sterk terug. Dat was het begin van het einde. Nabrink vindt het nog steeds „ongelooflijk dom" dat in 1971 besloten werd om de 35 consultatiebureaus (nu Rutgershuizen) af te schiden. 'Het had toch een prachtig voorzieningsnet voor de uitvoering van abortussen kunnen zijn. Met die afschieding verloor we gelijk ook een deel

'Onze strijd is overgenomen door andere organisaties'

personeel werd ontslagen. Tien van de dertien werknemers kwamen dit voorjaar op straat te staan. Het ledental daalde tot een absoluut dieptepunt. In de roemruchte jaren zestig, onder voorzitterschap van Mary Zeldenrust, had de vereniging meer dan tweehonderd duizend leden. Tegenwoordig zijn het er nog geen tienduizend. Met lide ogen ziet de oude garde toe hoe het bergafwaarts gaat met de NVSH. G. Nabrink was al voor de oorlog actief en zat jarenlang in het hoofdbestuur. Ter gelegenheid van het eeuwfeest van de vereniging schreef hij in 1981 een 'dikke pil' van 700 pagina's over de historie.

De geschiedenis van de vrijdenkers begon in 1881 met de oprichting van de Nieuw-Malthusiaanse Bond, vernoemd naar de Engelse dominee -- later hoogleraar economie en geschiedenis -- Thomas Malthus. Gegegrpen door de armoede en hongersnood van de arbeiders schreef hij een boekje, dat in 1798 veel stof deed opeisen. Malthus had de oplossing: arbeiders zouden zich van geslachtsverkeer moeten onthouden.

De Nieuw-Malthusiaanse Bond pleitte voor geboorteregeling door middel van het gebruik van voorbehoedsmiddelen. NMB-activisten van het eerste uur waren dr. J. Rutgers, Aletta Jacobs (de eerste vrouwelijke arts in ons land) en Anton Constantine Jacobs. Jacobs introduceerde een van de eerste voorbehoedsmiddelen, het pessarium. De bond groeide gestaag, in 1939 telde hij al bijna dertigduizend leden.

verbreden. Hij slaagde daar ten dele in. Van legalisering van de abortus, erkenning van de homofilie en het recht op naakt recreëren, wilde men nog niets weten.

'Strijd tegen de macho-cultuur moet doorgaan'

De organisatie zou zich echter niet meer uitsluitend richten op de geboorteregeling, maar ook op de emancipatie van de mens. G. Nabrink propageerde als ideaal, dat de seksuele hervorming de basis zou vormen voor een nieuwe samenleving, waarin saamhorigheid, onafhankelijkheid en gelijkwaardigheid vanzelf spreken. Niet alleen de vrouw moest emanciperen, maar vooral ook de man.

Die echte maatschappijhervorming is er nooit gekomen. 'Toch moeten we blijven vechten tegen de macho-cultuur van de mannen. Zij moeten hun autoritair gezag overboord gooien en net zo toeder zijn in liefde als de vrouw, maar sterk in beginselen', aldus Nabrink. De vrije opvoeding is erg belangrijk. 'De seksuele opvoeding begint al tijdens de zuigelingenleeftijd met het knuffelen en in de armen houden'. Het ging de NVSH in die jaren

van ons wetenschappelijk kader. De NVSH verzamelde in een 'praatcollegie', zegt Nabrink. Volgens hem heeft de NVSH daarna nog veel fouten gemaakt. 'Ze heeft een helboel laten liggen. In plaats van zich druk te maken om emancipatie van de vrouw en de homofilie, ontstond een wassende belangstelling voor pedofiele en sadomasochisme'. Hij heeft moeite met het standpunt rond pedofilie. 'Er is geen sprake van gelijkheid als een man van vijftig naar bed wil met een kind van twaalf. Je wordt voor ouderwets verlaten als je zegt dat zo iemand psychische hulp nodig heeft. Laat de vereniging zich druk maken over incest en vrouwenmishandeling, maar daar is weinig interesse voor'.

'Praten over seksualiteit nog altijd een taboe'

Hans Charlois en zijn vriendin Lise Poorter laten een heel ander gevecht horen. Zij zijn nog fervente NVSH-aanhangers. Hij is op het hooftaanter bleef met de public relations. Volgens Charlois valt er nog genoeg te hervormen. 'Praten over seksualiteit is nog altijd een taboe. Niemand valt van zijn stoel als je vertelt dat je gisterenavond zo lekker zogen hebt. Je kunt het echter niet maken te zeggen dat je zo lekker gevreesd hebt'. 'We moeten nu maar eens

AIDS VEERT OP Nieuw

Van een onzer verslaggevers
AMSTERDAM — Enkele verzekeringsmaatschappijen weigeren homoseksuelen als klant wegens het extra risico dat die zouden lopen om Aids te krijgen.

Deelnemers aan een symposium over Aids in Amsterdam zeiden gisteren dat een particuliere ziektekostenverzekeraar een homoseksuele man heeft afgewezen op grond van zijn gezondheid.

Ziektekosten-verzekeraars bang voor kans op Aids

AD 23
 (opening)

ONDERZOEK

Volgens dr. R.A. Coutinho van de GG en GD in Amsterdam moest een ander van een grote levensverzekeraar een onderzoek ondergaan naar mogelijke besmetting met het Aids-virus.

De hoofddirecteur Gezondheidszorg van het ministerie voor Volksgezondheid, E.W. Roscam Abbing, zei gisteren dat hij niet bekend is met de handwijze van de maatschappijen op gespannen voet staat met de grondwet. „Als dat niet het geval is moeten we

dit met een aparte wet voortkomen. Eventuele vervolging is een zaak van het ministerie van justitie”, aldus Roscam Abbing.

De overkoepelende organisatie van de particuliere verzekeraars van ziektekosten, het KLOZ, zei geen maatschappij te kennen die homoseksuelen weert. Het is wel mogelijk om iemand te weigeren, maar alleen als die vrijwil van een andere verzekeraar overstapt. Dan heeft iedere verzekeraar zijn eigen acceptatiebeleid.

Voor mensen die grote risico's lopen en overzees reizen te blijven, hebben de maatschappijen gezamenlijk een polis ontworpen. „Als iemand

geen maatschappij is en er is Aids geconstateerd, dan is het logisch dat hij niet aangenomen wordt. Maar, dan is er die polis ten laste van de gezamenlijke maatschappijen”, aldus het KLOZ.

Bij de levensverzekeraars is evenmin discriminatie van homoseksuelen bekend. „Er worden aan slechte klanten geen vragen over hun gezondheid gesteld”, zegt het Bureau Voorlichting Verzekering in Den Haag.

In de Verenigde Staten hebben homoseksuelen processen aangespannen tegen verzekeringsmaatschappijen die hen niet als klant willen accepteren. De verzekeraars zouden achter hun gezondheid zijn gekomen door onder meer nabuurschap te bellen. In drie Amerikaanse staten waaronder Californië heeft de overheid deze vorm van discriminatie verboden.

Op het symposium over Aids bleek dat voorlichting over deze ziekte vruchten afwerpt. Veel mannelijke homoseksuelen en druggebruikers die spuiten, hebben hun gedrag veranderd, blijkt uit onderzoek in Nederland en de VS.

Misgreep van verzekeraars

AD 23
 Tijdens een congres over Aids in Amsterdam is naar voren gekomen dat in ruime mate twee gevallen van verzekeringsmaatschappijen een client hebben geweigerd omdat hij als homofiel een te grote risicofactor vormde. Een slechte zaak. Tegenvoer de officiële verklaring van de levensverzekeraars dat zij op deze grond geen klanten aan nemen. Het is niet duidelijk of het congres zijn signaleerde. Er is ten minste één levensverzekeringsschappij en één particuliere ziektekostenverzekeraar die er discriminerende praktijken op na houdt.

Ook al zou het bij deze twee gevallen blijven, dan nog is er alle aanleiding om onderzoek in te stellen. De afgewezen cliënten zouden naar de rechter kunnen stappen met een beroep op de Grondwet, die elke vorm van discriminatie verbiedt.

Vooris is een Wet Geïntegreerde Behandeling in voorbereiding, die tot doel heeft uitwassen grondig te kunnen aanpakken. De teststandomking van deze wet verloopt tot dusver moeizaam. De nu gesignaleerde misgrepen moeten een stimulans zijn om grotere ernst te maken met een zorgvuldig opgezette wetgeving.

Het ministerie van welzijn, volksgezondheid en cultuur heeft zich terecht onmiddellijk van de handeldwijze van deze verzekeringsmaatschappijen gedisantieerd.

Niet alleen voor dit ministerie ligt hier een taak. Ook het ministerie van justitie moet nagaan op welke schaal deze vorm van discriminatie in ons land voorkomt.

De Wet Geïntegreerde Behandeling zal nog wel enige tijd op zich laten wachten. De huidige wetgeving biedt echter voldoende aanknopingspunten, in navolging van enkele Amerikaanse staten, tot actie te kunnen overgaan.

AIDS

San Francisco recoils

Écon 23

SAN FRANCISCO

Mr Lyndon LaRouche, the purveyor of conspiracies, is hawking his theories on AIDS around California, the state that has done most to face up to the truth of this deadly disease. He has succeeded in collecting far more than the number of signatures needed to get his Proposition 64 on the ballot, and is prepared to spend millions of dollars to win votes for it in November.

The language of the LaRouche initiative, which is promoted by a committee known by its acronym, PANIC, is ambiguous. But it resurrects an old versus-theo-ry, feeding the legend that people who have AIDS, or who carry the AIDS virus, can transmit the disease through casual contact. All such people should be reported, says the initiative, to public health officials who would then turn to the existing state laws on contagious diseases to protect the public.

People with AIDS are already reported; carriers of the virus (who are thought to outnumber the others by about 100 to one), under California law, the text to see if blood has been exposed to the virus is confidential; people are listed by numbers and not by name. If the confidentiality were lost, people, fearful for their jobs and their insurance policies, might simply stay away from testing and from treatment. If passed, the proposition could trigger into action a host of inappropriate state laws: a public-health official might be able to ban people with the AIDS virus from schools, even from medical care.

Television advertisements between now and November are expected to batter the Californian public with images of deadly hamburgers, infected mosquitoes, the innocent menaced by the homosexual peril in their midst (in a lawsuit last week the LaRouche campaign was forbidden to include some of this nonsense in its voter handbook). In response, homosexuals may start, once again, to see the AIDS epidemic through the spectrum of gay rights, expending energy on fighting prejudice rather than fighting the disease. San Francisco has been devastated by the AIDS epidemic as has no other American city. New York has more cases, but New York is a larger place. San Francisco

has about 650,000 people, of whom perhaps 20% are homosexual. At least half the homosexual population has been exposed to the AIDS virus, most of them long before the danger was properly understood. In the past five years 2,250 San Franciscans have had AIDS, 97% of them homosexual or bisexual men (a far higher proportion than in New York where in-transmission drug-users, homosexual and heterosexual, account for so many of the cases); 1,275 people are already dead. The incubation period is long and thousands of cases are expected still to emerge. Last month there were 100 new cases, as high a rate as there has ever been.

The ever-present nearness of death, the mourning for friends, the basic instincts of self-preservation have caused a fundamental change in most homosexuals' way of life. At a guess, 5% of homosexual men in San Francisco continue to have unsafe sexual relations with lots of partners; the other 95% live carefully, looking after their bodies, their souls (there has been a big increase in church-going) and their friends.

San Francisco keeps down its medical costs, and perhaps makes death less agonising, by caring for AIDS sufferers at home. The city has pioneered volunteer home-help and advice services that other American cities envy and imitate. In other circumstances, and other places, the suggestion that people who are ill or handicapped should be cared for "within the community" is often a public-relations code-phrase signifying official meanness or indifference. In San Francisco, remarkably, it means what it says and quite often works.

It works because of the relative cohesion of the homosexual community. But in other circumstances, and other places, the suggestion that people who are ill or handicapped should be cared for "within the community" is often a public-relations code-phrase signifying official meanness or indifference. In San Francisco, remarkably, it means what it says and quite often works.

The prospect frightens the health authorities. Heterosexuals cannot be cared for so much more important, educated with the case that homosexuals can be: there is not the same network of friends, for a start. Women who get AIDS are on their own, alone with their pariah disease. Contrary

to popular belief, they are not likely to be prostitutes, who usually have the sense to protect themselves.

Warnings about the killing, incurable nature of the disease are hard to get across to the young who have got it into their heads that a shot of something will cure almost anything. San Francisco doctors, like those elsewhere, feel hampered by moral inhibitions that make it hard to provide explicit information and instruction; AIDS is not a polite disease, said one doctor, but people are still trying to deal with it politely. Yet the prevention of this latter-day plague is not, after all, complicated. "What would I do with a limited amount of money?" said a doctor who probably knows as much about AIDS as anybody. "I would spend it on condoms."

Lijders aan aids gaan tatoeëren

Frankfurt (AFP) — De voorzitter van de Westduitse artsvereniging heeft voorlopig besloten om lidmaatschap van de vereniging te weigeren aan personen die zich laten tatoeëren.

De heil bevolking zou moeten worden doorgelicht en lijders zouden daarbij de vier letters van de naam van de ziekte op hun lichaam moeten krijgen, zijn de meningen van de leden van de vereniging.

Albert Mütter, in een medisch vakjachtijdschrift, heeft een voorstel gemaakt om de zelf van afkeuring oproepen in Westduitse medische kringen. Men neemt dat zulke maatregelen niets oplossen en alleen maar paniek zaaien.

UTRECHT — Greta Kostwinder zal haar chefschap over de afdeling kinder- en jeugdpolitie en sociale zaken vervullen voor dat van het afdelingsbureau van de Kaap Hoordreef (Overvecht). Haar opvolger zal commissaris W. Doede zijn, nu ook belast met bijzondere opdrachten bij de afdeling personeelszaken.

Zoals het er nu naar uitziet zal de verschuiving op 1 januari van het volgende jaar plaatsvinden. Eerst moet nog een decentralisatie-project bij de kinder- en jeugdpolitie (KJ) worden afgerond. Net zoals dat bij de recherche en de verkeerspolitie is de groep worden overgeheveld naar de algemene politiedienst.

Kostwinder volgt op het bureau Kaap Hoordreef hoofdinspecteur G. Vink op. Het nu al gaat bezig houden met het project 'Criminaliteit en Samenleving' en het opstellen van een structuur voor regionale samenwerking op het politieveld.

Landelijke enquête Politie peilt behoefte aan infiltratie-teams

UTRECHT, 5 aug. — De Nederlandse politie is bezig met een inventarisatie van de behoefte aan meer infiltratie-teams. Infiltratie van 'undercover'-agenten in het criminele milieu, in het politiejaar pseudokoop geheten, wordt nu nog slechts toegepast door de Amsterdamse politie en op beperkte schaal door het Rijkspolitie.

Uitbreiding van het aantal infiltratie-teams zou tot een betere aanpak van de zware, georganiseerde misdaad kunnen leiden. In Amsterdam zijn er gunstige ervaringen met opgedaan. Eind vorig jaar gaf minister Korthals Altes van justitie formeel het groene licht voor een nieuw beleid voor politie-infiltratie in de gemeentelijke en provinciale politiekorpsen.

De behoefte aan meer pseudokoop-teams bij de politiekorpsen te peilen, wordt nu een landelijke enquête geboden. Dit onderzoek, dat ook bedoeld is om mogelijke bezwaren bij koppen tegen infiltratie als politie-activiteit te inventariseren, wordt gehouden door de werkgroep Pseudokoop van het ministerie van justitie. In november worden de resultaten verwacht, aldus de Eerste commissaris H. van Bruggen, lid van de werkgroep.

De belangrijke voorwaarden zijn dat de infiltratie alleen mag worden toegepast als 'uiterste redmiddel'. Dat betekent dat de politie eerst alle andere mogelijkheden moet hebben uitgeput. Het moet gaan om zware misdaden, waarbij de gewone opsporingsmethoden niet effectief blijken. Onderzoekers — er zijn er inmiddels enkele tientallen in ons land — mogen verder niet aanzetten tot strafbare feiten die verdachten zelf niet al hadden beraamd. Ook moet het gaan om concrete zaken, waar gerichte bewijsverzameling mogelijk is: infiltratie met een blanco volmacht is niet toegestaan.

Volgens de commissaris van Bruggen staat elk politiekorps wel eens op onderzoek naar de gebruikelijke recherche-technieken onvoldoende zijn. Nu pseudokoop/infiltratie formeel is toegestaan, moet de politie naar zijn mening creatief met deze methode aan de slag gaan. Bruggen zelf is voorstander van het oprichten van full-time infiltratie-teams, en korpsen en rechercheurs op de hoogte gesteld van de ervaringen

Politie onderzoekt behoefte aan meer infiltratie-teams

Van een onzer verslaggevers

UTRECHT — 'Als je vandaag de dag ziet dat men op grotere schaal met undercover-agenten wil gaan werken, moet je je toch afvragen wat dat in moreel opzicht betekent. Men praat er vrijwel nooit over, maar hier worden mensen opgeleid en betaald om bedrieglijk te zijn. Wat betekent zo iets voor de moraal van een maatschappij?', zei mr. L. H. C. Hulsman, hoogleraar strafprocesrecht en criminologie in juni bij zijn afscheid van de Erasmus Universiteit in Rotterdam.

De Tweede Kamer heeft zich in februari van dit jaar weliswaar voortdurend bezig met werken met 'undercover-agenten' al moeten de voorwaarden preciezer en uitgebreider worden, maar gespecificeerd is de 'nieuwe' opsporingsmethode nog steeds niet. De politieboden vinden dat hun leden buiten verhouding worden betaald, en ook bij de rechterlijke macht heeft het werken met undercover-agenten, of -zomaar pseudokoop-teams nu in het jargon heten — geen onveranderde kroon.

Mr. J. C. M. Leijten, advocaat-generaal bij de Hoge Raad, kwalificeerde infiltratie van de politie in bij voorbeeld de drugshandel onlangs nog als 'iets vervaarrend dat veel onheil zal aantrekken'. De methode zou voorkomen moeten worden indien mogelijk.

De Nederlandse politie is nu begonnen met een inventarisatie van de behoefte aan meer infiltratie-teams. Infiltratie wordt nu nog alleen toegepast door de politiekorpsen van Amsterdam en op beperkte schaal door de Rijkspolitie. Uitbreiding van het aantal infiltratie-teams zou tot een betere aanpak van de zware, georganiseerde misdaad kunnen leiden. In Amsterdam zijn er gunstige ervaringen met opgedaan.

Minister Korthals Altes (justitie) was vorig jaar al overtuigd van het voordeel van de 'undercover-agent' en gaf justitie na het Kamergebod in februari toestemming om verder te gaan. Om de behoefte aan meer pseudokoop-teams bij de politiekorpsen te peilen, wordt nu een landelijke enquête gehouden. Dit onderzoek, dat ook is bedoeld om mogelijke bezwaren bij koppen tegen infiltratie als politie-activiteit te inventariseren wordt gehouden door de werkgroep Pseudokoop van het ministerie. In november worden de resultaten verwacht, zegt de Eerste commissaris H. van Bruggen, lid van de werkgroep.

Pseudokoop

Voor de coördinatie van pseudokoop-activiteiten wordt gewerkt aan de opzet van een landelijk bureau, dat ondergebrecht zou kunnen worden bij de CRI, de Centrale recherche-informatiedienst in Den Haag, die ook de contacten met interpol onderhoudt. Dit bureau krijgt een ondersteunende rol bij werving, selectie en opleiding van agenten, het registreren en analyseren van infiltratie-acties en de ontwikkeling van een speciaal 'undercover'-handboek.

Voorzitter van de werkgroep Pseudokoop is de Alkmaarse hoofdofficier van justitie mr. A. Josephus Jitta, in juni werden in de Rechterbeschikking in Zeijlpen al drie informatiebureau/werkenamen geboden voor het openbaar ministerie, rechercheurs, rijksoverheid en verzoeken voorlopers van politieboden. Ze werden vertrouwd gemaakt met de opzet en werkwijze van de 'pseudokoop', selectie en opleiding, het historisch perspectief en de organisatie van de pseudokoop-teams in de politie-korps. De gehele voorstanders lichten ook hun ervaringen toe met de 'nieuwe' opsporingsmethode.

Dat het undercover-werk bepaald niet nieuw is, wist mr. A. N. A. Josephus Jitta wel overtuigd te worden. Starters de methode is in ieder geval meer dan een eeuw oud. In 1844, toen waarschijnlijk op was minder gesmaande wijze over het opsporen van criminelen werd gedacht, werd een valsemuntende met succes opgedoed door een 'pseudokoop' te laten infiltreren. Dat soort gevallen lagen echter niet voor het opscheppen en waarschijnlijk is mr. J. C. M. Leijten zijn tijd ver vooruit geweest met zijn opvatting, dat deze methode 'als het enigszins verstandig is' vermeden moet worden.

In 1931 heeft de politie de werkwijze ook toegepast. Ook hier werd succes geboekt door een man te arresteren die - liet op het jaartal - werd gepakt toen hij cocaine 'deed'.

De strafrechter heeft voor het eerst in '79 de pseudokoop principieel goetoe. Het betrof de zaak van een Amerikaan, die in Amsterdam met een pond heroïne werd gepakt. In zijn verweer, stelde de man, dat infiltranten hem met valse voorwendsels hadden verleid, de herleidde aan te schelden. Na hoger beroep kwam de Hoge Raad in '79 uiteindelijk tot het oordeel dat infiltranten hadden verleid, de herleidde aan te schelden. Na hoger beroep kwam de Hoge Raad in '79 uiteindelijk tot het oordeel dat infiltranten hadden verleid, de herleidde aan te schelden. Na hoger beroep kwam de Hoge Raad in '79 uiteindelijk tot het oordeel dat infiltranten hadden verleid, de herleidde aan te schelden.

'Uiterste redmiddel'

Politie-infiltratie in de zware misdaad is met name in Amsterdam al een aantal jaren praktijk. Vorig jaar maakte het openbaar ministerie voor het eerst officiële richtlijnen bekend voor deze opsporingsmethode. Deze richtlijnen zijn gebaseerd op de rechterlijke uitspraken die de afgelopen jaren in een aantal infiltratiezaken zijn gedaan.

De belangrijkste voorwaarden zijn dat infiltratie alleen mag worden toegepast als 'uiterste redmiddel'. Dat betekent vooral tegen georganiseerde, professionele criminelen, waarbij de gewone opsporingsmethoden niet effectief blijken te zijn.

Undercover-agenten — er zijn er inmiddels enkele tientallen in ons land — mogen alleen in 'concrete gevallen' te werk gaan, 'waar gerichte bewijsverzameling mogelijk is'; infiltratie met een blanco volmacht is niet toegestaan.

Volgens commissaris Van Bruggen staat ieder politiekorps wel eens op onderzoek naar de gebruikelijke recherche-technieken onvoldoende zijn. Nu pseudokoop/infiltratie formeel is toegestaan, moet de politie naar zijn mening creatief met deze methode aan de slag gaan. Bruggen zelf is voorstander van het oprichten van full-time infiltratie-teams, die interregionaal gaan samenwerken.

Jaar cel en thr geëist wegens ontucht met stiefkinders

ALMELO (ANP) — Officier van justitie mr. A. Lunenburg heeft dinsdag in Almelo een voorwaardelijke tcr en een jaar gevangenisstraf geëist tegen de 47-jarige J. O. uit Enschede. De man wordt verdacht van het plegen van ontucht met stiefkinders en met andere kinderen. De officier zei tot deze eis te komen omdat de verdachte vanaf 1961 vele malen is veroordeeld voor ontucht, waarvan vijf onder meer vier jaar ter beschikking van de regering is gesteld.

De officier achtte bewezen dat de man vanaf 1976 ontucht heeft gepleegd met zijn twee afgarije stiefzoon. In 1983 pleegde hij ontucht met een 6-jarige stiefdochter. Hij heeft dit soort feiten ook toegevoegd met betrekking tot enkele buurkinderen in de leeftijd tussen tien en twaalf jaar. Volgens een rapport van het Pieter Baas Centrum in Utrecht is de man verminderd toerekeningsvatbaar. De kans op herhaling van dit soort delicten wordt groot geschat. De uitspraak is op 15 augustus.

„Milde straf” geëist voor ontucht met drie meisjes

VAN ONZE VERSLAGGEVER
DEN HAAG — Een zeer milde eis. Dit zei de Haagse officier van justitie mr. P. V. Zeben toen hij gisteren tegen de 40-jarige Hagenaar R. van D. een gevangenisstraf eiste van tien maanden, waarvan vijf voorwaardelijk. De officier zei tot zijn milde oordeel te zijn gekomen omdat de drie minderjarige meisjes met wie de verdachte ontucht had bedreven, zich wel heel veel hadden geleerd en zeker niet onnosse waren.

Van D. was in Den Haag om omgeving een tamelijk bekende organisator van mode- en play-backshows en had ook goede betrekkingen met een instituut dat modellen opleidde. Het jongen was een vast onderdeel van de opleiding en dat deden de meisjes samen met de verdachte. Na het jongen liet hij de meisjes

douchen waarna ze naakt voor hem moesten verschijnen, omdat hij kennis wilde nemen van de „juiste maten”. Daarna streelde hij, volgens de tenlastellegging, de gelachdelinden van de meisjes. In een geval leidde dat tot gelachsgestempak op samen vijftienjarige leerlingen.

In maart van dit jaar deed dit meisje daarvan aangifte. Later verklaarden twee vriendinnen, zesten en zeventien meisjes bleek uit te opnamen, die naaktfoto's had gemaakt en video-opnamen voor reclamefilmpjes, waarvoor ze uit de kleren moesten. Bij huiszoeking bleek van het een grote hoeveelheid naaktfoto's en videobanden te beschikken.

Sommige opnamen droegen een pornografisch karakter. Volgens de officier van justitie bleek uit te opnamen, die van geluid waren voorzien, dat de man zeer gefluierd was in het uit de kleren praten van meisjes. Hij had in het verleden ook wel advertenties in kranten laten plaatsen, waarin hij meisjes voor videofilms vroeg en die waren altijd in naaktfilmen en soms ook in bed gemiddeld.

Die films stonden, volgens verdachte, uit een tijd dat hij nog niet zo serieus was en vrienden had die veel omgang hadden met het soort mensen die daar wel oren naar had. Zijn modus operandi was uit de tijd dat hij serieus te werk ging. „Ik wou me achteraf dan ook lelijk dat dit gebeurd is en heb meteen een streep gezet onder het organiseren van de shows omdat ik niet wil dat dit nog eens zal gebeuren”, zei Van D.

Hij zei zich erover te verwonderen dat de drie meisjes, die zich zeer aanhankeijk zouden hebben opgesteld, pas een aantal maanden geleden aangifte hadden gedaan dat ze niet aan een modeshow mochten meedoen. Maar hij bekende met het dtrial ontucht te hebben gepleegd. Hij betreedt dat hij samen van hen gemeenschap zou hebben gehad.

‘Incest is Par-20 erger dan verkrachting’

AMSTERDAM (ANP) — „Incest-verkrachtingen zijn veel erger dan ‘gewone’ verkrachtingen. Een verkrachting door een volstrikt onbekende is voor het slachtoffer gemakkelijker te verwerken dan wanneer een vader zich aan zijn dochter vergrijspt. De dochter zal altijd een schuldgevoel overhouden. Bij een verkrachting door een vreemde is dit schuldgevoel er niet. Men kan er dan echt niets aan doen”.

Dit zei de Amsterdamse officier van justitie mr. R. W. Asser gisteren tegen een 30-jarige vader die ervan wordt beschuldigd met zijn dochter vanaf haar zesde jaar ontucht te hebben gepleegd. Toen het meisje zestien was, zou haar vader hebben verkracht. De officier eiste 18 maanden gevangenisstraf.

Vader Frans H. uit Amsterdam bekende de ontucht met zijn kind en de latere seksuele gemeenschap. Volgens hem echter vond het meisje de seksuele spelletjes met haar vader prima. Toch deed het meisje — inmiddels een vrouw van 24 jaar — aangifte bij de politie.

Zowel advocaat Scholten als de vader wilden de zaak aanhouden om de dochter als getuige op te roepen.

Gezien de zware emotionele last die dit voor de vrouw zou opleveren, weigerde rechtbankpresident Slagter dit te doen. „Ove twee weken doet de rechtbank uitspraak”.

Incest met dochters: twee jaar geëist

VAN ONZE VERSLAGGEVER
ASSEN — De officier van Justitie mr. A. C. van der Schans heeft gisteren in Assen twee jaar gevangenisstraf geëist tegen de 47-jarige K.K. uit Valthermond. De officier achtte duidelijk bewezen dat K. gedurende een periode van tien jaar, van 1973 tot oktober 1983, zijn drie dochters seksueel misbruikt heeft. K. heeft toegevoegd ontuchtige handelingen met zijn kinderen gepleegd te hebben en is daarmee begonnen toen ze ongeveer twaalf jaar oud waren. Hij vindt de beschuldigingen van zijn dochters echter sterk overdreven.

In 1984 heeft het dtrial hun vader bij de politie aangegaven. In 1985 kwam de zaak van K. voor de rechter, maar werd aangehouden omdat er een nader psychiatrisch rapport van de verdachte gemaakt moest worden. Inmiddels is dat door deskundigen van het psychiatrisch centrum Licht en Kracht in Assen gedaan. Dr. A. Rengelink, één van de deskundigen, voerde als vrachtende omstandigheid aan, dat K. is opgegroeid in een „incestueuze, broeierige sfeer”. Een groot gezin in een kleine behuizing waar de normen tussen de ouders en kinderen niet altijd even duidelijk zijn geweest. Hij vindt niet dat een hoge strafmaat de zaak van K. zal verbeteren.

Van der Schans toonde begrip voor de argumenten van de arts, maar wil voor de verdachte toch een langdurige onvoorwaardelijke tcr. „Ik ben het gedeeltelijk wel eens met de heer Rengelink, maar ik vind dat het Openbaar Ministerie duidelijk een standpunt tegenover de samenleving moet innemen en stellen dat dit niet kan”, aldus de officier.

De rechtbank doet over twee weken uitspraak. Een tussenvoorsnis, een theoretische mogelijkheid en uitspraak in drie inmiddels al bijna twee jaar durende zaak nog verder uit te stellen, is volgens Van der Schans onwaarschijnlijk.

Anderhalf jaar voor ontucht met dochters

ASSEN — De rechtbank in Assen heeft gisteren de 47-jarige K.K. uit Valthermond veroordeeld tot een gevangenisstraf van één jaar en zes maanden wegens het plegen van ontucht met zijn drie minderjarige dochters gedurende een groot aantal jaren. De officier van Justitie ging twee weken geleden er van uit dat bij de relaties tussen K. en zijn dochters ook geweld te pas kwam. Dit was naar het oordeel van de rechtbank echter niet bewezen.

Het vonnis viel daarom lager uit dan de geëiste twee jaar gevangenisstraf. De rechtbank oordeelde echter dat K. dermate grof misbruik had gemaakt van zijn ouderlijk gezag dat een onvoorwaardelijke gevangenisstraf niet kon blijven.

Anderhalf jaar cel geëist voor plegen van veelvuldige incest

ARNHEM (ANP) — De officier van justitie bij de rechtbank in Arnhem heeft dinsdag een gevangenisstraf van anderhalf jaar geëist tegen de 42-jarige inwoner van het Gelderse Elst wegens incest met vijf van zijn kinderen. De man had gedurende tien jaar vier dochters, een zoon, en zeven andere kinderen seksueel misbruikt en daarna ook incest gepleegd met zijn stiefdochter.

Pas nadat een inmiddels meerderjarige dochter aangifte deed bij de politie kon de man worden aangehouden. Uit het politie-onderzoek bleek dat hij ook ontucht had gepleegd met zeven andere kinderen. Zijn dochters en een zoon werden tussen hun eerste en twaalfde jaar gedwongen seksuele spelletjes met hun vader te doen. Dat gebeurde meestal als de moeder niet thuis was. Volgens de officier van justitie had de man misbruik gemaakt van zijn mvcht als ouder. De kinderen hadden hem zijn zin gegeven omdat ze bang waren geweest voor een pak slaag.

Nadat de man was gescheiden en inmiddels opnieuw was getrouwd, pleegde hij ook incest met zijn stiefdochter. Volgens de verdachte was dat echter geen incest geweest, maar was dat gebeurd om het kind het idee te geven dat het bij het gezin hoorde. Zowel de Elstenaar als zijn raadsman beriep zich in dit geval op de omstandigheden van een Rotterdamse woongroep.

Daar werden de kinderen door de kinderbewaking met hun ouders weggehaald omdat men incest er ontucht vermoedde. In Rotterdam kwam het echter niet tot een strafvervolg, omdat de woongroep met succes een beroep deed op haar vrije kamer van opvoeden. De Elstenaar verklaarde tegenover de rechtbank dat het met twee vrouwen ook zo'n open huwelijk had gehad. De rechtbank doet op 2 september uitspraak.

Directeur Vorstenbosch van Mariënwade wilde geen commentaar geven. Een woordvoerder van het bestuur noemde de klachten zwaar overdreven. „Als hier nog misstanden bestonden kregen we geen pupillen meer”.

Cel na ontucht met stiefdochters

ROTTERDAM (ANP) — De rechtbank in Rotterdam heeft gisteren twee Rotterdammers tot gevangenisstraffen veroordeeld omdat zij ontucht hebben gepleegd met hun stiefdochters.

De 42-jarige D.L. kreeg tweemaal anderhalf jaar. Hij heeft twee stiefdochters en twee andere meisjes veelvuldig seksueel misbruikt en is bovendien al eens eerder voor ontucht veroordeeld geweest, aldus de rechtbank. De 51-jarige J. van B. kreeg acht maanden. Hij heeft ontucht gepleegd met zijn stiefdochter. In Almelo eiste officier van justitie

mr. A. Lunenburg gisteren onvoorwaardelijke tcr en een jaar gevangenisstraf tegen de 47-jarige J. O. uit Enschede wegens het plegen van ontucht met stiefkinders en andere kinderen. De officier zei tot deze eis te komen omdat de verdachte vanaf 1961 vele malen is veroordeeld voor dit soort misdrijven.

De officier achtte bewezen dat de man ontucht heeft gepleegd met zijn stiefzoon, stiefdochter en enkele buurkinderen, allen in de leeftijd van tien tot twaalf jaar. Uitspraak 19 augustus.

Tegen aanranding verdachte therapeut 12 maanden cel geëist

Door onze redacteur
FOLKERT JENSSMA

AMSTERDAM, 28 aug. — De plaatsvervangend procureur-generaal bij het Amsterdamse gerechtshof mr. A.N.A.M. Josephus Jitta heeft gisteren tegen de therapeut R. van Rees 'twaalf maanden gevangenisstraf geëist, waarvan zes maanden voorwaardelijk met een arbofod van drie jaar.

De gedurende de periode van Van Rees zijn therapie alleen mogen uitoefenen als er een co-therapeut bij de behandeling aanwezig is. Van Rees stond onder grote medische belangstelling gisteren in hoger beroep terecht op verdenking van verkrachting en aanranding van twee vrouwelijke cliënten. In eerste instantie was hij vrijgesproken.

Van Rees heeft aangekondigd tegen Jitta een klacht wegens smaad te zullen indienen. Hij beschuldigde hem tijdens de zitting ervan 'collega's' en cliënten te meerdere malen op te hebben gebeten dat het 'risikant' zou zijn kinderen voor behoudens aan hem toe te vertrouwen. Van Rees treedt regelmatig op als getuigdeskundige bij incest-zaken voor onder meer de Alkmaarse rechtbank, waar Jitta hoofdofficier van justitie is. Deze wilde geen commentaar geven op de beschuldigingen.

In een verklaring voorafgaand aan het requisitorisch ging hij wel in op de aantijgingen een 'persoonlijke vete' tegen Van Rees uit te spreken. De advocaat van de verdachte mr. V. E. de Haas had het merkwaardig gemeend dat de Alkmaarse officier tegen de gewonnen in ook in hoger beroep optrad.

Josephus Jitta zei dat het hier om een uitzondering ging: 'Het is niet goed dat de schijn van persoonlijk betrokkenheid wordt gegeven'. De zware belasting voor de twee getuigen die sinds het begin van het gerechtelijk vooronderzoek in 1984 hun verklaringen 'vele malen' hebben moeten herhalen rechtvaardigden volgens de officier echter zijn aanwezigheid in hoger beroep. Dit 'om de drempel te verlagen door hen althans een vertrouwd gezicht te bieden'.

Betasten

De officier legde tijdens de vier-en-een-half uur durende zitting nog drie verklaringen over van vrouwen die zeggen door de therapeut seksueel misbruikt te zijn. Het ging daarbij onder meer om onzindelijk betasten.

De getuigen werden achter gesloten deuren gehoord. Van hun verklaringen werd bij hervatting van de zitting in het openbaar door de president van het hof mr. R.H.L. Cornelissen geen samenvatting gegeven. Uit pleidooi en requisitorisch om echter afgeleid worden dat beide vrouwen, nadat Van Rees hen seksueel misbruikt zou hebben, de behandeling niet onmiddellijk hebben afgebroken. De procureur-generaal wees er in dit verband op dat 'logica in therapie-situaties niet altijd toepasbaar is'. Er moet volgens hem

'rekening worden gehouden met de zeer diepe wens, de fixatie van de cliënt op de oplossing van de problemen'.

De verdelijding ruisste voornamelijk op de veronderstelling dat beide cliënten, in de woorden van de advocaat, 'hun eigen schuldgevoelen en hun eigen seksuele gedragingen' uit rancune wegens een afgebroken behandeling op therapeut hebben geprojecteerd.

De therapie die Van Rees beoefent is gericht op het dramatiseren van en belevissen van traumatische gebeurtenissen door middel van lichaamsmassage en bewegingstherapie. Volgens twee getuigen is de therapie het mogelijk dat een cliënt tijdens een dergelijke therapie fantasie en realiteit door elkaar haalt. Het afbreken van zo's therapie kan leiden tot het instandhouden van een dergelijke vervalse beleving, zo menen zij. 'Onder normale omstandigheden is de therapeut in de volgende sessie de zaken dan weer op haar plaats', aldus de getuige drs. N. Oudemijnd, directeur van het psychotherapeutisch instituut De Triangel, waar Van Rees werkzaam is.

De advocaat wees in zijn pleidooi op een gerechtelijke plaatsopneming door de rechter-commissaris tijdens het vooronderzoek van de massage-ruimte waar de verkrachting plaats zou hebben gevonden. De rechter-commissaris heeft volgens mr. de Haas geconcludeerd dat de massage-tafel waarop de cliënte zou zijn verkracht, zich absoluut niet leent voor geslachtsgemeenschap. Ook vond de verdelijding een argument in het lange tijdsverloop tussen de klacht bij de politie en de datum van de verkrachting.

'Als je verkracht bent zeg je dat toch meteen', meende de Haas, en. 'Voor een verkrachting hoef je je toch niet te schamen!'

Hyperventilatie

Het hof toonde zich sceptisch over de verklaring van Van Rees dat hij slechts de bedoeling had bij een van de klaagsters 'een hyperventilatie te couperen'. Waarom moest zij daarvoor met hem naar boven lopen (naar de massage-ruimte, red.), zo wilde het hof weten. De vrouw had verklaard zich te hebben moet uitkleeden 'wanneer ze door de therapeut zoals de dagvaarding het uitdrukte "aan haar vrouwelijkheid" was aangeraakt. Van Rees ontkende dit heftig en zei haar naar boven te hebben gevoerd, 'omdat ze toch kon lopen en het daar rustiger was'. De therapeut verklaarde gekloofd haar hyperventilatie te hebben behandeld, echter 'op een progressieve manier'. Dit komt neer op 'met de handen op de buik drukken en de patiënt vragen zo hard mogelijk terug te dwalen'.

In zijn laatste woord zei Van Rees zich onzorgvuldig handelen bewust te zijn. Hij erkende slordige diagnoses te hebben gesteld en onvoldoende uitleg te hebben gegeven. 'Maar een verkrachting heb ik niet'. Het hof doet uitspraak op 10 september.

Beroepsverbod en cel geëist tegen therapeut

Door onze redacteur
FOLKERT JENSSMA

ARNHEM, 30 aug. — De officier van justitie in Arnhem heeft gisteren tegen een hypotherapeut uit Velp een jaar cel geëist, waarvan zes maanden voorwaardelijk, een proeftijd van twee jaar en een beroepsverbod. Mr. B.J. Lie A. Kwie legde de therapeut tien laste in vijf gevallen seksuele handelingen met zijn cliënten te hebben gepleegd, nadat hij hen onder hypnose had gebracht.

De advocaat van de verdachte, mr. B.J. Schadd, beschuldigde het openbaar ministerie ervan het onderzoek op onjuiste wijzen te hebben uitgevoerd. Hij doelde op een persbericht dat de politie eind vorig jaar verspreide nadat een 19-jarige vrouw aangifte wegens verkrachting had gedaan. Volgens de advocaat was het de bedoeling meer aangiften tegen zijn cliënt uit te lokken. De politie noemde inderdaad binnen korte tijd twaalf klachten van vrouwen die zeggen onder hypnose door de man misbruikt te zijn. Namens het eerste slachtoffer werd gisteren f 1500,- schadevergoeding geëist, het maximale bedrag dat in strafprocedures mogelijk is.

De verdachte weigerde gisteren op alle vragen van de rechtbank antwoord te geven. Met uitzondering van een verhoor door de rechter-commissaris heeft hij tijdens het gehele vooronderzoek niets willen zeggen.

Tijdens de zitting stond de vraag centraal of het mogelijk is iemand onder hypnose handelingen te laten verrichten die tegen de eigenlijke wil van de gehyponotiseerde ingaan. Uit de getuigenverklaringen bleek dat de slachtoffers zich herinnerden wel te hebben willen weigeren, maar de geestelijke weerstand daarvoor niet konden opbrengen. Het kwam ook voor dat vrouwen toestemden, maar zich gelijktijdig realiseerden 'dat er iets niet klopte'.

Als oorzaak voor hun onmacht werd door de getuigen een 'sloom en zeer ontspannen gevoel' opgegeven en de verzuimrelatie met de therapie. De verdachte zou zijn avances per bijkomst nauwkeurig hebben geobserveerd. 'Ik werd erin gemantpuleerd', al-

das een slachtoffer. 'Na afloop dacht ik dat ik gedroomd had'.

Als getuigdeskundige werd de Rijswijkse psychiater dr. J. Hoencamp gehoord. Volgens hem kan iemand onder hypnose verhoofd betrouwbare en afhankelijk gemaakt worden. Het gevoel, het gevoel voor moraliteit blijft echter intact. De gehyponotiseerde is 'een verborgen toeschouwer' van zichzelf geworden en kan zich ook herinneren wat er gebeurd is. Er zijn echter gevallen bekend waarin het onderhypnose is gelukt 'aïmsoorrel en anti-sociaal gedrag af te dwingen', aldus Hoencamp.

Lie A. Kwie had gekozen voor de delictomschrijving van art. 243 Wetboek van strafrecht waarin het begrip (fysieke) onmacht centraal staat. Volgens de getuigdeskundige is daarvan onder hypnose echter geen sprake. Hypnose kan daar volgens Hoencamp wel toe bijdragen maar het niet veroorzaken. Als andere vereisten noemde hij de persoonlijke eigenschappen van cliënt en therapeut en de 'therapeutische setting' (omgeving). 'Hypnose op zichzelf is eigenlijk niks', aldus Hoencamp. Onmacht is pas onmacht als het zo betoeld wordt door de cliënt, meent hij. Maar met hypnose kan iemand wel 'zo onder druk gezet worden, zo gemantpuleerd worden dat men het heel moeilijk vindt iets (terug) te doen'.

In zijn pleidooi maakte de advocaat gebruik van een publicatie in NRC Handelsblad van eerdere tekenen van de betrouwbaarheid van getuigen onder hypnose. De conclusie van de auteur W. A. Wagenaar dat door hypnose bij getuigen de drempel om fantasie als werkelijkheid te aanvaarden wordt verlaagd is volgens mr. Schadd ook van toepassing op slachtoffers.

De officier van justitie merkte in zijn requisitorisch op dat er van toestemming in de zin van een vrije uitspraak, door de vrouwen geen sprake kon zijn. De verdachte heeft volgens mr. Lie A. Kwie misbruik gemaakt van de perceptie van zijn cliënten door onder meer te suggereren dat hij 'de vriend' of 'de echtgenoot' was. De rechtbank doet op 12 september uitspraak.

Marmeren beeld ontdekt van de 'jonge god' Antinoüs

NAFLION, 1 aug. — In een bouwput bij de Zuidgriekse stad Argos is een bijna gaaf, marmeren beeld blootgelegd van Antinoüs, de geliefde vriend van de Romeinse keizer Hadrianus. Het levensgroot standbeeld, waarvan alleen de neus en voeten ontbreken, stelt een naakte jongeling met lauwerkranen voor. Aan de hand van gelaat en haarlijst hebben oudheidkundigen het geïdentificeerd als dat van Antinoüs, de jongeling die in het huidige Turkije was geboren en wegens zijn schoonheid sion werd genoemd. Samen met Hadrianus maakte hij vele reizen door het Romeinse rijk, waar de keizer inspecteerde graag zelf het militaire apparaat.

Het beeld dateert vermoedelijk uit 150 jaar na Christus.

Twee decennia eerder was Antinoüs, Hadrianus' vaste gezelschap, om twintigjarige leeftijd verdronken in de Nijl. Hadrianus stichtte te zijn er de stad Antinopolis in Egypte en hij verklaarde hem goddelijk. Van de jongeling Antinoüs werden daarna honderden stand- en borstbeelden gemaakt, waarvan er tientallen zijn opgegraven in Griekse, Turkse en Egyptische heiligdommen.

Volgens Griekse archeologen stond Antinoüs gestalte des tijds temidden van beiden van goden en godinnen op een klein, bebost terrein. (AP)

Roze Front

Leeftijdsgrenzen
Blijft seks onder de zeventien strafbaar? Er komt in ieder geval een wetvoorstel, en dus politieke discussie. Een aantal leden van OOC en NVSH heeft het initiatief genomen tot oprichting van een projectgroep leeftijdsgrenzen. Doel van deze groep is de politieke discussie rond de leeftijdsgrenzen weer op gang te brengen. Enthousiaste mensen gezocht die tijd en interesse hebben om mee te doen. Reacties naar: Jan Schuijjer, Noordwijkstraat 8, 2506 VH Den Haag, 070-32 36 22.

Kleuterhuwelijken in noorden van India

NEW DELHI (AP) — In het noorden van India neemt het aantal kleuterhuwelijken toe. Dat heeft onderminister H. Bharadwaj van justitie gezegd. Kleuterhuwelijken zijn verboden, maar hindoes op het platteland blijven aan oude gewoontes trouw dat een meisje moet trouwen als ze vier of vijf jaar is omdat ze anders wordt verloofd.

Officier: Homofielen makkelijk slachtoffer geweldsmisdrijven

Van onze correspondent

AMSTERDAM — „Homofielen worden ontzettend makkelijk slachtoffer van geweldsmisdrijven“, zei de officier van justitie in Amsterdam, mevrouw mr. B. Broers, gisteren tijdens de behandeling van de zaak tegen twee inwoners van Amsterdam (19 en 23 jaar oud).

Zij hadden een man, na hem seksuele voorstellen te hebben gedaan, in diens eigen huis in Amstelveen op geweldsdagde wijze berouwd. Volgens mr. Broers is het beleid van het Openbaar Ministerie in Amsterdam om in dit soort zaken flinke straffen te vragen in de hoop daarmee toekomstige overvallers af te schrikken.

Zij eiste daarom tegen beide mannen een gevangenisstraf van vijftien maanden.

Auto

Op 28 maart dit jaar vatten de Amsterdammers het plan op om een auto te stelen. Zij togen naar de rand van De Nieuwe Meer in Amsterdam, die bekend staat als ontmoetingsplaats voor homofielen.

Aan een man die in zijn auto zat te wachten, stelden zij een trio voor. De man stemde toe, maar was alleen bereid op de suggestie in te gaan als de plaats van handeling zijn eigen huis in Amstelveen zou zijn.

Verbaasd

In de woning sloeg de oudste verdachte de man met een bierfles op het hoofd. „Ik was verbaasd dat hij niet gestrekt ging“, vertelde de verdachte later bij de politie.

Het slachtoffer werd vervolgens geïnterviewd en de verdachten werden veroordeeld tot gevangenisstraf van twee tot vijf maanden, met uitzondering van de man die de auto was gestolen.

vinden. Die sleutels bleken spoorloos te zijn. Daarop heeft het tweetal de aftocht, maar griste nog wel de portemonnee van het slachtoffer mee.

Bloedend

De man bleef bloedend uit een aantal hoofdonden achter. Nadat hij een doorgegaande telefoonraad zelf had gerepareerd, zag hij kans via de politieke medische hulp te verkrijgen.

De arts rapporteerde dat de man een gekneude rib, hoofdonden, wonden het gelaat en een lichte hersenschudding had opgelopen. De arts noemde de psychische klomp die de man had opgelopen ernstig.

Spijt

De ouders meldten zich enige tijd na het gebeurde zelf. Daar was de officier van justitie niet zo van onder de indruk: „We hebben hier wel meer mensen die achteraf spijt hebben, maar we moeten beseffen dat, wanneer de heren hun straf al lang en breed hebben uitgezeten, het slachtoffer nog met de gevolgen van de overval rondloopt.“

Openbaar Ministerie pakt geweld tegen homofielen fors aan

Van onze correspondent

AMSTERDAM — Het Amsterdamse Openbaar Ministerie heeft zich voorgenomen om in straffen en justitie te worden gebruikt tegen homofielen, forse eisen te stellen. Dat liet de Amsterdamse officier van justitie mr. B. Broers woensdag weten tijdens de behandeling van een zaak tegen twee Amsterdammers van 19 en 23 jaar. Zij hadden geprobeerd een man in diens woning met geweld te beroven nadat ze hem seksuele voorstellen hadden gedaan. Mr. Broers eiste tegen de twee een gevangenisstraf van vijftien maanden.

Het tweetal had de man op 28 maart van dit jaar aangesproken bij De Nieuwe Meer, waarvan ze hadden gehoord dat het een ontmoetingsplaats voor homoseksuelen was. De man nam hen mee naar huis, waar ze hem afstudeerden. Vervolgens zochten ze tevergeefs naar zijn auto sleutels, waarna ze er vandoor gingen.

De twee Amsterdammers betuigden voor de rechtbank hun spijt, maar de officier van justitie was er niet van onder de indruk: „Wij hebben hier wel meer mensen die achteraf spijt hebben, maar we moeten beseffen dat, als de heren hun straf al lang en breed hebben uitgezeten, het slachtoffer nog met de gevolgen rondloopt.“

PTT kan vraag naar telefoonsex niet aan

DEN HAAG (ANP) — De twee telefonische sexlijnen die door de PTT overdag het zwijgen werd opgelegd zijn onomgekeerd en onoordeelkundig behandeld.

Dat betoogde de advocaat van de Amsterdamese sexlijnen Langauge Leasing, mr. J. Hentenaar, gisteren voor de afdeling rechtspraak van de Raad van State. Het bedrijf vocht daar de beslissing van de PTT aan dat het alleen nog maar tussen negen uur 's avonds en acht uur 's ochtends in telefonische sex mag doen.

De PTT-directie had deze beslissing genomen nadat na een tv-uitzending de 06-centrale zo overbelast raakte, dat абонees van semafoons, autotelefoons, gratis nummers en andere koopnummers onbereikbaar werden. Drie dagen na de tv-uitzending bleken tussen zes en negen uur 's ochtends nog altijd 165.000 oproepen bij de 06-centrale binnen te komen. Een kwart daarvan was voor Langauge Leasing. Van dese

42.000 oproepen kon het bedrijf er maar 8 procent aan. Volgens de PTT zijn de drie dagen na het tv-programma de twee grootste sexlijnen in totaal negen miljoen keer gedraaid.

De PTT besloot daarop de twee boondoeners voorlopig een gedeeltelijk verbod op te leggen. Vooroverleg was toen niet meer mogelijk, aldus PTT'er Vries.

Langauge Leasing heeft in Nederland een kwart miljoen gulden geïnvesteerd en negen mensen in dienst. Voor ieder gesprek incasseert het bedrijf een kwartje per minuut.

Het bedrijf zegt voldoende vraag naar sex te hebben om 100 lijnen te benutten. De PTT wilde in eerste instantie niet verder gaan dan 24 lijnen. Daar werden er later nog eens vijftien bij gedaan toen bleek dat van de dagelijkse 190.000 oproepoproepen voor de sexlijn er slechts 16.000 tot een verbinding leidden.

AKKHOORD PTT EN SEKSLIJNEN

DEN HAAG — De PTT en de exploitanten van telefonische sekslijnen zijn het eens geworden over een regeling waardoor de sekslijnen weer 24 uur van de dag bereikbaar zijn.

De exploitanten hadden met de koopnummers (06-8) een gat in de markt ontdekt, maar de belangstelling voor de sekslijnen was zo groot dat het extreem drukke telefoonverkeer naar die nummers veel overlast veroorzaakte voor andere gebruikers van de 06-centrale, zoals de semafoon en autotelefoon.

Als noodmaatregel mochten de sekslijnen daarom alleen 's avonds en 's ochtends in gebruik zijn. Zonder dat de koopnummers van 06-8 uitgebreid hoeven te worden is de PTT het met de seksexploitanten, die met een kort gedrag hadden gedreigd, eens geworden.

De sekslijnen zullen naar de 06-3-centrale verhuizen en daarmee verwacht de PTT dat de overlast voor andere gebruikers van de baan is. De sekslijnen zullen weliswaar 24 uur van de dag bereikbaar zijn.

Het Vaticaan op de sekslijn

HVV 23

De Vaticaanse congregatie (afdeling) die waakt voor de rechtsnigheid van de geloofsoverdracht in de rooms-katholieke kerk, heeft besloten dat de 25-jarige Amerikaanse jezuïet-priester Charles E. Curran, zich niet langer katholiek theoloog mag noemen. Hij was tot nu toe hoogleraar in de seksualiteit en ethiek aan de Katholieke Universiteit van Washington. Het deze beslissing komt een einde aan een jarenlange jacht van het kerkelijk topbestuur op een hedendaags moraal-theoloog.

Twintig jaar geleden al, in het voorjaar van 1967, had een commissie van twintig kardinalen en bisschoppen geprobleem zijn vaste aanstelling aan die universiteit te verliezen. Er kwamen protestbrieven, inkomsten en één dag ging zelfs de hele universiteit plat. De curatoren zwichten voor de druk van onder en benoemden Curran tot hoogleraar in de moraaltheologie. Dat is hij gebleven tot deze week, nu de paus zelf hem op straat heeft gestopt.

En waar gaat het om? Gelukkig Curran niet in schrepping, verlossing, bemiddeling, zondvergeving of andere diepe geloofswaarden - rooms-katholieken? Nee hoor, wat dat betreft is hij een voorbeeld voor velen. Net, het Vaticaan zit voor de zoveelste keer op de sekslijn: geboorteregeling, masturbatie, echtscheiding

ding en dergelijke, dat zijn de Vaticaanse "geloofswaarden" waarmee Curran het professorale handje licht.

Discussie

Het zijn trouwens leerstellingen die ook in de rooms-katholieke kerk nog ter discussie staan en door geen enkele onafhankelijke seksualiteitswetenschapper als juist zijn vastgesteld. Maar niettemin, Curran mag niet meer zeggen seksualiteit uit te spreken, maar alleen de geboorteregeling en directe sterilisatie niet per se slecht zijn. Het abortus en euthanasie zijn bepaalde omstandigheden toelaatbaar zijn, dat masturbatie en homosexualiteit niet noodzakelijk immoreel zijn, dat er niets is tegen voor-huwelijkse geslachtsgemeenschap, dat echtscheiding ook in de rooms-katholieke kerk mogelijk moet worden.

Rechter

Charles Curran heeft al eerder laten weten, dat hij zijn standpunten niet kan en zal intrekken en dat hij terecht mag afwijken van een kerkleer, die onafschrikbaar is vastgelegd. Dat betekent nu dus, dat de universiteit van Washington hem niet meer aan het moet sturen. En dat zal in de Verenigde Staten de nodige desing veroorzaken als de universiteit naar het kerkelijke gezag luistert, erkent ze een kerkelijke instelling te zijn. De

Amerikaanse grondwet verbodt echter elke soort van subsidie door de staat aan de kerken. Veel politieke kringen zullen nu gaan proberen via de rechter het stopzetten van alle subsidies aan katholieke instellingen te bereiken.

De Vaticaanse datkwillicie van Curran, hoe hard ook tegen het reer been van de Amerikaanse die vrijheid van meningsuiting hoog in hun vaandel hebben, is slecht de Curran'se zuiveringsactie van de Verenigde Staten. Zo is het uiterst twijfelachtig geworden of Curran's college James Prevoost eind deze maand wel een vaste aanstelling zal krijgen. Deze preloiet immers het toelaten tot de sacramenten dat gescheiden en hertrouwde katholieken, heeft ernstige kritiek op de houding van de kerk ten aanzien van de vrouw, en wil dat de kerk weer gebruik maakt van intussen gebouwen (en dus ontalgen) priesters. Verder loopt er ook nog een onderzoek tegen de jezuïet Michael Buckley, die voorstander is van de priesterwijding van vrouwen.

Wereldwijd

De zuiveringsactie vanuit Rome is inmiddels wereldwijd aan het worden. Aan het front van de Zuid-Amerikaanse bevrijdingstheologie (Gutiérrez, Boff e.a.) is het momenteel even wat still, maar het is nog lang niet zeker dat het Vati-

caan zich bij deze situatie neerlegt.

In Europa hebben we ook al slaachtofers: in 1979 werd de Zwitserse theoloog Hans Küng als hoogleraar gediskwalificeerd. Enkele jaren geleden werd de Franse theoloog Jacques Pholier eveneens veroordeeld, in zijn jongste boek ("God in fragmenten") spreekt hij uitgetreid over de veranderende seksualiteitsopvattingen van onze dagen en over de nutloosheid van het "onbehoudbare" gedrag van een strenge en vastgeroeste leer van de seksualiteit door de huidige paus Johannes Paulus II. En Pholier laat zien, dat het gedrag niets uithaalt en dat de gelovigen hun eigen weg gaan.

Kus

In 1966 heeft het Heilig Officie (zouls de Vaticaanse congregatie) toen nog heette, die nu Charles Curran heeft aangepakt. "Officiële" de mening veroordeeld, die beweert dat het genot van een kus slechts een kleine zonde was, maar men er maar voor zorgde niet verder te gaan. Nee, sei het Vaticaan, ook in de geslacht het om regelrechte doodsonde.

En de menheid, katholiek of niet, is onbekommerd doorgaan met kussen. En de lijn die pausen zeggen met de hemel te hebben, is in elk geval geen sekslijn.

PREMIER GANDHI WIL GREEP KRIJGEN OP PROBLEEM

India wil kinderarbeid toestaan

De regering van India heeft een voorstel ingediend om kinderarbeid wetig te maken. En dat is gedaan om de positie van kinderen te verbeteren. Dat klinkt natuurlijk nogal vreemd, maar de redenering is kinderarbeid uithaalen juist toch niet, dan kan je er beter goede regels voor opstellen.

Zo zou het in de nieuwe wet worden verboden kinderen onder de vijftien op te nemen aan het werk te zetten. Verder mogen kinderen niet meer werken in zware, ongezonde of gevaarlijke banen, bijvoorbeeld in de haven, bij het fabrieken van sigaretten, lucifers, puurwerk, textiel verven, en in de bouw. Verder mo-

gen kinderen volgens de nieuwe wet niet 's nachts werken en overdag niet meer dan zes uur. In het India's parlement was er nogal wat kritiek op het regeringsvoorstel, omdat dat kinderarbeid niet verbiedt, maar juist bij de wet toestaan. Premier Rajiv Gandhi zei dat er beter iets kan worden geregeld dan niets. De bestaande wetten over kinderarbeid in India worden nauwelijks toegepast. De schattingen van het aantal kinderen in India dat moet werken voor de kost, lopen op tot 150 miljoen. De meesten hebben geen vast werk, als ze een baan hebben worden ze bijna als slaven behandeld en krijgen ze maar heel weinig betaald.

Directie woont samen: 'Adam en Eva niet in de les'

Van onze correspondent HVV 23

KOUDEKERKE - Vijftien leerlingen en een directeur vormen de basischool Immanuel in het Zeeuwse Koudekerke zijn door hun ouders van school gehaald omdat de twee schooldirecteuren - een man en een vrouw - tegen de christelijke principes van de ouders in met elkaar samenwoonden.

Het bestuur van de school bestaat uit een ander, maar respectievelijk de religieuze motieven van de ouders. Volgens secretaris D. Houtkamp van het schoolbestuur van de Vereniging voor christelijk onderwijs in Koudekerke speelt de kwestie al sinds december vorig jaar. Toen leerden de twee directeuren zelfs met elkaar samen terwijl ze allebei nog met een ander waren getrouwd. Kort daarna is het duo weetaar van de respectievelijke partners gescheiden, maar dan vermoedde de vrie van de ouders niet te veranderen. Afgelopen voorjaar werd een speciale ledenvergadering uitgeschreven om het schoolbestuur te verantwoorden te roepen.

Dat heeft zich van begin af aan op het standpunt gesteld niet te willen treden in persoonlijke relaties van het personeel, maar die geen negatieve gevolgen hebben voor het onderwijs. Houtkamp heeft dat is hij den kwestie niet het geval. Bovendien, al zouden we maatregelen willen nemen, vertelt nu dat niet eens zijn toegestaan. Gaan scheiden of samenwonen kan nooit een formele ontslag grond zijn", aldus Houtkamp. Tijdens de ledenvergadering schandaal het grootste deel van de ouders zich achter het bestuur maar een ander deel hield voet bij stuk. Na gezamenlijk overleg besloten de ouders van de openbare basisschool in Koudekerke te sturen, anderen komen voor christelijke scholen in Vlaanderen of Blegkerke.

HVV 20

Het is nu goed op school te onderwijzen dat de mens afstamt van Adam en Eva. Dat vindt een groep van 72 Amerikaanse Nobelprijswinnaars. Ze menen zich hiertoe in de discussie die al tientallen jaren in de VS woedt, over de vraag of de mens is geschapen door god of de laatste stamkel is in de evolutie. Het Hoogerechtshof heeft ontwikkeld uit een apesoot. De groep wetenschappers riep het Hoogerechtshof in Washington maandag op de evolutietheorie te erkennen als enige verklaring van de ontwikkeling van de mens. Het Hoogerechtshof moet oordeelen over een wet van de staat Louisiana, die stelt dat het onderwijs over de evolutietheorie "in evenwicht" moet worden gehouden door les in de scheppingswetenschap. Deze wetenschap werd op de bijbel, zegt dat de meesten soorten ongeveer 5000 jaar geleden op aarde verschenen. De Amerikaanse wetenschappers vinden dat "het onderwijs in oncontroleerbare religieuze ideeën ten koste gaat van de wetenschappelijke opvoeding".

De in Louisiana aanvaarde wet is door een hot van beroep ongeldig verklaard. Maar nu besloot de Amerikaanse Hoogerechtshof de vonnis te herzien.

Rechtbankpresident wil gedragscode voor journalistiek

Van onze verslaggever HVV 30

AMSTERDAM - De Amsterdamse rechtbankpresident mr. B.J. Asscher vindt dat er een gedragscode moet komen voor de Nederlandse journalistiek. Omdat zo'n gedragscode er nu niet is zijn rechters nog steeds aangewezen op algemene rechtsbepalingen bij het toetsen van journalistiek werk.

Mr. Asscher zei dit in zijn uitspraak in kort geding waarin BOKN, een samenwerkingsverband van diverse vreeduchtegroepen, een rectificatie eiste van het weekblad Elsevier Magazine. Volgens de rechtbankpresident zou het beter zijn wanneer er duidelijke journalistieke normen komen over wat in de journalistiek wel en wat niet goedgekeurd is.

Elsevier Magazine was door BOKN gedaagd naar aanleiding van een publicatie in het blad waarin ten onrechte werd gesteld dat het samenwerkingsverband betrokken was geweest bij een bomaanval op de betrouwbare de Scheide BV in Bergen op Zoom. Asscher bepaalde in kort geding dat Elsevier Magazine in het eerstvolgende nummer een duidelijke rectificatie moet plaatsen.

De Nederlandse Vereniging van Journalisten (journalistenverbond FNV) voelt niets voor een gedragscode. Secretaris H. van Niftrik: "Het nadeel is dat daar een limitatief wordt opgesteld wat niet mag. Dit betekent impliciet dat hetgeen er niet in vermeld wordt, dus wel mag en zo ligt het niet altijd. Verder is de code alleen zinvol als er op het snijvlak van alle partijen staan. De kunnen echter alleen bestaan in een gesloten beroepsorgaan. De journalistiek kan nooit gesloten zijn."

verpakte porno 30

Turkije lijkt het publiceren, verkopen en het maken van reclame voor pornografische en andere als gewaagd beschouwde lectuur streng aan te pakken. Ze kennen daar zelfs sinds kort de 'Wet op schadelijke publicaties', meldt het feministische maandblad Opzij. Die bepaalt onder meer dat zulk soort verwerpelijke inhoud niet meer verkocht mag worden, verpakt in ondoordringbare plastic, en dan nog niet aan minderjarigen.

Playboy en nog drie zijn getuigen dat bijvoorbeel maar de hele rits boulevardbladen met volgens Opzij 'voorstrekte ordinaire foto's van vrouwen naakt', plus zelfs serieuze dagbladen 'die hun tweede katern openen met een afbeelding van een spaarsaam geklede vrouw' vallen niet onder het plastic. Die worden nog altijd open en bloot aan - met name - de man getoetst.

Homo-beleid niet onder De Koning 30

Van onze parlementredactie
DIE HAAG - Minister De Koning (sociale zaken, werkgelegenheid, Antillen en emancipatie) wil niet de eerstverantwoordelijke bewindsman voor het nieuwe homo-beleid zijn. Dit beleid, voor het eerst aangekondigd in een regeringsverklaring, heeft volgens De Koning meer aspecten dan alleen emancipatoire.

Het kabinet beraadt zich nog over de vraag welk departement het onderwerp 'homoseksualiteit' en overheid toebedeeld krijgt. Het kabinet heeft gisteren wel een ministeriële commissie emancipatie ingesteld. Daarin zitten acht ministers, onder wie coördinerend minister De Koning. Premier Lubbers is voorzitter, zoals van bijna alle 'onderdelen' van de ministerraad.

197 A Sexy Anti-Sex Drive 23

Advertising, popular songs and movies attest that sex at the age of, say, 15 has become as American as apple pie. The lives of teen-age mothers and their children attest that it is also as dumb as it always was. That message is still much harder to get across than the joys of intimacy, which is why New York City has launched a creative cautionary campaign as direct and as alluring as an ad for designer jeans. Photographs of young New Yorkers looking sexy are to adorn subways, buses, public schools and community agencies. These come-ons will be accompanied by an admonition to "Be smart about sex," along with a telephone

number for the city's counseling and health services. The posters will also be shown on television. And a rap artist, L.L. Cool J, has recorded "Smart Sex Rap" for radio. There are many reasons why children bear children, but their abortion rate is positive proof that thousands did not intend to get pregnant. More than 35,000 young New Yorkers got pregnant in 1984; about half of them underwent abortions. An anti-pregnancy media blitz cannot undo the cumulative effects of the sexual self that suffuses society, but it will be welcome if, by reducing ignorance, it reduces stupidity.

THE NEW YORK TIMES

Vorig jaar dertien Apr 23 keer pupil geïsoleerd in het IOC

Afgelopen jaar zijn in het Jongeren Opvang Centrum (JOC) zeven pupillen samen dertien keer in afzondering geplaatst, geïsoleerd dus. Dat zei mr. H. van Hijkema, directeur-generaal voor Jeugdbescherming en Delinquentenopvang van het ministerie van Justitie, gisteren in Amsterdam. Daar werd het nieuwe gebouw van het JOC officieel door hem geopend. In het JOC zitten kinderen zijn veroordeeld door de kinderrechter en te jong zijn voor de gevangenis.

Met afzondering wordt bijna nooit opsluiting in een isoleercel bedoeld, maar het wordt toegepast volgens Van Hijkema meestal alleen dat de pupil op zijn eigen kamer moet blijven en niet mag meedoen aan groepsverveningen. De gemiddelde duur van de afzondering was vorig jaar 67 minuten. Vorig jaar september kwam er een zwartboek uit over het JOC, uitgegeven door het Jongeren Advies Centrum (JAC). Dat rapport keerde zich vooral tegen de praktijk van isoleren in het JOC. Het JAC is van mening dat isoleren helemaal niet moet worden toegepast, niet in het JOC en niet in andere kindertehuizen. En, vindt het JAC, het maakt nauwelijks uit of het slachtoffer apart wordt gezet in een vriendelijk ogend kamertje, of in een 'echte' isoleercel. Het JAC keerde zich er tegen dat ook in het 'nieuwe' JOC isoleerruimten zijn gebouwd.

biz 19 →

ophouden van seks een probleem te maken", meent Charloisus. "Het is gewoon hartstikke fijn". Hij vindt het 'prima' dat er activiteiten zijn voor groepsex en sadomasochisme. "Dat moet kunnen. Waarom niet? Niet dat ik eraan deelneem, hoor. Ik ben huiverig voor geweld en bij groepsex kan ik mijn remmingen niet overwinnen. Anderen zeggen welens: dat moet je ook eens doen, of jij bent nog niet zover. Dat is natuurlijk lulkeuk. Iedereen moet zijn eigen grenzen bepalen".

"Onzekerheden en angsten moeten worden wegevoerd. Ook zijn er nog hele volkstammen die een gebrek aan feitenkennis hebben. Bakerpraatjes als 'van de eerste keer word je niet zwanger' en 'je raakt niet in verwachting als je niet klajkoms'". Dat je niet jaloes mag zijn, is volgens de pr-man van de NVSH achterhaald. "Ik ben het zelf ook wel eens. Het is pas een probleem als het ongepaste proporties aanneemt".

De weekenddons is een activiteit die elke afdeling op het programma heeft staan. "Mensen praten met elkaar en drinken wat. Toch is het anders dan een café. Niemand zal er aanstoot aan nemen als er wordt geveind. En wie miemelnaakt wil rondlopen, moet dat doen", zegt Charloisus. Volgens hem is het een groot misverstand, dat de soos van de NVSH een verredele seklaklub zou zijn. "Er komen soms mannen binnen die denken dat ze met de vrouwelijke bezoekers zo de koffer in kunnen duiken. Dat moet je hen even aan het verstand brengen dat zij hun handen thuis dienen te houden als de ander er geen behoefte aan heeft. Ze reageren dan heel veronijdelijk met: ik zit hier toch bij de NVSH?"

Charloisus' vriendin Ilse Poorter is voorzitter van het bestuur van de Haagse afdeling. Volgens haar is de vrouwenlijfing een groot succes. "Tijdens verschillende bijeenkomsten wordt er gepraat over wat je mooi vindt aan elkaars lichaam. Een onderdeel is het kus-kijken". Ilse zou graag een gemengde groep starten, maar de mannen staan niet te trappelen om daarvoor hun broek uit te doen.

De NVSH-afdeling voor Gooi en Eemland zit in Amersfoort. Zij voert een gematigd beleid. "Wij gaan onze eigen weg", zegt Tonnie Balvert, "wij stellen onze eigen grenzen".

'Volwassenen denken dat iedereen alles al weet'

De Amersfoortse vertelt hoe zij bij de NVSH vernieuwd is geraakt. "Mijn man was actief bij de telefonische hulpdienst van de vereniging. Ik kwam een keerje langs en hoorde een collega van hem zeggen: 'Ik had een vrouw aan de lijn die niet klaar kon komen. Ach, ik ben er maar even naartoe gegaan en met haar naar bed geweest'. Toen ik dat hoorde, werd ik ziedend. Dit nooit meer, dacht ik".

"Wij proberen in te spelen op de ontwikkelingen in de maatschappij", zegt mevrouw Balvert. Volgens haar worden vooral jongeren aan hun lot overgelaten. "Volwassenen denken dat iedereen alles al weet, maar er wordt voorbijgegaan aan de nieuwe generatie. Vorig jaar

waren er na de vakantie vijf meisjes zwanger. Voor elkaar willen de jongelui niet weten dat ze ergens mee zitten. Op voorlichtingsavonden gedragen ze zich heel stoer, maar na afloop komen ze naar me toe met hun vragen. Eigenlijk is er nog maar weinig veranderd. Het gaat bij seksuele voorlichting overigens niet alleen om een biologielesje, maar vooral om de beleving van seksualiteit en relaties". Nabrink voorziet dat de NVSH een stille dood sterf. "Ik houd niet vast aan illusies. De NVSH heeft gewoon de boot gemist. Zij is niet langer het speerpunt van acties voor seksuele hervorming. De strijd is overgenomen door andere organisaties, zoals het COC en de Blijf van mijn Lijf-huizen, want de seksuele hervorming is nog lang niet volbracht".

JETTY GLAUS

Literatuur: (biz 36)

1. Sandfort, T.: Erotische momenten in het werken met kinderen in Jeugd en Samenleving, 13 (1983), p. 77-91. Om het fijne geze, Baarn. In: den Toeren, H.A. Vernieuwing, jaargang 44, nr. 9, september 1985.
2. Bijvoorbeld: Zeggert, M.: Seksuele delinquenten, een forensisch-psychiatrisch onderzoek, Amsterdam, 1986.
3. Bijvoorbeld: Rouzeur-Wuis, L.: Pedofilie, in: contact of conflict met de samenleving, van Lughart Statius, 1976.
4. Sandfort, Th.: Pedoseksuele contacten en pedofiele relaties, NIDUSO-onderzoeksrapport nr. 28, 1979.
5. Kuers, A. J.: Over seksuele misbruik van kinderen in het gezin. Ars Aequi, 28, 1979.
6. Wolters, W. H. G.: Pedofilie is niet goed voor kinderen. Maandblad voor Geestelijke Volksgezondheid, 1982, 8.
7. Bijvoorbeld: Leila Sebban. Le pedophile et la maman, Editions Stock 1980.
8. Martinson, F. M.: Eroticism in infancy and childhood, Journal of Sex Research, Vol. 12, 4, 251-262, 1976.
9. De zoon 5.
10. Zo ook: Borneman, E.: Studien zur Befreiung des Kindes I II et III, Walter Verlag 1973, 1974, 1976. En: Gassenhoven, R.: Zo de jongen jaren... doctoraatscriptie Universiteit van Amsterdam, 1981.

11. Kestler, H.: Bemerkungen zur sexuellen Entwicklung von Kinder und Jugendlichen, Psychologie Heute, Bertelsmann 1974.
12. Mannoni, M.: Education Impossible, Editions du Seuil, 1971.
13. Scherer, R.: Emile perversi, Editions Robert Laffont, 1974. Une érotique païenne, Gallimard, 1978. L'Emprise de l'enfant sur nous, Hachette, 1976. In Nederland zijn: Tien Maassen een heldere voorlezer van dit Franse denken over erotiek in de relatie tussen volwassenen en kinderen. In: De zeyde de de zeyde, Hachette en Van der Kamp, 1981. Niet alle aangekondigde relaties zijn pedagogisch. Comment 2, december 1982. De smalle marges van de pedofiele Jeugd en Samenleving, 13, 2, 1983.

Pluriforme samenleving eist een actieve tolerantie

Onze samenleving doet zich meer en meer pluriform aan ons voor. Nog steeds kiezen mensen van buitenlandse herkomst voor Nederland als verblijfplaats. Mensen maken ook openlijk steeds verschillende keuzes. De behoefte aan een identiteit en de erkenning door de samenleving van die identiteit, wordt steeds sterker. Dat is een goede zaak. De christen-democratie kiest voor zo'n pluriformiteit. Het betekent namelijk, dat mensen ook willen staan voor hun keuzes, en daar met anderen verantwoordelijkheid voor willen zijn.

Als het gaat over „staan voor identiteit“, dan denk ik bij voorbeeld aan het onderwijs, aan de omzorgers, aan verenigingen. Ik kies deze invalshoek bewust, omdat die juist aangeft dat een persoonlijke identiteit het beste blijft in de gemeenschappelijkheid. Dit geldt voor de persoonlijke levensvoertuig, voor een culturele identiteit, voor zelschap of seksuele geaardheid, voor een politieke of maatschappelijke actieve keuze.

Volwaardig

Ruimte geven aan zo'n pluriformiteit vraagt een inzet van de samenleving. Tolerantie, om te beginnen, maar ook een bereidheid te luisteren naar elkaar of er zelfs aan deel te nemen. In de bijbel staan daar duidelijke dingen over. Verachte of verdrukke groepen in de samenleving — daarmee zit Christus aan één tafel. Het zijn juist degenen die maatschappelijk niet geaccepteerd worden. Samaritanen, tollenaars — daar ligt zijn werkterrein. Pluriformiteit vraagt een actieve tolerantie. Ook in de Nederland van samenleving. Zij vraagt om een verandering van mentaliteit.

Hoe staat het daarmee in onze samenleving? Ik heb daarvoor gemengde ge-

voelen. Enerzijds constateer ik dat de pluriformiteit zich steeds sterker aan ons opdringt. Het raakt ons allemaal steeds meer. Blijkbaar kan er ook steeds meer. Openlijk gemaakt en beleiden keuzes, die 25 jaar geleden ondenkbaar waren, worden nu als normaal en volwaardig beschouwd. Dat is overigens een proces, dat niet voor alle mensen geldt. Veel mensen hebben moeite met deze ontwikkelingen. In ieder geval is er sprake van een morele aardverschuiving in een relatief korte tijd. Voor mij behoort ook in dat mensen moeten leren aan die veranderingen te wennen.

Ik zie aan de andere kant ook een zekere vervlakkings en gelijkvormigheid optreden in het verloop van de maatschappelijk opdragende consumptie-maatschappij. Die ontwikkeling staat haaks op de wens de eigen identiteit te behouden. Het is juist de wens om zich vormen via intolerantie voor de aanleiding geven tot ontvankelijkheid. Dit geldt bij voorbeeld ten opzichte van de buitenlandse, van homo-oseksualen, maar ook van mensen met andere geloofsovertuigingen.

Het is een bekend verschijnsel dat, als een samenleving onder druk komt te staan, dit al snel leidt tot het zoeken van zondboeken. De mate van tolerantie neemt dan snel af. Daarnaast wordt er bij mensen soms ook een grens bereikt waarbij ze zeggen: „Tot hier toe en niet verder“.

Dat kan gebeuren juist op de waarden van de eigen (geloofs)overtuiging, maar het kan ook voortkomen uit een negatief tot eenvoudigweg harteloosheid van het beleid. Mensen kunnen gemakkelijk de keuze voor een andere levensovertuiging als bedreigend ervaren en gaan daarom een veroordelende houding aannemen.

Veel mensen hebben moeite met deze ontwikkelingen. In ieder geval is er sprake van een morele aardverschuiving in een relatief korte tijd. Voor mij behoort ook in dat mensen moeten leren aan die veranderingen te wennen.

Ik zie aan de andere kant ook een zekere vervlakkings en gelijkvormigheid optreden in het verloop van de maatschappelijk opdragende consumptie-maatschappij. Die ontwikkeling staat haaks op de wens de eigen identiteit te behouden. Het is juist de wens om zich vormen via intolerantie voor de aanleiding geven tot ontvankelijkheid. Dit geldt bij voorbeeld ten opzichte van de buitenlandse, van homo-oseksualen, maar ook van mensen met andere geloofsovertuigingen.

Het is een bekend verschijnsel dat, als een samenleving onder druk komt te staan, dit al snel leidt tot het zoeken van zondboeken. De mate van tolerantie neemt dan snel af. Daarnaast wordt er bij mensen soms ook een grens bereikt waarbij ze zeggen: „Tot hier toe en niet verder“.

Dat kan gebeuren juist op de waarden van de eigen (geloofs)overtuiging, maar het kan ook voortkomen uit een negatief tot eenvoudigweg harteloosheid van het beleid. Mensen kunnen gemakkelijk de keuze voor een andere levensovertuiging als bedreigend ervaren en gaan daarom een veroordelende houding aannemen.

Veel mensen hebben moeite met deze ontwikkelingen. In ieder geval is er sprake van een morele aardverschuiving in een relatief korte tijd. Voor mij behoort ook in dat mensen moeten leren aan die veranderingen te wennen.

Ik zie aan de andere kant ook een zekere vervlakkings en gelijkvormigheid optreden in het verloop van de maatschappelijk opdragende consumptie-maatschappij. Die ontwikkeling staat haaks op de wens de eigen identiteit te behouden. Het is juist de wens om zich vormen via intolerantie voor de aanleiding geven tot ontvankelijkheid. Dit geldt bij voorbeeld ten opzichte van de buitenlandse, van homo-oseksualen, maar ook van mensen met andere geloofsovertuigingen.

Het is een bekend verschijnsel dat, als een samenleving onder druk komt te staan, dit al snel leidt tot het zoeken van zondboeken. De mate van tolerantie neemt dan snel af. Daarnaast wordt er bij mensen soms ook een grens bereikt waarbij ze zeggen: „Tot hier toe en niet verder“.

stom, dit al snel leidt tot het zoeken van zondboeken. De mate van tolerantie neemt dan snel af. Daarnaast wordt er bij mensen soms ook een grens bereikt waarbij ze zeggen: „Tot hier toe en niet verder“.

Dat kan gebeuren juist op de waarden van de eigen (geloofs)overtuiging, maar het kan ook voortkomen uit een negatief tot eenvoudigweg harteloosheid van het beleid. Mensen kunnen gemakkelijk de keuze voor een andere levensovertuiging als bedreigend ervaren en gaan daarom een veroordelende houding aannemen.

Verschuiven

Ik denk, dat deze verschuiven zich afhankelijk van omstandigheden altijd zullen blijven voordoen. Al mag dat naar mijn mening nooit een reden zijn je daarbij meer te leggen. Zij vragen om een inzet en verantwoordelijkheid van de samenleving, die zich niet altijd in regels laat vastleggen. Regels worden namelijk nooit een garantie, dat er niet de geest worden uitgevoerd. Daar speelt de mentaliteit weer een wezenlijke rol bij. Het houdt in, dat mensen elkaar aanspreken op de punten waar-

In mijn toespraak voor de jaarlijkse homomonstratie heb ik gezegd dat het tijd wordt om een lijst met hooggeplaatste Nederlanders te publiceren, op lokaal en landelijk niveau. Kamerleden, ministers, staatssecretarissen, verbouders, bankdirecteuren, topambtenaren, gemeenteraadsleden, leden van de Raad van State, — allemaal mensen die hun mond houden en hun homoseksualiteit verzwijgen. Juist zij zouden een voorbeeldfunctie kunnen vervullen voor anderen die niet zoveel macht hebben, zij zouden kunnen strijden voor werkelijk gelijkwaardigheid in plaats van tolerantie, juist zij zouden hun mond open moeten houden en als gaat om beleid en een Wet Gelijke Behandeling.

Vrouwen en mannen, ze zwijgen en sommigen sluiten zelfs schijnhuwelijken. Zo bang zijn homoseksuelen. Zo laf zijn homoseksuelen door die angst. Ik denk dat je daaraan het beste kunt zien hoe er gediscrimineerd wordt in Nederland. Tolerantie? Intimidatie en geweld zijn u bedoeld.

ANNEMARIE GREWEL

Er voor uitkomen

Eén op de vijf Nederlanders heeft homoseksuele contacten (geluk), zo wijst onderzoek uit. Maar slechts één op de vijftien Nederlanders wil daarvoor uitkomen. Vandaar, denk ik dan maar. Tolerantie en discriminatie, het gaat samen.

Wat hebben homoseksuelen de komende regeringsperiode te verwachten? Het ergste. Op sommige punten gelijkstelling met heteroseksuele relaties, namelijk als er geldt te denken aan de afbakeningsbevoegdheid kan worden. Op andere punten verdergaande discriminatie, zoals in de Wet Gelijke Behandeling, zoals in de legitimatieplicht en de registratie. Samenwonende homoseksuelen moeten zich nog steeds in bochten wringen bij een notaris om in rare contracten zoveel mogelijk rechten in geval van overlijden van een partner vast te leggen. Homoseksuelen krijgen slecht met de grootste moeite financiële regelingen bij bankieren en zij nog veel meer voorbeelden te geven, al was het maar over carrièrerisico. Al was het maar over toeneemend fysiek geweld tegen ons.

ver verschil bestaat, dat zij naar elkaar luisteren en dat zij gezamenlijk blijven oefenen een ander in zijn of haar waarde te laten.

Daarnaast kan en moet de overheid randvoorwaarden scheppen waardoor de maatschappelijke verantwoordelijkheid tot zijn recht kan komen. In het regeerakkoord is een hoorbaar gewoel aan de gelijke behandeling. Er wordt voor gekozen langs drie lijnen te werken: via het wetboek van strafrecht; een algemene wet gelijke behandeling (voor juli 1987 in te dienen) die het maken van onderscheid op allerlei terrein verbiedt, en de verbetering van de instrumenten voor de handhaving van de antidiscriminatiewetgeving.

Het toetsendebat van zo'n pakket, dat het bedoelde effect heeft, is niet eenvoudig. Dit geldt temeer daar in het regeerakkoord met betrekking tot de algemene wet gelijke behandeling vijf uitsonderingssituaties zijn genoemd, die het maken van onderscheid als rechtmatig bestempelen.

Bezwaren

Persoonlijk deel ik de uitsonderingssituaties, zoals die geformuleerd zijn, niet. Behoudens dat ook naar mijn mening (tijdelijke) maatregelen noodzakelijk zijn, die beogen bovenstaande maatschappelijke achterstanden weg te werken. Daarbij realiseer ik me ook, dat in de praktijk veelal niet verzet tegen of bezwaren hebben op het punt van positieve discriminatie. Daarvoor komt er in een aantal gevallen weinig van terecht.

Vanuit mijn benadering, die ik hier boven schreef, mag de overheid daaruit niet beruilen. De overheid moet bewust maatregelen nemen en voorschrijven. Dit is niet nieuw. Ook op het gebied van de sociale wetgeving is de gelijkstelling van grote groepen in onze samenleving totstandgekomen door zeer gerichte overheidmaatregelen. Dat ging evenmin zonder slag of stoot. Integendeel, daarbij was er een reus sprake van dat regelgeving niet voetstoots werd geaccepteerd.

Het bovenstaande toont eens te meer aan hoe moeilijk het is een evenwicht te vinden tussen persoonlijke identiteit en de gemeenschappelijke, en hoe dit streven in meerdere gevallen problemen opwerpt. Het het blijft bij bepaalde punten zich niet laten regelen. De verantwoordelijkheid blijft hoe dan ook bij de samenleving liggen, die in beweging en verandering is, maar die niet zomaar vanzelf een rechtsgeslacht te ontwikkelen, dat niet altijd strookt met wat noodzakelijk is.

In 25 jaar is er veel veranderd. Vooral ten goede, maar wat we nu zien, ik denk dat dit voor de opvatting in nagenoeg alle partijen geldt. Met name waar het gaat om de vormgeving in regels en het bewerkstelligen van een verandering in mentaliteit. Daarom staan we voor een karwei dat we zelf, met elkaar, moeten afmaken.

D. CORPORAAL

Discriminatie wordt zichtbaar in angst van homo-oseksuelen

Is Nederland tolerant? Laat me niet lachen.

Nederlanders vinden zichzelf tolerant, dat wel. En inderdaad, homo-oseksuelen worden in Nederland niet geïntegreerd. Tolerantie houdt in dat de meerderheid — in Nederland zijn dat de blanke heteroseksuelen en de macht hebben in Nederland zijn dat de blanke heteroseksuele mannen — bepalen welke minderheden verdragen zullen worden en op welke wijze. Die meerderheid bepaalt tot welke grenzen een minderheid mag afwijken van de meerderheidsnormen. Homo-oseksualiteit mag, maar er zijn grenzen.

Die grenzen liggen er op allerlei terreinen: politiek, machts, betrekkingen of onvrouwelijk gedrag, grappes maken tegen hetero's die je kan mogen nadenken. Ik noem maar wat voorbeelden. Verdraagzaamheid betekent dat de meerderheid verhalen vooroordelen heeft of „vastgestelde“ wetenschappelijke debiet waar de minderheid dankbaar voor moet zijn, omdat de tolerantie ondanks die vooringenomenheden er toch is.

Het maakt de tolerantie eigenlijk nog groter, vijf of zes meerderheden. Tegelijkertijd houdt tolerantie insinching en zogenaamd noodgedwongen is er wordt een afwijking getolereerd. Eigenlijk worden homo-oseksuelen niet steeds als een ziekte of perverse groep gezien, waar je alles over kunt zeggen, van hormonale afwijking tot andere ontken. Neem een professor De Leeuw die zonder blaken of blozen op de televisie verklaart dat Amerikaans onderzoek heeft uitgewezen dat lesbische moeders vaker homo-oseksuele kinderen hebben dan heteromoeidern. Hij wordt dan niet eens ontslagen! Homo-oseksuelen zijn in dat opzicht nog steeds vogelvrij verklaard. Je kunt ook grip over ze maken. Hoe vaak ik al niet van tolerante mannen heb moeten horen dat ze ook lesbisch zijn omdat ze ook op vrouwen vallen, net als ik, ik schat een paar duizend keer.

HET RECHT VAN DE ZWAKSTE

ILLUSTRATIE JACK PRINCE

Gabi van Driem: In haar recht
224 blz.
Uitg.: Contact
Prijs: / 24,90

GELIJKE behandeling van vrouwen en mannen is eigenlijk het enige actiepunt in Nederland dat alle modes van de afgelopen decennia heeft overleefd en overall gemeengoed is geworden. Vrouwen hebben een ondergeschikte positie in het recht, roepen belangenorganisaties, politici en deskundigen in een aanvullend koor. Ongelijkheden op papier, van nauwelijks waarneembare tot heel duidelijke, zijn bijvoorbeeld getuigd in de inventarisatie *Anders geregeld* van het ministerie van sociale zaken waar onlangs de laatste maatschappelijke emancipatiesaken werd uitgewaaid. Aan de universiteiten heeft het onderwerp 'vrouw en recht' volop wortel geschoten, en in de rechtshulp belooft het uit te groeien tot een belangrijk specialisme. Er is bijvoorbeeld vraag gekomen naar advocaten die bij de rechter een 'straatverbod' of zelfs 'woonverbod' los weten te krijgen voor aanranders en agressieve

ex-echtgenoten. En er blijft altijd vraag naar raadsliden die van een echtscheiding een financieel succes weten te maken, maar deze expertise kan natuurlijk ten bate van iedere sekse worden aangevend, net zoals huurkwesties, strafzaken, tuchtprocedures enzovoort die volgens neutrale regels worden uitgevochten. Het trefwoord 'vrouw en recht' is, niet anders dan 'consument en recht' of 'hoer en recht' een handig zoektekst op de grote deske regiszere. Begin dit jaar werd aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam een inventarisatie van auteurs en publicaties op dit terrein gemaakt. *Vrouw en recht* vanaf 1981 tot en met 1985. Ruim honderd auteurs van vele honderden titels middelen zich hiervoor aan. Faculteiten, uitgevers en tijdschriftredacties kunnen met de lijst hun voordeel doen. Het onderwerp gelijke behandeling op het werk, in pensioenregels, de ondernemingsraad en uiteraard in de sociale uitkeringen en de belastingen blijkt de laatste jaren het meest onderzocht en besproken.

Pioniers

Een special tijdschrift voor het gebied 'vrouw en recht' is al op de markt: *Nemesia*, opgericht in 1984. Het wachtten

was nog op een makkelijk boek over juridische vrouwenkwesties. Dat is nu verschenen. De auteur is de Amsterdamse advocate Gabi van Driem (1951), een van de vrouwen achter *Nemesia*. Mr. Van Driem is de pionierster van de straat- en woonverboden, een nieuwheid waarmee president Asscher van de Amsterdamse rechtbank het hart gestoken heeft van de belangrijkste vrouwenbeweging. Het verbod om bij een slachtoffer op de stoep te verschijnen, te esen in een kort geding, lijkt overigens regelrecht afkomstig uit de vandalenbestrijding, een openbaar belang dat tot voor kort door niemand als specifiek vrouwenvriendelijk werd onderkend.

In haar recht is bedoeld als huis-tuin-en-keukenboek. Kinderen, werk, failliet gaan, alimentatie, rechtshulp, verkrachting, draagmoederschap en nog veel meer thema's staan in de 21 hoofdstukken van deze handwijzer. 'U kunt altijd weg,' begint het hoofdstuk 'Weggaan van uw partner' waarin Van Driem kort en duidelijk de uitwegen wijst van echtscheiding en blijf-van-mijn-lijf-huis. De papierwinkels die in ieder geval moet meemaken als je ervandoor gaat, hoe je aan een advocaat komt, wat er te regelen valt

ten aanzien van levensonderhoud, pensioenrechten en de kinderen. Over al die dingen zijn uiteraard al bergen folders en boekjes verschenen, evenals over verblijfsvergunningen, het zwangerschapsverlof en de sociale verzekeringen in het algemeen. Ook moet gezegd dat de belastingen en de tweeverdienersrimmen bij Van Driem onbegrijpelijk blijven, maar dat zijn dan ook onderwerpen waarvan zelfs deskundigen horendol worden. Het leuke van dit boek is, dat alle narijheid erin staat (met de manieren om eruit te komen), de kernbegrippen van de rechtshulp worden uitgelegd, de hulpverlening in kaart wordt gebracht en voorbeelden worden geboden van zelf te schrijven brieven aan instanties, kerkegevers en huisbazen. Maar het onderwerp 'gelijke behandeling', dat zo opvalt in de haerboben genoemde literatuurlijst over vrouw en recht, komt er in dit doe-het-zelfboek bekend van af. Van Driem laat het bij de vaststelling dat er weinig rechtspriak is op dit gebied en dat heel weinig vrouwen op werp durven doen op de wetten omtrent gelijke loon en gelijke behandeling. 'De meeste vrouwen zijn bang dat zij hun baan verliezen als blijkt dat ze een klacht heb-

ben ingediend,' meent Van Driem. Nu zal angst voor wraak van management en huisbaas de meeste vrouwen niet vreemd zijn, maar de weg naar echtscheiding, tuchtoverleg of huurcommissie wordt daar klaarblijkelijk niet ongemeden. Onbekendheid met de regels omtrent gelijk loon en dergelijke, ligt meer voor de hand als reden voor de 'onderconsumptie' op dit gebied.

Over een algemene anti-discriminatie wet in De Haag al jaren gesproken. Er stuk of drie kabinetten zijn er vruchteloos mee aan de slag geweest en nu staat de kwestie alweer in een regeerakkoord. Voor 1 juli volgend jaar moet er een wetvoorstel zijn. Het gaat om een wet voor het maatschappelijk verkeer, ter uitwerking van het grondwettelijk verbod op discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of welke grond dan ook.

Voor veel situaties waarvoor vrouwen nu gelijk kunnen krijgen, dreigt de nieuwe wet echter nadelig uit te pakken. Want het regeerakkoord van CDA en VVD rekt de discriminatiemogelijkheden dan op. Het maken van onderscheid zal in de nieuwe wet namelijk niet alleen toelaatbaar zijn als het voortvloeit uit de aard van de functie of het opheffen van achterstanden, maar ook uit hoofde van 'eisen die geleid op de betekenis van grondslag en doel van een instelling aan een werkverhouding kunnen worden gesteld' en 'het privé-karakter van de werkverhouding'. De levensbeschouwelijke of politieke signatuur van een instelling kan zodoende een vrijbrief worden voor discriminatie, wat dat met de gamede gelijke-behandelingsregels van nu juist volstrekt niet kan.

Die regels van nu zijn een paar of zes planden gemaakt wetten inzake gelijke behandeling op het werk en gelijk loon voor vrouwen en mannen. Ze verbinden een soort indirecte als directe discriminatie, tenzij het in verband met de functie niet anders kan (denk aan actoren voor een mannelijke toneelrol) of wanneer sprake is van opheffing van een achterstandsituatie in een bepaalde beroepsgroep. Helaas zijn de aanspraken op gelijke rechtspriakies krakke mikkig geregeld. Volgens de wet moet men over de vermeende discriminatie door de werkgever eerst procederen voor een toetsingscommissie en daarna voor de kantonrechter of de ambtenarenrechter, die zich echter niet hoeft aan te trekken van het oordeel van de toetsingscommissies. Bestaan uit vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers, er omslagdigheid die hardnekkig procederen met steun van de vakbond niet blijkt te bevoorderen.

Blijken het drie maanden oude jaarverslag 1984 kraker de commissies gemiddeld nog geen twee 'adviesaanbevelingen' per maand te verspreken. Er zal nog schrijfturen van Van Driem en de vakbondspunten het erbij laten zitten komt er in Den Haag nu juist geen betere anti-discriminatie wet van de grond.

Anina Pennders ■■■■

→ Betreurenswaardig

In mijn ogen als burger en leek is de beslissing van het Hoogerechtshof betreurenswaardig. Betreurenswaardig, omdat het naar mijn mening niet aangaat dat de overheid zich bemoeit met wat de burgers in hun binnenkamers met elkaar doen zolang dat op basis van vrijheid en goede coöperatie gebeurt. Dat de Verenigde Staten nu bevestigend wensen op te treden tegen privégedrag van hun burgers vindt ik tragisch en afschuwelijk.

Met psychiatrie heeft dit echter niets meer te maken.

1) Bekende voorbeelden van voorstanders die in onze cultuur wel respectievelijk niet als ziekte worden gezien: Bij een Zuidamerikaanse indianenstam komt een parasitaire huidziekte voor, die vlekken en strepen op de huid veroorzaakt doch zo algemeen is dat diegenen die deze vlekken en strepen niet hebben als ziek worden beschouwd, waardoor voor hen een huwelijksverbod geldt. En het omgekeerde: In Japan geldt omgekeerd: als axillair (okselaar) en/of een ziekte, waarvoor men in een ziekenhuis kan worden opgenomen en vrijstelling krijgt van militaire dienst.

De auteur is zenuwarts te Amsterdam.

Ook discriminatie op grond van bijbel moet verboden zijn

446
Gedurende de voortdurende koming van het nieuwe regeringsakkoord is over een aantal onderdelen ervan veel gediscussieerd. Een onderwerp is echter bijna onbesproken gebleven in de pers: het voornemen van CDA en VVD ten aanzien van de wet gelijke behandeling.

In de laatste jaren is daar het nodige over te doen geweest, doch nu lijkt het stil in den lande. Dat bevremdt mij hoopelijk. Met deze wet lijkt immers een unicum het Nederlandse rechtsstelsel binnen te sluiten: de geëgaliseerde directe discriminatie.

In grote lijnen ziet de voorgestelde wet er als volgt uit: er mag geen onderscheid gemaakt worden tussen mensen op grond van ras, seksuele geaardheid, geloofsovertuiging, etc. behalve als dit voortvloeit uit de aard van de functie. Hierop wordt een onderscheid gemaakt: voor bijzondere instellingen geldt dit

niet. Niet wordt gewaarschuwd met een verwijzing naar de grondwettelijke vrijheden van godsdienst en/of vrijheid van onderwijs (resp. art. 6 en 23 van de grondwet).

Voor zover ik het kan overzien is deze legitimatie voor het discrimineren van bepaalde bevolkingsgroepen (zoals homo's) niet geldig. Artikel een van de grondwet verbiedt immers expliciet iedere vorm van discriminatie. Ook de redenering dat hier sprake is van een botende geschiedenis leidt mij niet overtuigd. De grondwettelijke vastgelegde penvrijheid wordt ook door artikel een ingeperkt. Een voorbeeld hiervan is de verordening van de 19e eeuwige paar Goere wagers sterk antisemitische uitspraken in hun beliald.

Godsdienstvrijheid

Zou bovenstaande redenering wel opgeld doen, dan zou ik nog verwachten dat moet worden, omdat daarmee de penvrijheid en de godsdienstvrijheid ingeperkt worden. Kennelijk worden in de besaarde werving van het artikel dat discriminatie verbiedt en de nadere uitwerking daarvan, boven artikelen gesteld die bepaalde vrijheden garanderen.

Ik ben echter geen jurist en mischien dat hier inderdaad sprake is van een politieke afweging gemaakt te worden. Wij je — zoals het voortel nu is — de vrijheid om te discrimineren wettelijk vastgelegd, dan dienen daarvoor meer zwaarwegende argumenten voor gegeven te worden. Vanuit CDA-boek worden die gevonden in de bijbel.

Deze legitimatie vanuit de bijbel levert een tweetal problemen op. Het eerste is, dat met de bijbel in de hand in de loop der eeuwen zo veel is gedaan en misdaan. Kennelijk is die bijbel niet zo eenduidig. Zo vormt zij de leidraad voor Tunn doch tevens één van de pijlers onder het Zuidafrikaanse apartheidstelsel. De rooms-katholieke kerk had het er voor en tijdens WO-II nogal moeilijk mee, op grond van diezelfde bijbel, haar houding ten aanzien van nazi-Duitsland te bepalen, ook toen de massale vernietiging van joden meer en meer duidelijk werd. Dat laatste is trouwens vergelijktbaar met de antisemitische kerkelijke

van de Goeren hierna een halve eeuw later. Zij beroepen zich daarvoor weliswaar ook op de bijbel, maar worden door een enkele kerk gezegd omdat hun bijbelverspreiden „uit“ is.

Kennelijk heeft het er nogal van af welke exegese op zeker moment in de mode is. Dat maakt het tevens een nogal gevoelige grond voor beleidsmatig en politiek, maar wel onderhevig aan politieke denkbare.

Een tweede probleem dat uit deze legitimatie voortvloeit, is de status ervan. De bijbel is wettelijk niet meer dan een boek met opinies en waarden van mensen. M.i. is discrimineren op grond van deze denkbare (of beter gezegd de uitleg daarvan, zie boven) niet meer gerechtvaardigd dan discrimineren op grond van denkbare in andere boeken. Zwart-wit gezegd: wat is het wettelijke verschil tussen discrimineren op grond van de bijbel of op grond van Mein Kampf, daar het beide de geschreven verlaten voort van denkbare van bepaalde personen.

Op een hoop

Begrijp mij goed: op geen enkele wijze poog ik naai- en christen-discriminatie op een hoop te leggen. Ik vraag mij alleen af waarom discrimineren op grond van alle boeken verboden is bij wet, uitgezonderd de bijbel. Volgens mij is er geen geldige reden voor deze uitzondering.

Mogelijk is dit griefpunt dat het deel van het christelijke volkdeel waar dit alles betrekking op heeft. Ik denk echter dat dat in het niet valt bij het kwetsbare karakter die de voorgestelde wet gelijke behandeling en de vergoelike daarvan uit christelijke hoop hebben voor o.a. homo's. Mensen discrimineren op grond van hun zijn, hun wesen gaat hoel wat verder dan mensen aanspreken op hun mening c.q. geloofsovertuiging: homo ben je, christen zijn moet je aanpakken.

Alles overzien kan ik tot geen andere conclusie komen dan dat de wet zoals die wordt voorgesteld fundamenteel verkeerd is en elke rechtvaardiging mis. Voor de overheid discriminatie gaat legaliseren zal ze vergaard de groden daarvoor en de consequenties ervan dienen te overwegen.

niet de MARCEL VAN DAM

De Haans Piipelijntjes in verrassende regie

NARCIS

Voorstelling: Piipelijntjes, naar de roman van J.L. de Haan door Nijinsky. Regie en bewerking: Bart Kien, vormgeving: Oskam, spelers: Reinier Bulder, Koos Franse, Ineke Holzhuis e.v.a. Gezien: 13-08, Hoogte: Kadik 105. Nog te zien daar: 1 t/m 30-08.

Door PIETER KOTTMAN

Dat Piipelijntjes, het 'schandelijke' romanbedeut van Jacob Israël de Haan uit 1904, nog eens zou inspireren tot een toneelvoorstelling, heeft geen verband te maken. Het script werd als het ware door De Haan zelf geschreven: het boek bestaat voor een groot deel uit dialogen. De rest is restitutie, het 'regennoteit' voortdurend langs de ruiten, terwijl binnen 'in de zacht-gelichte intimiteit van de lamplichte kamer' de homo-seksuele Joop en zijn balistische vriend Sam er 'doodmoedig' het beste van proberen te maken. Maar 'de raterfussende slagregens, die niet en viel, ongekroond.

Niet alleen het grote aanbod aan dialogen maakt Piipelijntjes geschikt voor het toneel. In een snelle opvoering van scènes verlicht De Haan de intieme ledigheidschaden van Joop en Sam met het wel en wee van het armeluisen in de Amsterdamse Pijp, anno 1900: nu eens zijn we getuige van een burenruchtje om een manke kip, dan weer zijn we getuige op een huiselijk festie rond een fles grenadine. Die context maakt het boek ook zo aardig. De tegendraadse liefde van de beide 'vrienden' wordt als vanzelfsprekend geaccepteerd; temidden van alle kommer en kwel die hen met

het volk verbindt, is hun seksuele voorkeur — althans binnen de kait van het boek — geen probleem.

'Tinteltrillend'

Regisseur Bart Kien en vormgever Peter Oskam uitlenen de Pijp aan de Amsterdamse Hoogte Kadik, op een overdekte binnenplaats waar aan het begin van de 20e eeuw ontwerptijd hardwerkers de arbeiders hun karige dagloon verdienen. De sfeer van deze omgeving doet het goede betuiging maar ook verlangen hangen als vanzelf in de lucht. Bovendien kan de betonen vloer tegen een spatie een doosje waar Sam aan het begin van de voorstelling zijn lange overjas na onder laat regenen, alvorens 'tinteltrillend' het woedwarme 'bed' van zijn vriend te betreden, verberdt het drensaterende motif uit De Haans roman.

Van dergelijke min of meer verrassende regelgevonden zijn er meer. Ze passen bij het spel dat, gevast in te hoel en te gras nabouwt Amsterdamse dialect, tegen het hyperrealisme aanleunt. De vrisjende Joop (Koos Franse) met een schareitje, voort dat een voorbeeld van De naakte jongen laat zich op het gervante af betasten om plooseling weer in zijn boek te stappen: Joops overspel is zo wel duidelijk genoeg aangegeven. De stilering van de elfjes die regelmatig om de welteichte Sam (Reinier Bulder) beendunen in een poging hem de heteroseksuele wereld binnen te lokken, gaat veel verder en is irritant. Elfjes kunnen weinig anders dan fladderen, dat weet toch iedereen. Zulke symboliek haalt de rek uit de voorstelling.

Geleidelijke omvorming tot ongelijke behandeling

door WERA DE LANGE

Par 14

'Het is niet leuk om te zeggen, want 't wekt de indruk dat ik rassendiscriminatie of discriminatie van homoseksuelen in minder erg zou vinden dan ongelijke behandeling van vrouwen. Dat vind ik niet, en toch zou 't volgens mij het beste zijn als er snel een smalle wet komt voor de gelijke behandeling van vrouwen en ongelukwelen. Op dat punt liggen er ECHT-richtingen, zijn er goede voorbeelden — uit andere landen — van hoe het kan. Een kwestie van strategie. —, ergens moet een begin worden gemaakt. Maar als je in Den Haag per se een brede wet tegen alle vormen van discriminatie willen maken, hebben ze m'n assen. Als je er maar komt. Wanneer er volgend jaar juni nog steeds iets ligt, dan wordt het echt een Tineke van Vlieten, meester in de rechten, heeft in opdracht van het ministerie van sociale zaken onderzocht hoe het in twintig andere westen-democratische landen gesteld is met de wettelijke regeling van de gelijke behandeling van mannen en vrouwen. Zij vermaande een vrucht aan materialen uit alle landen (van Nieuw-Zeeland tot de Verenigde Staten, van het zuidelijke puntje van de EG tot Noordwegen) en leverde in april jongstleden haar rapport in. Jammer genoeg verschenen het stuk om één of andere reden toch te laat. Het eind juli pas — om nog een rol te kunnen spelen in het steekspel tussen VVD en GDA in de kabinetsformatie. Een korte opsomming zou — tot een heel klein schrijfsier — de meeste aandacht; haar samenvatting om de bescherming die 'typische vrouwenberoepen' bieden niet af te breken, zo lang daar nog geen gelijkwaardigheid op andere fronten tegenoverstaat. — Zo nieuw is dat niet. Het is bekend dat mannen veel sterker voormalige vrouwenberoepen binnendringen dan andersom. Die paar kraandruistjes, dat is niet tegenover de aantal mannen die tegenwoordig in de verpleging of in het basisonderwijs gaat werken. De samenleving van kleuter- en lager onderwijs in de basisschool is voor de overblijvers niet goed geweest. De fusies in het Hoger Beroep Onderwijs, de vakantiestroepen in het hoger onderwijs, dat zijn maatregelen die vrouwen — dienstverleners — vaak meer dan anderen treffen. Daar moet de overheid beter op worden geteld.' legt Tineke van Vlieten uit. Voor haar is die stelling niet het belangrijkste, ook al kan ze er door haar onderzoek nuttige voorbeelden uit andere landen

bij leveren. (In Italië bij voorbeeld is het sinds enige tijd mogelijk om onder de vlag van gelijkheid op alle fronten langdurig werkloze vrouwen af te sturen op de havens, dat niet alleen maar onderbetaald, maar bovendien fysiek gewoon te zwaar is.)

Getijkte behandeling, waar gaat het in grote trekken om? Dat in de wet zo duidelijk mogelijk wordt vastgelegd dat vrouwen, homoseksuelen, Turken, Marokkanen, communisten, Jehovah's enzovoort niet mogen worden gediscrimineerd, op een als het even kan zo breed mogelijk front: bij sollicitaties, bij het huren van een kamer, het kopen van een bankstel, wanneer en waar dan ook. Als zo'n wet er ligt, moeten er mensen klaarstaan om te zorgen dat discriminatie, indien bewezen, wordt pincerd. Er moet een instansie zijn, leert het onderzoek van Van Vlieten, waar mensen met klachten naar toe kunnen, waar men goed doorkijk is in de materie en de belangen van de gediscrimineerde tot bij de rechter kan verdedigen.

Enthousiast is "Tineke van Vlieten over de manier waarop de Noren en de Nieuw-Zeelanders de zaak hebben geregeld." De getijkte voorbeelden waren altijd Zweden, de Verenigde Staten en, een beetje, Canada. Noorwegen is een veel aardiger voorbeeld. Daar bestaat één mooie, eenvoudige wet tegen seks-discriminatie, een smalle wet dus, met een dubbele doelstelling: het tegengaan van ongelijke behandeling en het verbeteren van de positie van de vrouw. Door dat laatste er bij te zeggen, hebben vrouwen geen reden van het al te rigide "neutrale" getijkheidsbeginsel, waar de EG-richtlijnen aan mank gaan. Positieve discriminatie ten gunste van vrouwen mag, zonder dat ze dat nog eens apart hoeft te regelen, aldus "Tineke van Vlieten."

In Noorwegen is de overheid ver gegaan zo is het gebruik van "robelvengende" leermiddelen er verboden. Iemand die vermoed vanwege haar vrouw-zijn een baan te hebben misgelopen, mag vragen naar de opleiding en ervaring van degenen die de baan wel heeft gekregen. Voor de handhaving van de wet is er in Noorwegen een ombuds-vrouw aangesteld.

In Nieuw-Zeeland, waar ook een hele progressieve, "smalle" wet bestaat, is er een commissie getijkte behan-deling. Klachten worden daar (en elders) zowel mogelijk in de minne geschikt. Bij gebrek aan geld en mankracht zet de Nieuwzeelandse commissie hoog in op een paar grote zaken (meer "voorbeelddoelwerking") per jaar, die tot voor de rechter worden uitgevoerd.

Waarom heeft Van Vlieten na haar onderzoek een voor-keur voor een smalle wet op de getijkte behandeling, die alleen discriminatie naar burgerlijke staat en discrimi-natie van vrouwen tegengaat? Het beginsel van "getijkte behandeling bij getijkte omstandigheden" kan loch op dezelfde manier voor alle gediscrimineerde groepen wor-

den vastgelegd? Volgens Van Vlieten hebben vrouwen meer dan anderen last van indirecte discriminatie bij voorbeeld van werkgevers die niets tegen vrouwen heb-ben, maar wel tegen ouderschapverlof of deeltijdwer-ken, wat voor de wetgever en de aanklager bijzondere problemen schept.

Maar haar voorname bewaar tegen de "brede" aanpak (waar op aandringen van de VVD in het regeerakkoord voor is gekozen) zit 'm in de handhaving van zo'n wet. In de Verenigde Staten bestaan commissies getijkte behan-deling, die alle vormen van discriminatie getijkte moeten bestrijden. In de praktijk is gebleken dat de ongelijke behandeling van vrouwen het minst op de belangstelling van die commissies kan rekenen. "Ik vrees dat in Neder-land de zaak van vrouwen ook ondergeschikt raakt. Ne-derlandse rechters negeren nu al heel afdoend op getijkte-behandelingszaken. Dat belooft niet veel goeds. Als het kabinet vasthoudt aan die brede aanpak, zou-zen ze moeten zorgen voor een goed legeringscommissie met bij voorbeeld aparte afdelingen voor rasen-, vrou-wen- en homofoobie-discriminatie. Zo'n commissie is onmogelijk belangrijk: mensen kunnen ergens naar toe met hun klachten, ervaring wordt opgeleverd en de rech-ter worden er door ontlast, want het overgrote deel van de zaken wordt zonder tussenkomst van de rechter ge-schikt, dat blijkt nu al."

"Zonder een handhavingorgaan, dat het leerstuk heile-maal in de greep heeft, krijg je symbolische wetgeving. Ik ben bang dat ze zich met een brede wet te veel op de haal-haai en het werk dat niet afmaken. Als je bedenkt wat een goed handhavingorgaan zou moeten, dat heeft deze rege-ring er nooit voor over."

Het debat over een wet tegen seksdiscriminatie duurt in Nederland al vele jaren. Sinds begin jaren zeventig, Ne-derland loopt niet voorop, maar achteruit. Het komt vooral omdat eerst klein-rechts en de Evangelische Omroep en daarna het CDA zijn gaan steigeren, toen bleek dat zo'n wet wel eens kon kunnen betekenen dat een bijzondere christelijke school een homofoobie-leerkracht niet mag weigeren. "Een politiek opgepupt probleem," zegt Van Vlieten gertierd. "Maar nu het debat eindelijk zo verbleed is, moeten ze het vooral snel regelen. Het is belangrijker dat er politieke consensus komt die in een wet wordt vastgelegd, dan of dat precies de wet is die we hadden gewild. Zonder een vooraf-geconsensus, wordt het namelijk helemaal niks met dit soort wetgeving. Ik ben al blij dat het nog op de politieke agenda staat."

Met Wetzelijke Middelen

Zen studie over de bestrijding van secdiscrimi-natie met wetzelijke middelen in het buitenland door Mr. C.E. van Vlieten te bestellen door storting van f 30 op giro 552712 t.n.v. het ministerie van Sociale Zaken bestelnr. 904292571

Middel-eu-se kindertijd en moderne mythevorming

René Görtzen

Was het middeleeuwse kinderleven inderdaad de pool van ellende en droeve duisternis zoals sommige historici

beweren en is het kind in onze tijd echt wel zo veel beter af? René Görtzen over de bijziendheid van historici.

Int
15

Ergens in de geschiedenis is de mens op kleine voeten kind' geworden, afgezondert van de volwassen wereld, beroofd van een direct contact met kwesties als geboorte, dood en seksualiteit en aangewezen tot oefenterrein van pedagogische acties.

Belangrijke onderzoekers van de geschiedenis van het kind onder wie de Britse historicus Edward Shorter, hebben de periode van het begin der middeleeuwen tot aan de negentiende, twintigste eeuw afgedaan als de 'Slech-te Oude Tijd' en de eigentijdse omgang met het kind als de meest zorgzame en liefdevolle der geschiedenis gepresenteerd. Deze dubbele vervalsing vindt men zowel in het psychog-netisch onderzoek van de Amerikaanse histo-ricus Lloyd DeMause naar de ontwikkeling van de ouder-kindrelatie als in de studie van de al eerder genoemde Shorter naar het ont-staan van het gezin.

De Franse historicus Philippe Ariès maakt zich in zijn bekende pionierswerk *L'Enfant et la vie familiale sous l'ancien régime* in minde-re mate hieraan schuldig. Weliswaar staan ook bij hem de oprechte liefdesuitingen je-gens het middeleeuwse kind nog te veel in de schaduw van de moederlijke onverschillig-heid, maar daartegenover staat zijn belangrij-ke besef dat onze tijd voor kinderen zeker geen onverdeeld 'Goede Nieuwe Tijd' vormt.

Dat de seismograaf van genoemde onderzoe-kers op de schaal der kindvrijheid voor het verleden uitsluitend krachtige en voor

onze tijd slechts lichte trillingen registreert, zal ik toelichten aan de hand van Shorters visie op het ontstaan van de moederliefde.

Moederliefde

Volgens Shorter is de moederliefde een mo-derm verschijnsel: in de traditionele samenle-ving stonden moeders onverschillig tegen-over de ontwikkeling en het welbehagen van kinderen. Niets laat Shorter na om deze stel-ling met de meest barbaarse praktijken van kinderverzorging en opvoeding te onderbou-ven. En daarin toont hij zich net als DeMau-se een meester, want in het bronnenmateriaal dat hij hanteert zou menigen verdrinken.

Daar Shorter, anders dan Ariès, zijn bewijs-materiaal niet alleen haalt uit de hogere bur-gerij en de aristocratie, maar ook uit het leven van de gewone man, revisiert hij diens con-statering dat de moederlijke onverschillig-heid jegens kleine kinderen vanaf de zestiende eeuw geleidelijk afneemt. Volgens hem overleefde deze onverschilligheid de achttien-de eeuw en was zij tot diep in de negentiende eeuw 'hecht gevestigd onder alle lagen van de volksklassen en in alle soorten gemeenschap-pen'.

Deze onverschilligheid met Shorter niet af-aan fysiek geweld maar aan het veelvuldig en langdurig alleen laten van kinderen, de afwe-zigheid van rouw bij de dood van een klein kind, het achterlaten van kinderen door de moeder bij een scheiding, de bereidheid om wettige kinderen te vondeling te leggen en het inschakelen van een beroepsman.

Deze veronachtzaming en verwaarlozing, die een vruchtbare grond vormde voor de kin-dersterfte, kan volgens Shorter niet alleen uit de economische omstandigheden en de grau-

we misère van het alledaagse leven (ongezond voedsel, slechte behuizing, smerige omge-ving) worden verklaard. Meer nadruk legt hij op het feit dat de traditionele moeder eenvou-dig niets gaf om het welzijn en geluk van haar kind. De hoge sterftekansen van kinderen dien-ded op haar primaat vanuit dit gebrek aan moe-derliefde te worden verklaard.

Het was niet zo, bevindt de Franse antropo-log Elisabeth Bevinet 'dat de moeders geen belangstelling hadden voor hun kinderen om-dien dat als vliegen stierven. De kinderen stier-ven veelal in groten getale omdat hun moe-ders zo weinig belangstelling voor hen had-den'. Daarmee draaien zowel Shorter als Bevinet de stelling van Ariès om: deze zou het hoge kindersterftecijfer als een belangrijk oorzaak van de traditionele moederlijke onverschilligheid, daar het besef dat het kind nog geen vijftig procent kans maakte volwas-sen te worden een emotionele hand nagemoet uitsloot.

Pas laat in de achttiende eeuw en vooral in de loop van de daaropvolgende eeuw neemt vol-gens Shorter de kwaliteit van de moederzorg-toe en ontstaat er voor het eerst een emotione-le band tussen moeder en kind. Als indica-toren hiervoor ziet hij de opmars van de borstvoeding door de moeder (hetgeen een eind maakte aan het systeem van betaalde voedsters buitenshuis), de verzachting van de kinderopvoeding en het eind van de prak-tijk om het kind in windels te houden (waardoor het zich vrij kon bewegen en er een ander interactiepatroon tussen moeder en kind kon ontstaan).

Middel-eu-se duisternis?

De stellingen van Ariès, DeMause en Shorter

René Görtzen is pedagoog en filosoof en is ver-bonden aan de Vrije Universiteit in Amsterdam.

vonden grote bijval, maar werden ook gekritiseerd en gemodificeerd en door een enkeling zelfs verworpen. Telt men daarbij op dat veel nieuwe thesen werden toegevoegd, die op hun beurt ook weer tegenstrijdig ondervonden, dan begrijpt men dat de geschiedenis van het kind een onontwarbare zaak is, waaruit iedereen zijn eigen gelijk kan destillieren. Volgens Hegel 'leert de geschiedenis, dat de mensen niets uit haar willen leren'.

De door mij geraadpleegde onderzoekers van de geschiedenis van het kind hebben niets nagelaten deze uitspraak te bevestigen. Zij graven zich in het verleden in en stellen de geschiedenis voor als een ladder van ellende, waarvan de onverschilligheid en wreedheid tegenover kinderen de sporten zijn. Tegelijkertijd gaan zij er stilzwijgend vanuit dat wij met onze kindvriendelijkheid en pedagogische van de hoogste sport van een geheel nieuwe ladder hebben bereikt. Beide dwalingen – want dat zijn het – staan overigens niet los van elkaar. Door een afschrikwekkend beeld te schetsen van vervolg tijden, spoort men indirect aan tot een verzoening met de eigen werkelijkheid.

De geschiedschrijving wordt ongetwijfeld vermeld met persoonlijke ervaringen (uit de kindertijd) maar ook – en daar wil ik meer de nadruk op leggen – met ideologische voorstellingen. Wat wij uit de geschiedenis halen, is mede afhankelijk van onze eigen waarden-oriëntaties. Het weergeven en de interpretatie van de geschiedenis van het kind is volgens de Nederlandse pedagogen Specker en Groenendijk 'dan ook mede het projecteren van onze sociaal-culturele bepaalde idealen of de "negatieven" daarvan'.

Voor DeMause en Shorter maken zich aan zo'n onbereflecteerde projectie schuldig: zij meten het kinderleven en de moederschap in vroeger tijd af aan onze pedagogische eisen en maatstaven en doen alles wat daaraan niet beantwoordt af als 'slecht' en 'wreed'. Eenzijdige kwalificeringen, daar de waarheid omtrent het middeleeuwse kind niet alleen maar is opgebouwd uit zijn lijden en sterven.

In zijn *Herfstij der Middeleeuwen* merkt Huizinga poëtisch op dat het middeleeuwse leven 'de geur van bloed en rozen dooreen' verdreef. Gruwelijke hardvochtigheid en duistere haat gingen volgens hem hand in hand met kinderlijke pret en de meest hartelijke goedmoedigheid. Huizinga zou zich zeker gekerd hebben tegen de geschiedschrijving à la DeMause en Shorter, daar hierin de 'heldere heft van dat leven' verduisterd wordt. Een verduistering die niet alleen het product van de verlichte geest der achttiende en negentiende eeuw is, want de middeleeuwen zelf gaven volgens Huizinga ook al een te zwart beeld van hun tijd: 'in het dreigend waarschuwen der sermoenen, in de moede zuchten der hogere literatuur, in het eentonig relaas der kronieken en oorkonden, overal (met de schilderkunst en muziek als uitzondering: RG) schreeuwen de bonte zonden en jammer de ellende'.

In de zogenaamde 'middeleeuwse duisternis' is ook licht. Het ligt niet in mijn bedoeling dit tijdperk te romantisieren, want er zijn zeker redenen om het kinderleven in die tijd te dramatiseren: de onverschilligheid en hardheid van volwassenen, het ontbreken van enige psychologische kennis en het bijgevolg mager invloedsvermogen, de primitieve stand van de medische kennis en de slechte hygiëne, de bedreiging van geluk en welzijn door de pest, door oorlogen en armoede alsook de religieuze hysterie, dit alles biedt weinig houvast voor de stelling dat de kindertijd aangenaam en gelukkig was.

Daar staat tegenover dat het kind tussen ongeveer 800 en 1300: geen voorwerp was van talloze wettelijke regelingen en voorschriften; niet beroofd werd van zijn maatschappelijke leven; nog deel uitmaakte van een woonomgeving die nog een soort microcosmos was van de natuur en de samenleving en niet, zoals nu, een bewaakt, begrensd en gevaarlijk territorium; niet geconfronteerd werd met het pedagogische oog en bijgevolg geen slachtoffer werd van de opvoedingswaan die onze tijd kenmerkt; niet onderworpen werd aan de eigentijdse 'ideologiefabriek': de school, die uiteindelijk meer uiterlijke veewetier en levensarmoede dan geluk en levensvreugde produceert; niet gedwongen werd in de toe-

komst te leven, maar meer dan nu in staat werd gesteld zijn huidige dag te consumeren; minder werd belast met wantrouwen, de repetitieve ingestelde volwassenen, die diagnosticerend door de kindwereld trekken; zich nog niet geplaatst zag voor 'universitaire' problemen zoals de bewapeningswedloop (vredesopvoeding), ecologische crisis (groene opvoeding), werkloosheid (aanleren van zinvol vrijetijdsgedrag) enzovoort.

In de rest van dit artikel wil ik tentatief aangeven dat zowel de verzuiging van het middeleeuwse kinderleven als de glorificatie van de eigentijdse kindertijd beruist op eenzelfde verduisterde blik op het kind.

Dwang op niveau

Ariès is van mening dat de geschiedenis van de ouderlijke liefde voor het kind pas aan het einde van de middeleeuwen in de maatschappelijke bovenlaag (hof, adel, burgerij) ontstaat en pas in de daaropvolgende eeuwen doordringt naar de lagere bevolkingsklassen. Zoals opgemerkt noemen Shorter en Badinter twee voor recenter data.

In zijn inmiddels beroemde etnografische geschiedschrijving van het bergdorp Montailou in de Pyreënen komt de Franse historicus Le Roy Ladurie echter tot tegenovergestelde conclusies. Hij is ervan overtuigd dat kinderen en zelfs babies ook in de middeleeuwen spontane en warme gevoelens oprepen. Warme gevoelens van bezorgdheid vindt hij bij een boerenvrouw, die bang is te verdrinken omdat ze zwanger is, en bij ouders die vrezen om het leven van hun zieke kind. Ook laat hij zien hoe moeilijk een adellijke vrouw afstand kon doen van haar kind toen ze zich bij de kettens ging voegen. Een andere moeder kost het veel overwinningsschrik haar zoon te laten voeden door een ander, daar ze bang is dat de melk van de vrouw weleens van slechte kwaliteit zou kunnen zijn. Ook Ariès' bewering dat de dood van een jong kind een emotionele reactie zou hebben opgeroepen, wordt door Le Roy Ladurie tegengesproken. In Montailou vormde het overlijden van kinderen voor ouders juist vaak een bron van innig leed en het begin van een lang rouwproces.

Getuigenissen van liefde voor het kind alsook van een zeer zorgvuldige verzorging van babies treffen we al aan in de vroege middeleeuwen. In haar onderzoek naar de ouder-kindrelatie van de negende tot de dertiende eeuw geeft de Amerikaanse historica Mary Martin McLaughlin veel voorbeelden van het voorzichtige waken van kinderen, het veelvuldig wieden en het zingen van wiegeliedjes.

Illustratief ook voor de betrokkenheid bij pasgeborenen zijn bijvoorbeeld de kraamgebruiken in ons land in de vijftiende, zestiende eeuw en later. Veel zorg werd besteed aan de opmaak van de luiermat, die enige weken voor de geboorte al tijdens een speciaal feestmaal door de gasten werd bewonderd. Ook werden kinderen in de vijftiende eeuw getraceerd als zij naar het pasgeboren buurkind kwamen kijken. Ook dit soort gebruiken geeft op zo'n minst aan dat er van een algehele nalatigheid of verwaarlozing zeker geen sprake was.

Er is dan ook geen ontwikkeling van kinderhaat naar kinderliefde, zoals DeMause beweert, of van een 'Oude Tijd' die alleen maar 'Slecht' is (Shorter). Evenwichtiger lijkt mij de conclusie dat kindvriendelijkheid en kinderliefde naast elkaar voorkwamen en soms, zo lieldde naar de autobiografische aantekeningen van Guibert de Nogent (d. 1100) aantonen, samensmolten in één kinderleven.

Guibert was waarschijnlijk een te vroeg geboren, die volgens eigen zeggen alleen overleefde omdat zijn vader enige maanden na zijn geboorte stierf. Al op jonge leeftijd valt hij in handen van een huisonderwijzer die niets nalaat zijn kinderjaren in een inferno te veranderen: 'Bijna dagelijks viel er een woeste hagelbui van scheldwoorden en slagen over mij heen.' Guibert overleefde deze aanslag omdat zijn relatie met zijn moeder innig en teder was. 'Want ik wist zeker', zo geeft hij in zijn levensherinneringen aan, 'dat zij tijdens haar aards bestaan van mij hield en mij met liefdevolle zorg omgaf'.

Op haar beurt wilde de moeder zich vergewissen van Guiberts liefde voor haar, want zij

stelde steeds weer opnieuw de vraag of hij wel van haar hield. Maar naast haar betrokkenheid stond onverschilligheid. Zo accepteerde zij stilzwijgend de tuchting van haar zoon en verkoopt zij tot groot verdriet van Guibert, die toen twaalf jaar was, het klooster boven haar leekstaal.

Naast allerlei andere factoren, zoals de verwetenschapelijking van onze omgang met het kind, heeft ook de staatsbemoeienis met het kind via de regulering van de ouderlijke plichten en rechten, de onmondigheidverklaring van het kind enzovoort, inmiddels geleid tot de degradatie van de ouderlijke liefde tot opvoedingsinstrument.

Thans worden geen bruut geweld en handtastelijkheden gebruikt om kinderen de ouderlijke wil op te leggen, maar oefenen ouders op 'hoger niveau' dwang uit, waarbij morele pressie (schuldgevoelens, gewetensroeping) en liefdesontzegging de liefdelijke middelen zijn. Veel liefdesbetuigingen hebben een voorwaardelijk karakter, daar zij ofwel het kind moeten aanzetten tot gewenst gedrag ofwel als beloning fungeren als het kind voldoet aan de verwachtingen en eisen. Dit soort liefdesuitingen drukken op het kind, of, zoals de Poolse arts en pedagoog Janusz Korczak opmerkt: volwassenen begrijpen nog steeds niet dat het kind door 'een kus meer gekust' wordt dan door de tuchtrede'.

Korczak eist respect voor het kind en zijn grondrechten maar geen liefde, want liefde is niet af te dwingen. Toch is dat precies wat in bijna elk pedagogisch document wordt verlangd. 'In naam van de Grote Liefde worden veel vrouwen te beperkingen en ontzeggingen en kinderen tot tegengestelde gedragens' aldus Sicherman. Hierdoor ontstaan kunstmatig geproduceerde liefdegevoelens, die maar al te vaak gepaard gaan met overmatige afhankelijkheid en afhankelijkheid en zelfs met neurosen en haat.

Kindersterfte

Ariès, DeMause en Shorter blijven bij hun uitgangspunt dat in de middeleeuwen 'kinderen al last werden ervaren en soms zelfs als een bron van rampspoed'. Het is dan ook niet verwonderlijk dat zij de hoge kindersterftecijfers direct in verband brengen met onverschilligheid, opzettelijke verwaarlozing en infantie. Volgens Ariès bleef de kindermoord tot aan de achttiende eeuw een veel gehanteerd middel om zich van kinderen te ontdoen. De kindermoord behoorde 'tot de in zedelijk opzicht neutrale dingen, die in de ethische grondstellingen van de kerk en de staat weliswaar verdoemd, maar in het gemein toch geaccepteerd werden'.

Kindersterfte als gevolg van een gebrek aan hygiëne en door infectieziekten kwam in de middeleeuwen zeker op grotere schaal voor dan tegenwoordig. De kindersterftecijfers als gevolg van onverschilligheid, verwaarlozing en infantie worden echter chronologisch overdreven. De geringe bevolkingsaanwas in Europa tot in het midden van de veertiende eeuw was niet primair het gevolg van de hoge kindersterfte maar meer van het ouderlijke, vooral door economische motieven bepaalde verantwoordelijkheidsbesef.

Veel sterker dan in latere eeuwen gold dat kinderen alleen werden geboren als de ouders erin overtuigd waren dat de toekomstige existentie van de nieuwkomer gegarandeerd kon worden. Het was in die dagen ook niet zo moeilijk de kinderreizen te beperken omdat men al beschikte over een groe, zij het in onze ogen primitieve kennis van anticonceptieve middelen en afrijfstijftechnieken. Uit dit rijst arsenaal van mogelijkheden tot geboortebepaling putte vooral de vroedvrouw, die, door het belang dat men aan de geboorteregeling hechtte, in hoog aanzien stond.

Voor al het platteland, waar ongeveer 95 procent van de bevolking leefde, bestond een economische prikkel om kinderen goed te verzorgen: de vraag naar handen die konden helpen was groot en kinderen konden bovendien als een welkome ouderdomsverzekering. Er waren met andere woorden geen pedagogische druk en wettelijke voorschriften nodig om hen door volwassenen geaccepteerd te laten worden. In tegenstelling tot latere eeuwen was ook het voedselpakket heel wat min-

de licht dan doorgaans wordt gesuggereerd. De klimatologische omstandigheden tussen 800 en 1300 waren bijzonder mild en de landbouw en veeteelt bijgevolg vruchtbaar. Zo wordt het jaarlijkse vleesgebruik in Duitsland voor 1200 zelfs geschat op honderd kilogram per inwoner, terwijl het verbruik tijdens de bevolkingsexplosie rond 1800 nog geen dertig kilo bedroeg. De geringe bevolkingsgroei kan dan ook nauwelijks verklaard worden op basis van kindersterte als gevolg van voedseltekorten.

Als gevolg van in elkaar grijpende gebeurtenissen en ontwikkelingen, zoals de ongunstige klimatologische veranderingen, waardoor de voedselproductie afnam, het uitbreken van de pest, die aan twintig tot dertig procent van de Europese bevolking het leven kostte, de opkomst van het agrarisch kapitalisme, waardoor de gezinsplanning niet meer op de persoonlijke economische belangen werd afgestemd, de groeiende bemoeienis van de christelijke kerken met de gezinsvorming en haar criminalisering van de geboortebepaling, waardoor in enkele eeuwen tijd vijfhonderdduizend beken (vooral vreedvrouwen) werden vermoord en de middeleeuwse gynacologische kennis verloren ging, enzovoort, kwam aan de natuurlijke middeleeuwse wijsheid met betrekking tot de bevolkingsaanwas een einde. Het voortplantingsgedrag was nu geen persoonlijke aangelegenheid meer, maar kwam in handen van kerken en staat. Dit heeft uitzienlijk geleid tot een geboorteenxplisie, die zeker ook voor een deel verantwoordelijk is voor de slechtere verzorging en zelfs verwaarlozing van het kind in met name de achttiende en negentiende eeuw, hetgeen weer een toenemend staatsinterventionisme tot gevolg had.

Kleine volwassenen

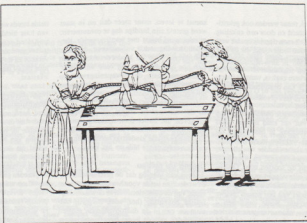
Niet alleen het leven van volwassenen, ook het buurt- en dorpsleven waren voor het middeleeuwse kind direct toegankelijk. Er was geen schoolzwang en er waren geen aparte pedagogische instellingen en schuizen. Het kind leerde via het contact met volwassenen en door met de wereld om hem heen om te gaan, dat wil zeggen door imitatie, oefening en gewinning. Over geboorte, dood, huwelijken, ziekte, gekheid en terechtstellingen lag geen wals van geheimzinnigheid. Het kind werd niet te kwetsbaar geacht voor het leven, maar nam er ongedwongen aan deel. Op jonge leeftijd werd hij geïnformeerd over allerlei zaken die voor toekomstige generaties van belang werden geacht.

De cultuuroverdracht vond plaats door gezamenlijke arbeid, gesprekken aan tafel, door concrete gebeurtenissen enzovoort. Niet het gedrukte woord en de technologie, maar de mondelinge overdracht bepaalde de organisatie van de samenleving. Vooral daardoor was het kind vanaf zijn zevende jaar geen kind meer. Het kon dan zelfstandig lopen, kende de regels en gebruiken van zijn directe omgeving en beschikte over een taalacht die voldoende was om met volwassenen te kunnen communiceren.

Het enige dat kinderen van volwassenen onderscheidde, was dat zij nog niet tot een actief lijdenspel en tot oorlogvoering in staat waren. Kinderen van minder bedeelden moesten dan ook al vroeg bijdragen in de broodwinning. Deze integratie in de overwegend agrarische wereld van de volwassenen was niet gemakkelijk, maar kan niet worden vergeleken met de kinderarbeid van het geïndustrialiseerde Westen van de negentiende eeuw met zijn uitsluitende karakter. Het kind van de hogere stand werd soms in de gelegenheid gesteld een van de weinige scholen te bezoeken. Maar ook het schoolgaande kind werd niet apart gezet, daar de school geen van de leefwereld gescheiden ruimte was en niet te vergelijken met de schoolgetto's van onze tijd.

Uitstoting

De apartzetting van het kind vond niet gelijktijdig en in korte tijd plaats, maar was afhankelijk van allerlei uiteenlopende factoren, zoals in welk land het leefde, of er was een wettelijk verbod op de aanvang en tot welke stand, klasse en sekse het behoorde. Ook waren er perioden waarin het kind wel in zekere mate werd opgenomen in de volvas-

Miniatuur uit het 12e eeuwse Hortus deliciarum van de abdis Herrad von Landsberg

sen wereld, zij het dat dit steeds minder op basis van gelijkwaardigheid geschiedde, maar veeleer omdat kinderen goedkope, onmondige arbeidskrachten waren.

Gloobaal mag worden gesteld dat aan de vrije toegang van het middeleeuwse kind tot de volwassene wereld in de loop van de zestiende eeuw en de daarop volgende eeuwen – met name in de periode tussen ongeveer 1750 en 1850 – een einde kwam. Na de middeleeuwen traden belangrijke verschuivingen op in het productieproces en het maatschappelijk leven. Het productieproces werd ingewikkelder en onoverzichtelijker, met als gevolg dat de integratie van het kind moeilijker werd. Er ontstonden allerlei nieuwe beroepen, waardoor kinderen niet meer automatisch in het voetspoor van hun ouders konden treden. De apartzetting werd zeker ook mede veroorzaakt, respectievelijk sterk gestimuleerd, door de uitvinding van de boekdrukkunst in de vijftiende eeuw. De boekdrukkunst leverde namelijk een nieuwe symbolenwereld op, die voor kinderen niet toegankelijk was. Terwijl in de middeleeuwen kinderen en volwassenen deel uitmaakten van hetzelfde informatiemilieu, produceerde de boekdrukkunst een nieuwe volwasseneheid; de Geleetterde Mens, die zijn intellectuele en sociale leefwereld scheidde van die van het kind. De kinderijd werd daarmee een ontwikkelingsfase waarin het leren lezen en schrijven centraal kwam te staan.

Het uitsluitingsproces hangt ongetwijfeld ook samen met belangrijke wijzigingen in de psychische huishouding van de volwassen mens. De middeleeuwse volwassene was – althans naar onze maatstaven gemeten – erg kinderlijk. Hij zag in beken en demonen het werk van de duivel, hij was bang voor spoken en duisternis en voelde zich, net als het kind (nu), bedreigd door duistere, onbekende machten. Geleidelijk aan veranderde dit. Op basis van eigen waarneming, onderzoek en door van geloofswaarden bevrijding, rationeel denken nam zijn macht en kennis over de hem omringende wereld toe. De mens werd met andere woorden 'volwassener' en ging zich steeds meer ontdoen van zijn 'kinderlijke gezindheid'.

Na de middeleeuwen ontwikkelde de mens zich tot een geïnciviliseerd wezen, hetgeen vooral wil zeggen dat hij leerde zijn driften en affecten te beheersen en dat hij zich als aangepast lid van de door regels geleide samenleving ging gedragen. Ook dit civilisatieproces dreef een wig tussen kinderen en volwassenen, want het kind beschikte nog niet over de sociale regels waarmee (innerlijke) conflicten kunnen worden beheerst. De kinderlijke natuur werd daardoor steeds meer iets wat nog niet tot cultuur was getransformeerd: het kind beantwoordde nog niet aan de eis om zich behoorlijk te gedragen en gedroeg zich als iemand die zich de 'goede manieren' nog moest eigen maken. Bekend is dat met name Erasmus' verhandeling *Teropbeccende Beleyheid van Kinderlijke Zeden* (1530) bijgedragen heeft tot het inhoud geven aan de gemiddeldheid.

Vanaf de zestiende, zeventiende eeuw wordt

de tendens om de omgeving van het kind en de contacten met hem zoveel mogelijk te ontdoen van kwalijke invloeden steeds sterker: de min moet omgevoerd worden, verstaar meer vertellen, grof taalgebruik en echtelijke ruzies moesten in de nabijheid van kinderen worden vermeden, onherbare afberdingen moesten voor het kinderoog verborgen blijven en spelen met de eigen geslachtsgelieden ging als onuitsprekelijk gelden. Ook kregen kinderen steeds meer aparte literatuur, speciale kleding, en eigen spelletjes en speelgoed. Debet aan deze verbijzondering van het kind waren ook de gewijzigde inzichten van priesters en juristen, die zich volgens Anes tot in de zestiende eeuw nog erg terughoudend ten opzichte van het kind hadden opgesteld. Nog meer werd de apartzetting bevorderd door de moralisten van de zeventiende eeuw: zij zagen in het kind geen amusant speelgoed, maar een schepel Gods dat tot geloof en zedelijkheid moest worden opgevoerd. Daardoor nam de psychologische belangstelling voor het kind toe, met als belangrijkste drijfveer de religieuze en morele eeroezucht, want kinderen moesten erbare en verstandige mensen (lees: brave christenen) worden.

Gezin

De apartzetting kwam in een stroomversnelling door het ontstaan van het kerngezin als 'bolwerk van natuurlijkheid'. Tot diep in de zeventiende eeuw speelde het kinderveelzich voor een groot deel af in de openbaarheid. Kinderen namen deel aan het openbare leven, niet passief, als object van het volwassen vertoog, maar actief, door met volwassenen en leeftijdsgenoten op straat spelletjes te doen, door aan gebeurtenissen en gesprekken deel te nemen, door theaterbezoek en door aan kroegloerij te doen. Bekend is dat op kinderen die zich in koffiehuisspreken mengden, met humor maar ook met grote welwillendheid werd gereageerd. Ook gouden kinderen in theaters als gewone toeschouwers.

Daaraan kwam eind achttiende, begin negentiende eeuw een einde, toen de openbaarheid vooral voor kinderen aan betekenis inboet. De straat, de markt, het theater als openbare ontmoetingsplaatsen werden van kinderen vrijgemaakt. Het kind werd in de privé-sfeer teruggedrongen, opgeborgen in het gezin met vooral de moeder als toezichtshouder. Het natuurlijke werd synoniem met het privé-leven en het cultureel met het openbare leven.

De transformatie van de kleine mens tot kind, die werd voorbereid door de hierboven besproken wijzigingen in de samenleving en het begrip 'volwassenheid', kreeg zijn definitieve vorm toen de diefstal van zijn maatschappelijk leven een feit was en hem niets anders restte dan de school van het gezin. Zoals in de zeventiende eeuw stadspartijen niet langer beoordeeld werden op hun natuurlijke plantengroei, maar de bewerking ervan door de mens het criterium van schoonheid werd, zo werd na ongeveer 1750 het kind niet meer als een volwassene in zakformat geaccepteerd en groonde de bewerking ervan uit

tot een ethisch-religieuze idealen.

De pedagogieging, die gelijke tred hield met de apertzetting, bereikte in deze tijd dan ook een hoogtepunt: het kind werd een stuk ongewoond natuur dat nog gekend moest worden. Door hen te beroven van hun maatschappelijke leven werd voor het eerst zichtbaar hoe kwetsbaar, afhankelijk en hulpeloos kinderen waren. Niet omdat kinderen dit alles ook in werkelijkheid zijn, maar omdat zij hiertoe werden gedwongen, gingen zij zich bewust of onbewust gedragen overeenkomstig de stereotiep verwachtingen en vooroordelen van volwassenen.

Ook nu nog schikken zij zich naar het heersende kindbeeld en worden zij onomwond afhankelijk omdat dit van hen wordt verwacht. Hen wordt ook systematisch de kans ontnomen het tegendeel te bewijzen, daar zij moeten opereren vanuit machteloze posities. Zij zijn verbannen uit de werkelijke wereld en gehuisvest in een kunstmatige, onomwond schijnwereld, waarin volwassenen als kindverzitters ongestoord kunnen ingrijpen. In deze geïsoleerde en gestigmatiseerde kinderwereld kan het kind niet anders dan zich gedragen overeenkomstig onze cliché-voorstellingen; daarin ligt zelfs zijn enige overlevingskans. Zo ontstaat er een moedijk te doorbreken duivelskring: gedwongen veranjerkt het kind ons kindbeeld en leert zich dienovereenkomstig gedragen, waarin wij vervolgens een bevestiging zien van ons vooroordeel en menen, daardoor aangemoedigd, door te moeten gaan met onze inmening en onderdrukking.

Alleen naar bed

In de middeleeuwen beschikten de generaties niet over eigen territoria: in ruimtelijk, sociaal en psychisch opzicht leefden kinderen en volwassenen met en naast elkaar. Ongeacht de omvang van de huishouding bracht menig kind, zodra het gevaar van nachtelijke verstikking was geweken – hoewel er ouders waren die dit bewust opzochten – de nacht in de schietlijke sponde door. Daarmee werd een oorbehoefte van het kind bevredigd: de voelbare nabijheid van het volwassen lichaam. Hierdoor ook het kon jonge kind, dat nog niet over taal beschikte, direct communiceren met de volwassenen door te trappelen en andere lichamelijke activiteiten. Het hooftte niet de afstand te overbruggen van de in een apart bed gehuisveste baby van onze tijd, die met zijn gescreet de slaapkamer van zijn ouders moet bereiken.

Door de afwezigheid van het volwassen lichaam verkeert het kleine kind, meer dan wij doorgaans aannemen, in een toestand van onovervulde verlangens. Vele pedagogische en ontwikkelingspsychologische boeken zijn gewijd met informatie over de symbolische fase, dus over de eerste maanden na de geboorte, als het kind zich nog één weet met de moeder. Maar deze kennis heeft niet geleid tot de conclusie dat de pasgeborene derhalve zoveel mogelijk bij het volwassen lichaam dient te zijn: overdag door hem te dragen en 's nachts door hem een plaats in het ouderlijk bed te geven.

In de middeleeuwen was dat vaak niet meer dan een strozak met toebehoren, waaronder allerlei ongezonde. Daartegenover staat dat het kind bij zijn ouders sliep, hun huid tegen de zijne. Hun adem, warmte en beweging gaven hem de emotionele zekerheid niet 'dakloos' in de wereld te staan. De verwijdering van het kind uit het ouderlijk bed begon al in de Renaissance, waarbij de verstekingsdood als belangrijke argument diende. In onze tijd zijn daar met name hygienische motieven en het verlangen naar een ongestoord nachtrust van de ouders aan toegevoegd. Maar, zo beweert de Duitse pedagog Siegmund, 'de pasgeborene heeft de nabijheid van een menselijk lichaam (...) meer nodig dan een kiemvrij bed' en de moeder zou niet meer nachtrust krijgen als zij niet hooftte op te staan en het kind – soms zonder zelf helemaal wakker te worden – in het gemeenschappelijke bed kon vooeden.

Over deze apertzetting van het slapende kind merkt de socioloog Norbert Elias op: 'Pas wanneer men inzicht hoe vanzelfsprekend het in de middeleeuwen werd gevonden, dat (...) kinderen en volwassenen het bed met elkaar deelden, kan men begrijpen welke ingrijpende veranderingen in de tussenmenselijke be-

Tropen, 85 met u zelve hier. Leert by deze print, welke spelen u nutte syn voor een Nederlands kind.

trekkingen en gedragswijzen in onze manier van leven tot uitdrukking komen.'

De scheiding tussen het ouderlijk bed en het kinderbed illustreert niet alleen de apertzetting van het kind. Ook kan zij worden gezien als symbool voor de kloof die er tussen het lichaam van de ouder en het kind is geteerd: nog nooit was de relatie met het kind zo weinig lichelijk als in onze tijd. We benaderen zijn lichaam meer met hygienische regels en voedings- en gezondheidsvoorschriften dan ons eigen lichaam. Zijn lichaam is object geworden van een verzorgingsdrift, die in velerlei opzicht de gunstige keerzijde vormt van de middeleeuwse achtereisheid en geringe kennis. Maar de betere verzorging is zijn tol, daar zij maar al te vaak gepaard gaat met ontrekkelendheid en zelfs als dekselant dienst voor bemoeienis en inmening. De Zwitserse psychoanalysica Alice Miller deelt de mij enige tijd geleden mee dat zij naar aanleiding van haar boeken duizenden brieven van lezers had ontvangen. Daaruit bleek dat velen van hen door haar werk voor het eerst ontdekten dat de ouderlijke zorg voor het lichamelijke welzijn en de uiterlijke verschijning van hun kinderen maar al te vaak bestond uit eedwag, voorschriften ten aanzien van haardracht, kleding enzovoort.

Pedagogisering

Ontzeggenzeggelijk nam onze kennis van en inzicht in het ontwikkelingsproces van het kind toe door de ontwikkeling van de pedagogische wetenschap. Ook moegen pedagogische en ontwikkelingspsychologen bogen op belangrijke praktische resultaten met betrekking tot bijvoorbeeld het geestelijk en/of lichamelijke gehandicapte kind, het leerprobleem van kinderen enzovoort. Toch openbaart zich in toenemende mate een antagonisme tussen de pedagogie als wetenschap en de grondrechten en het welzijn van het kind. Er zijn twee redenen waarom de pedagogische discipline niet uitsluitend heel heeft gebracht. In de eerste plaats heeft de verwetenschappelijking van de weg naar de volwassenheid zowel tot een uitbreiding van het opvoedingsterrein als tot een intensivering van de opvoedingsbemoediging geleid. Allerlei gebieden die voorheen tot het natuurlijke rijpingsproces behoorden, zijn thans door de wetenschap in beheer genomen. En zoals bij elke kolonisatie is ook hier de gekoloniseerde uit het middelpunt van zijn eigen wordingsgeschiedenis gestoten, dat wil zeggen als vrij subject uitgeschakeld en beroofd van zijn natuurlijke competenties.

Het kind werd, net als de psychiatrische patiënt, de bejaarde en de gehandicapte mens, die ook op extra hulp van de buitenwereld zijn aangewezen, apart gezet: het werd uit de samenleving verwijderd en in een opvoedingsreservaat gestopt. Daaraan hebben wij op wetenschappelijk verantwoorde wijze pedagogische keuzes gemaakt. Alle aandacht gold het afstrafingsmateriaal en de idee dat de wetenschappelijke objectiviteit nergens onder mogt lijden. Dat is een grootheid minderheidsgroep achter de hekken ligt onder de

wetenschappelijke objectiviteit, vormt voor de pedagogie slechts een onbeduidend randprobleem. Zelfs de meest pompeuze woordgymnastiek wordt niet geschuwd om de opvoeding als uitlootingsprobleem te legitimeren. Er is nog een andere reden waarom de verovering van het kind door de wetenschap onder regensie dan vooruitgang is. De pedagogie heeft – in samenwerking met de ontwikkelingspsycholoog – het kind in toenemende mate gemicroscopiseerd. Zoals de biologie de natuur en de medicus het menselijk lichaam in kaart brengt, heeft de pedagogie dat gedaan met alles wat in betrekking tot het kind staat: zijn ontwikkeling is in allerlei terreinen verdeeld (cognitieve, morele, emotionele ontwikkeling enzovoort) en deze zijn weer gescheiden, elke fase is opgesplitst in vele hokjes en vakjes, die uiteraard zorgvuldig geëtiketteerd zijn.

Deze kennisaccumulatie is niet alleen in dit gebied gesteld van de opbouw van een hoogontwikkelde opvoedingsapparaat, maar heeft ook geleid tot een ineenstorting van het begrip 'normaliteit'. Als het kind zich conform de norm en wens van de opvoeder ontwikkelt, ontvangt het de normale opvoedingsbehandeling. Maar veel kinderen vertonen (vooral hierdoor) normaalvrij gedrag: zij zijn beweeglijk, hebben leermoeilijkheden, vertonen agressief gedrag, enzovoort. In zulke gevallen is de pedagogie of ontwikkelingspsycholoog er als de kippen bij, daar hij immers in materiele, alsook ideel opzicht leeft van de problemen van (lees: met) kinderen en jongeren. Gewapend met zijn arsenaal van ontwikkelingsstoornissen treedt hij het kind tegemoet en doet wel uit zeer eedl hout gesneden zijn, wil het aan een etiket ontsnappen.

Maar er is meer aan de hand. Door de massamedia worden de pedagogische wijsheden met betrekking tot het begrippenpaar 'normaal-afwijkend' publiek gemaakt. Via televisie-uitzendingen, radioprogramma's, talloze populaire tijdschriften en boeken creëerde de wetenschap haar niet-wetenschappelijke handlangers, die grif gebruik gingen maken van termen als hyperactiviteit, structuuroptiek, dyslexie, buitenbeente, MBD (Minimal Brain Dysfunction) en concentratie- en leerstoornissen.

In het gezin, op school en ook daarbuiten gaan volwassenen op eigen houtje naspeuringen verrichten, alsof ze niet meer een menselijke, maar een therapeutische relatie met kinderen hebben. Elk kind wordt een potentiële cliënt bij wie – als men maar lang genoeg zoekt – defecten waarneembaar zijn. Dat hij vervolgens geprepareerd moet worden spreekt vanzelf, want uiteindelijk is het er om te doen dat hij zich 'normaal' gedraagt, niet te veel opvalt en om zo min mogelijk stoort. Ik realiseer me dat ik hier generaliseer, maar toch wil ik stellen dat veel normaalvrijde kinderen werd op het normale, genetische gezinsbeeld worden gezet in het belang van onze gezondheid en die van de samenleving, welke, immers, normale, aangepaste doornemenen vraagt.

Bibliografie

1. Ph. Geschichte der Kindheit, München 1975.
2. E. De mythe van de moderniteit, Utrecht 1983.
3. N. Her civilisatieproces, dl. 1 en 2. Utrecht-Bowpen 1982.
4. J. Weg met de opvoeding, Meppel, Amstelveen 1984.
5. G. van O. Sieger, Die Verminschung der menschlichen Wesen, Herstein 1985.
6. J. Hermin der middeleeuwen, Groningen 1984.
7. J. Wie man ein Kind lieben soll, Göttingen 1979.
8. M. van, Rond het kraanveld van ioren, Leuven aan Zee 1983.
9. De Maanen, L. 'The Evolution of childhood', in: The History of Childhood, L. de Maase (red.), New York 1974.
10. McLaughlin, M. M., 'Survivors and Surrogates: Children and Parents from the Ninth to the Thirteenth Centuries', in: The History of Childhood, L. de Maase (red.), New York 1974.
11. N. G. G. 'Lebenserinnerungen' (1115), in: K. Arnold, Kind und Gesellschaft in Mittelalter und Renaissance, Paderborn 1980.
12. Postman, N., The Disappearance of Childhood, New York 1982.
13. Le Roy Ladurie, E., Montaillou, een kenter door in het Pyrenese (1294-1296), Amsterdam 1984.
14. Sennet, R., The Fall of Public Man, New York 1977.
15. Shorter, E., De wording van het moderne gezin, Baarn 1977.
16. S. B. L. F. Groenendijk, 'Wat is er met het kind gebeurd?', in: Pedagogische Studies, 57, 1980.
17. Siegmund, R., L. van der Kind, Berlin 1982.

EROTIEK OP DE SCHOOL

Aanzet tot een debat

SBP 21

Het denken over erotiek tussen volwassenen en kinderen gebeurt vaak in een sfeer van gevaar. En hoe noodzakelijk het ook is ongewenste intimiteiten aan de kaak te stellen, we moeten ons afvragen of de gewenste intimiteiten die niet in het gedrag maar in de houding van drie artikelen uit Het Schooldaad aanzetten tot debat: is er in de basisschool voldoende ruimte voor positieve ervaringen van lijfelijkheid.

Meestal ontbreekt in de literatuur over erotiek tussen volwassenen en kinderen de invalshoek van een relatie, zijnde de laagst in de dagelijkse omgang van volwassenen en kinderen die met elkaar werken. Uitzondering daarop is Theo Sandfort, die groepsoverpeers aan het woord over erotiek in de omringing met hun pupillen in " Erotische momenten in het werken met kinderen " in Jeugd en Samenleving en in " Om het van de gevelen ". Een andere opvallende gebeurtenis was de uitgave van een letterkundig themanummer van het tijdschrift Verzuim, dat geheel gewijd was aan seksualiteit, erotiek en onderwijs. Het ging echter uitsluitend om het voortgezet onderwijs. (1)

Wie op de literatuur afgaat zou dus kunnen concluderen, dat erotiek in de relatie tussen leraren en leerlingen van de basisschool niet bestaat of, dat ze weliswaar bestaat, maar dat het geen enkel belang heeft daarbij stil te staan.

In dit eerste artikel van wat een serie van drie zal worden, gaan we er inderdaad van uit dat erotiek in de basisschool wel degelijk bestaat. Voorts willen we laten zien dat het, met name vanuit noodzakelijkheid is het debat daarom te openen. Hoewel in de achter ons liggende jaren veel taboes op het terrein van seksualiteit en erotiek minder zwaar werden, is het nog steeds moeilijk om het onderwerp onbevooroordeeld en vrijmoedig tegemoet te treden als daarbij jongere kinderen in het geding zijn. Het denken over erotiek tussen volwassenen en kinderen gebeurt vaak in een sfeer van gevaar.

Eerst laten we een bekende schets geven van het ontstaan van de sfeer van gevaar, vervolgens spreken we het vermoeden uit dat dit gevaar-denk niet alleen leraren het zwijgen oplegt, maar dat het ook kan leiden tot een verheviging van het taboe rond lichamenheid op de basisschool. Op grond van twee inzichten belangrijke uitgangspunten, formuleren we tenslotte in enkele overwegingen de onwettelijkheid van dat proces van " devaluering ". We laten die overwegingen uiteenzetten in stellingen, die naar we hopen, tot discussie zullen prikkelen.

In deze drie artikelen wordt onder erotiek verstaan: het ervaren van lichamenlijk plezier aan de ander of aan jezelf, of het verlangen daarnaar; van seksualiteit wordt gesproken bij een meer geïntellektuele hebbeleving of het verlangen daarnaar.

Erotiek als gevaar

In de na jaren van wat ten onrechte wel de seksuele revolutie is genoemd, is ontstaan in het begin van de twintigste jaren een matige verandering in het denken over erotiek. Waar tot dan toe noodzakelijkheid psychische verhandelingen de bovenste voororden (2), worden er voortvrijke psychische onderdelen de hoofdform van wat pedofiele schadelijk zijn voor kinderen, te ontcrachten of te negeren en te negeren (3). De laatste klaagt zo dat steeds meer pedofielen " uit de boeien " dürfen te komen. De NVSH ken in meerdere steden zeer actieve en intensieve werkgroepen pedofiele, die open avonden organiseren en aan voorlichting doen. In 1977 vindt in de RAI een draakbrecht congres " Pedofiele en Samenleving " plaats, waar in meer dan duizend talen allerlei disciplines elkaar breedwillig het oor leveren en als om strijd hoogstandjes van verstandelijke seksuele opvattingen ten beste geven. Er wordt in die jaren een link gelegd tussen pedofiele en kindermeesters: kinderen hebben seksuele rechten en zijn vrij relaties aan te gaan met wie ze willen. Theo Sandfort (4) doet als eerste systematisch onderzoek naar de hebbeleving van " kinderen, die seksuele contacten hebben met volwassenen " komt tot de

conclusie dat een seksueel contact met een volwassen voor een kind een positieve ervaring kan zijn. In een pedofiele relatie blijkt het niet alleen om seks te gaan, maar ook om aandacht, gezelligheid, vertrouwen en steun. Er lijkt een klimaat te ontstaan waarin erotiek en seksualiteit tussen volwassenen en kinderen niet per definitie wordt gezien in het licht van pathologie en criminologie. Het klimaat wordt echter ook bepaald door andere, op zichzelf niet minder wettelijke ontwikkelingen, die hun indringende invloed op de hebbeleving van erotiek en seksualiteit tussen volwassenen en kinderen laten gelden. In 1972 worden de Buitengewone Zaken van de Amerikaanse publieke ontstent er ook in Nederland steeds meer aandacht eerst voor kindermeesters, later vooral voor seksuele kindermeestershandelingen. De overwegende speet herbij een belangrijke rol. Zij stimuleren vrouwen hun ervaringen met seksuele mishandeling bespreekbaar te maken. In 1981 wordt de Vereniging tegen seksuele Kindermeestershandelingen opgericht. Eveneens in 1981 organiseert psycholoog Wolters een symposium " Seksueel misbruik van kinderen ". Hij vindt zelf dat het niet nog steeds moeilijk om de volwassenen en kinderen sprake is van misbruik en bij doet dat op tot behden in alle media en zelden aangewezen vanwege zijn overwegend morele oordeel.

Kind van (6). Hier en daar krijgt hij ook steun van feministische schrijvers: alleen moders kunnen en mogen het — overigens erkennen — erotische verlangens van kinderen bevredigen. Als we ons tenslotte de vers in het geheugen liggende, uit Amerika overgevaagde hysterie omtrent kinderopvoeding, de geest halen, dan moeten we ons anno 1986 realiseren dat het optreden haast onomkeerbaar in de erotische tussen volwassenen en kinderen buiten de sfeer van het gevaar te definiëren. Televisieprogramma's en vooral kinderkranten zijn nooit te beroerd om ter vermaak menselijke leed uit te vertellen. Zij hebben het hunne bijgedragen tot een streng versterking van die gevaar-denk in het bewustzijn van hun publiek.

Voor alle duidelijkheid: het is natuurlijk een goede zaak dat mensen wel veel leed berokkend is, een kans krijgen om hun gevoelens te uiten, dat het om de voortbrengen van dat leed is dan een eerste noodzakelijke stap. De andere kans van de media is echter dat een steeds groeiend publiek alles wat er erotisch tussen volwassenen en kinderen kan gebeuren, steeds meer gaat definiëren uitsluitend in termen van misbruik en mishandeling. Dit gevestigde bewustzijn van gevaar leidt ertoe dat leraren nog steeds meerkantelen zijn hun morele behouwen over hun erotische betrokkenheid op leerlingen. Ze kunnen zich daarmee allerlei sociale ellende op de hals halen.

De laatste jaren is er in de basisschool een steeds velerlei misvatting ontstaan. Een plek waar de erotiek uit de dagelijkse omgang met de kinderen gevoerd wordt en waar leraren zich soms met de kinderen willen stellen voor lieflijke nabijheid van kinderen: " ze " zouden immers kunnen denken. De vraag, die we ons dan moeten stellen is: hoe kan het zo komen dat de basisschool waar een pedagogisch beest, die in erotische vlucht voor het gevaar, vergeet dat het kind een lichaam heeft en dat ook leraren een lichaam hebben. Het is de benadering van die vraag moeten we ons ons intressen door twee uitgangspunten laten leiden.

Allereerst door de onverminderdheid dat er in de basisschool een klimaat van welk geslacht en van welke leeftijd dan ook, met elkaar leven en werken, gevoelen van aantrekkende en afstoting ontstaan, en dat die gevoelens ook een lichamenlijk component hebben. Het behagen in het verlaten naar het dichtbij voelen, het aantrekken van de ander. Onze vrees is dat we door het pedagogische gevaar-denk dat verlaten of dat betragen vergeeten, verdringen. Bovendien. Het in elk geval niet meer kunnen denken als pedagogisch waardevol of noodzakelijk of als gewoon voldoende gerechtvaardigd als premissie " lustig ".

Drs. René Gussenhoven (1950) is als leraar werkzaam geweest in het basisonderwijs en het voortgezet onderwijs. Na zijn doctoraal examen ontwikkelde psychologie aan de Universiteit van Amsterdam (1981) was hij als psycholoog werkzaam in het Ibo. Thans is hij verbonden aan het Studiebuurt Schilderswijk in Den Haag.

Het tweede vertrekpunt is dat erotische gevoelens en verlangens niet gevoelslos kunnen worden uit een gnet psychologische maatschappelijke en historische verband. Waar de erotiek kinderen betreft, hebben we bovendien te maken met opvoedingsinval en kinderbetreden. De combinatie van deze samenhang kunnen we in dit korte artikel nauwelijks recht doen. Kernachtig komt het erop neer dat erotische en seksuele ontwikkeling van kinderen (en dus ook van volwassenen) niet in de eerste plaats een spontaan en buitengewoon gesond driftmogen kunnen, maar een wettelijke aanpassing aan maatschappelijke voorwaarden die een bepaalde vormgeving van erotiek en seksualiteit organiseren. Die seksualiteit is — nog altijd — georganiseerd als een zaak van in leeftijdsklassen met elkaar overeenkomende, echter in geslacht van elkaar verschillende, maar niet te jong mensen, die elkaar (als het meest) totaal-genaai een oegame bezorgen.

Dus kijken we vreemd op dat het erotisch of seksueel verlangen dat het eerst naar het seksuele verband onderkent, en schudden we miewarig of niet-begrijp het hoofd als dat verlangen niet uitsluitend of noodzakelijk geheel aan de relatie met de ander is gebonden. Het is onstel als dat verlaten of de scheiding der leeftijdsklassen troostert. Want zo hadden we het toch niet ingedeeld? Kinderen hebben echter van de hogeschool nog geen kennis van de seksualiteit en wel geleidelijk meer vertrouwd. Zo laten Martinson (8) en Sandfort (9) bijvoorbeeld zien hoe in de seksuele opvoeding over de seksualiteit van seksuele normen eigen maken, eerst zoner dat die enige relevante hebbeleving voor hun eigen gedrag en beleven, maar geleidelijk aan in relatie tot de eigen ervaring. Dat valt er — een radicale verandering te verwachten, omdat, wanneer die koppeling gemaakt wordt, bij het beleven van lichamenlijk lustgevoelens de normen en tot gaan spelen. De tot dan toe alleen aan het (condosferale) begrip seksualiteit verbonden waren (Sandfort, (10).

De uitgangspunten zijn de onwettelijkheid van het denken dat het beest dat de hebbeleving van het erotisch voor een belangrijk deel een kwestie van leerproces is die maatschappelijk bepaald worden. Op basis daarvan willen wij het voor enkele overwegingen aangaat vragen die we uiteindelijk in twee korte stellingen zullen formuleren.

De laatste jaren is er in toenemende mate aandacht ontstaan voor seksuele socialisatie en voor de vraag hoe de school van vroeger naar nu veranderd is, hoe zij kunnen doorklinken. Scholen hebben zelfs leraren en studenten mogen vrijmaken om zich nadrukkelijk bezig te houden met de vraag hoe het onderwijs — naar vorm en inhoud — op niet-seksistische wijze dient te worden. Opvallend is dat er daarbij vooral aandacht bestaat voor emancipatie van meisjes. Zij zouden van alles te winnen hebben bij een niet-seksistische opvoeding met en betere onderwijskansen, meer assertiviteit, meer respect voor haar lichamenlijke integriteit. Natuurlijk is die aandacht ook gerechtvaardigd. Toch zou het geen kwaad kunnen als men zich ook eens wat nadrukkelijker bezieldde op wat jongens te winnen hebben

bi-j het doorbreken van relaties: meer zekerheid, meer emotiviteit, meer zorgzaamheid. Het is lang wachten op de " nieuwe man " als niet-seksistische opvoeding wat jongens betreft blijft steken in klootjes en handwerken en het afbreken van traditioneel mannen-gedrag. De dagelijkse omgang tussen leraren en leerlingen zou liefderlijk en emotioneel bij jongens moeten stimuleren. Dit betekent dat de vaderheid en de emotioneel de basisschool de jongens nog in hoge mate bezinnen, niet belachelijk of verdacht worden gemaakt. Het betekent ook dat jongens in hun leraren ertoe, meer verantwoordelijkheid, nabijheid waarderende mannen moeten samen krijgen. Zo komen we tot de volgende stelling: *derontersing van de basisschool is onvermijdelijk vanuit een keuze voor een niet-seksistische opvoeding.*

Het reëel aanwezige verlangen

De tweede overweging luidt op het gebied van het verlaten zelf. Sinds Freud weten we dat een kind een vol van verlaten naar lustbevreiding is. Desondanks gaan we in onze opvoeding niet naar maar liever aan de lust-instelling overblijven. De wettelijke opvoeding heeft zelfs haar wortels in die disciplines van de verlaten en lust. De sociaal-pedagog Kessler (11) beklagt deze seksuele verlaten van instituten, die ertoe leidt dat kinderen niet voldoende "aai-erenden" krijgen toegediend. Hij meent dat kinderen minder seksueel en historisch verband. Maar de erotiek kinderen betreft, hebben we bovendien te maken met opvoedingsinval en kinderbetreden. De combinatie van deze samenhang kunnen we in dit korte artikel nauwelijks recht doen. Kernachtig komt het erop neer dat erotische en seksuele ontwikkeling van kinderen (en dus ook van volwassenen) niet in de eerste plaats een spontaan en buitengewoon gesond driftmogen kunnen, maar een wettelijke aanpassing aan maatschappelijke voorwaarden die een bepaalde vormgeving van erotiek en seksualiteit organiseren. Die seksualiteit is — nog altijd — georganiseerd als een zaak van in leeftijdsklassen met elkaar overeenkomende, echter in geslacht van elkaar verschillende, maar niet te jong mensen, die elkaar (als het meest) totaal-genaai een oegame bezorgen.

Dus kijken we vreemd op dat het erotisch of seksueel verlangen dat het eerst naar het seksuele verband onderkent, en schudden we miewarig of niet-begrijp het hoofd als dat verlangen niet uitsluitend of noodzakelijk geheel aan de relatie met de ander is gebonden. Het is onstel als dat verlaten of de scheiding der leeftijdsklassen troostert. Want zo hadden we het toch niet ingedeeld? Kinderen hebben echter van de hogeschool nog geen kennis van de seksualiteit en wel geleidelijk meer vertrouwd. Zo laten Martinson (8) en Sandfort (9) bijvoorbeeld zien hoe in de seksuele opvoeding over de seksualiteit van seksuele normen eigen maken, eerst zoner dat die enige relevante hebbeleving voor hun eigen gedrag en beleven, maar geleidelijk aan in relatie tot de eigen ervaring. Dat valt er — een radicale verandering te verwachten, omdat, wanneer die koppeling gemaakt wordt, bij het beleven van lichamenlijk lustgevoelens de normen en tot gaan spelen. De tot dan toe alleen aan het (condosferale) begrip seksualiteit verbonden waren (Sandfort, (10).

Verwaring

We zijn ons er terdege van bewust dat we in deze eerste aanzet meerdere invalshoeken hebben laten liggen. Zo zijn we niet ingegaan op de wijze waarop in onze cultuur het hele gebied van de seksualiteit tot een vraagstuk is gemaakt, waarvoor met getrouwe werkbare en bij voorkeur hogeschool-gesproken dient te worden. Daarnaast zijn we als volwassenen niet volledig ontvankelijk als ons om de seksualiteit op een speelse lichamenlijk voortvoren, die met onze ernst een loope neemt. Want, we weten zijn voortbegraven van wat men het seksuele verlaten van kinderen moet noemen; het geluk dat wij van kinderen kunnen leren. Misschien geeft de discussie de mogelijkheid om uitafbreken bij de aanpak van de seksualiteit. In elk geval zullen in een volgende artikel een aantal leraren van de basisschool aan het woord gelaten worden om hun eigen ervaringen. Want ook dat is een niet onverschillen analyse van de erotiek als ervaring.

René Gussenhoven

noten:
blz 27

Open en gesloten pluri-form

TT 15 P.v.d.A. levert te veel spiegelgevechten

Discussie over de koers van de P.v.d.A. moet gaan over heel andere zaken dan nu vaak de boventoon krijgen. Meningsvorming wordt te veel beheerst door lobby's en deelbelangen waardoor de relatie met de werkelijkheid zoek raakt. Het overheid houden van de verzorgingsstaat en de open pluri-forme samenleving dient voorop te staan, zo meent kamerlid Roethof.

Hoewel er op zichzelf met vijf zetels weinig reden tot klagen zou behoeven te zijn, is er binnen de partij uiteraard toch een discussie op gang gekomen op grond van het feit, dat de verkiezingsuitslag een opnieuw optredende (vermoedelijk) vier jaar periode heeft opgeleverd. Ik wil daaraan van mijn kant graag enkele opmerkingen toevoegen omdat ik vind, dat er wel degelijk iets valt te veranderen en mogelijk zelfs te verbeteren aan onze presentatie en werkwijze, ook inhoudelijk.

Mij gaat het daarbij vooral om het overheid houden van de verzorgingsstaat en de open pluri-forme samenleving. Mita goed gebracht, een sterk punt in elke beleidsuitvoering.

Het is er niet naar uit, dat de V.V.D. op dit punt het liberale erfgoed in ernst zal bewaken. Uit een oogpunt van solidariteit sprakten verzorgingsstaat en open pluri-forme samenleving inderdaad vooral om het sociaal-economische gelandschap niet weg te nemen dat ze tevens sterke liberale trekken vertonen vanwege de er mee gepaard gaande mogelijkheden tot ontlooi-ping van de individuele mens. Om de laatste reden zou men dan ook wel degelijk enige spanning verwachten van de V.V.D. Maar de qua getalcractisch drastisch ingekrompen coalitie-groot van het C.D.A. laat het afweten. Niet alleen hebben medewerkers van de Tweede Kamer een belangrijke rol in „De Volkskrant“ nog eens het falen van de verzorgingsstaat uitgesproken maar zich daarnaast ook goed gekend tot de heer Smith en andere doelman van het vrije markteconomie, het zojuist achterlatende liggende debat over de regeringsverklaring heeft de nieuwe fractievoorzitter, Jorja Voorhoeve, daaraan niets nieuws of anderszins toegevoegd.

Hoer staat het met de eigen gelden? Ik ga nu niet verder in het op Kamerdebat maar op de „atrasje“ van de laatste jaren, die om uiteindelijk de verkiezingsuit-slag van 21 mei heeft opgeleverd.

Lobby's

De P.v.d.A. is opgebouwd uit een aantal groepen of minder machts-lobby's, waarvan de voornaamste zijn de vrouwenlobby, de etnische lobby, de jongerenlobby, de homo-lobby, de Derde Wereldlobby en de Lokaa-bestuurslobby. Het voordeel van deze struc-tuur is, dat zij de verkiezingscampagne in-lende sectoren van de samenleving ver-koep, althans daarop in principe gericht zou kunnen zijn. Een ernstig nadeel aan de andere kant is, dat meningsvorming al in de belangrijke mate heeft plaats gevonden vanuit de optiek van deelbelangen en het in de praktijk vaak moeilijk blijft daarin nog een sekere coördinatie te brengen. Men zou ook kunnen zeggen: de P.v.d.A. is opge-bouwd in een compartmenten en het faceb-eelid ontbrekt.

Vooral de machtige vrouwenlobby lijkt soms een partij in de partij geworden, waarmee het bij tijd en wijle niet meevalt een open discussie te voeren.

Spiegelgevechten

Zo zijn we in het Partijbestuur de laatste jaren bij allerlei gelegenheden en van al-

lerie invaasheken telkens weer gestuit op de tegenstelling tussen individualisering en draagkracht. Afrmtende discussies waren niet zelden het resultaat. Wie zich voor de individualisering uitdrukking was niet solidair genoeg en wie zich tot draagkracht bekende te weinig vrouwentijding. Intu-sen hebben zich in de maatschappelijke praktijk allang allerlei min of meer geindi-vidualiseerde patronen van inkomens-ver-mogen ontwikkeld (van afroepkrachten tot afdelingsbureaus, van thuiswerk tot zoge-naamde flexibele contracten, om van het informele circuit nog niet eens te spreken) waarop de tegenstelling niet meer van toe-passing is. Het risico wordt dan groot, dat er spiegelgevechten ontstaan, die een deel van de kiezers niet meer concreet in hun eigen levenspraktijk kunnen herkennen of betrekken. Terwijl die spiegelgevechten gaande zijn worden wel allerlei verslachte-rijngen in arbeidsomstandigheden, voer-erster vrouwelijke werknemers lonen ge-smekd, die soms zelfs renduit als nieu-ve vormen van arbeidsaansluiting zouden behoren te worden gebrandmerkt. En an-der voorbeeld betreft de sociale onderverp van de etnische minderheden niet in relatie tot de autochtone bevolking. Om de verkie-zingsavond voor de gemeenteraden van mij op hoe sommigen (en vaak niet de min-sten) duidelijk wel meer naar aanleiding van de partij met wat kleine zetels hier en daar voor de Centrumpartij, dat dan zij zich oprecht bij konden maken over de toch fantastische doorbraak van de eigen partij naar het lokaal bestuur van de zwaarte heide land en het feit dat enkele tientallen vertegenwoordigers uit etnische groepen in gemeenteraden werden gekozen. Opnieuw dus weer de vraag van onze relatie tot de werkelijkheid. Over de zoveelste maal vroeg ik mij af het verset tegen racie-ne niet langzamerhand in zodanig religieuze termen van goed en kwaad is vertaald, dat mensen van de achterstande-gedebieden – zowel althans naar de voor-gebeden – erin dalen om te denken, dat ze niet – er hun dalende norgen nog nauwelijks in zullen hebben herkend. Dan spreek ik nog niet eens over sommige „bonden-geen“ die de strijd, die soms evenwel voorvoordelen beelden als zij anderen verveten en de indruk vestigen, dat cen-suur, verbod en zelfs fysiek geweld ge-rechtsvaardigd middelen zijn in de strijd der meningen. Nu is het helder in zo, dat als men er werkelijk in zou slaan menen van al hun vooroordelen af te brengen er voor opinievorming grote ruimte meer overblijft, nog daargenaast dat de werke-lijke problemen niet worden opgelost. In de Tweede de werkeloosheidscijfers ook bij de Tweede generatie etnische minderheden de pijn uitrijken kan zelfs een behoorde mate zinspeling op de wettelijkheid van inte-gratie al het verzet tegen de achterstande-gedebieden omdat men het dat met „eigen identiteit“ niet serieus genoeg zou nemen. Helemaal kan niemand op „eigen identiteit“ leven.

Heeft ook de strijd om de gelijke behande-ling niet enigszins het karakter van een gevecht tegen windmolens aangenomen? Iedereen roept Kamerbreed om een wet maar niemand in het erover eens, of er precies in zo'n wet zou moeten staan. Naar mijn idee vloeit dat vooral voort uit het feit, dat gelijke behandeling een voedings-bodem in de samenleving heeft. De over-heidsdienst de voorgeschiedenis te schep-pen word waarvan de gelijke behandeling kan worden gevoerd (een banenplan voor vrouwen bijvoorbeeld of kinderopvang voor jongeren en andere voorbeelden te noemen). De mens moet sturen in de richting van het van staatswege wijzen afwijzen van een mentaliteitsverandering kan in elk geval gemakkelijk contraproductieve effecten oproepen.

Als binnenkort ook de discriminatie naar sekse en seksuele voorkeur strafbaar wordt gesteld – wat uit het regeringskoo-ten zou kunnen worden gelineen – hebben we er dan niet meer voor nodig om te spreken over. Sommigen zullen dit ook dankba-raccusaren maar het is, dunkt mij, wel zo dat het Wetboek van Strafrecht dan alweer iets meer de Bijbel van de nieuwe gelovigen werd, waaraan ik mij niet kan herinneren, dat het de oorspronkelijke be-doeling is geweest van de strijd om de emancipatie in de zin van mondwording, die immers de mens juist moet bevrijden

van het te knellende „hoederschap“ van de overheid op andere terreinen. Het is in de Verenigde Staten zien we de laatste jaren een curieus bondgenootschap groei-en van hen, die een „Arustocht tegen de misdaad“ willen maken naar de verdelving van „The Million Man“ (de nieuwe zeden-meesterij), die zelfs homoseksualiteit in de eigen slaapkamer tot de verboden vruchten maakt. Het arsenaal waaruit wordt gepropt zijn onder andere als volgt: criminalise-rijng, censuur op uitlatingen, strenge be-straffing van een toemend aantal vor-men van seksueel verkeer, penetratie van de overheid in de sfeer van de privacy, omgekeerde bewijzaten en bij dit alles de overheid als zedenmeester.

Een geheel ander arsenaal om uit te putten had kunnen zijn: aanpak van de oorzaken van de criminaliteit, appelleren aan mon-digheid van mensen en daarmee verster-king nastreven van hun geestelijke waar-heid, schadevergoeding en/of vergoe-niging voor slachtoffers, dode versterking van hun materiële positie, integratie in de samenleving van achterop gekanten. Of-schoon we er in ons land op dit punt geluk-rijk overseerlijk zijn, is de Verenigde Staten toch ook hier de dreiging van een Restau-ratie op de loer.

Zo denk ik, wat zij voorrecht moeten zijn met het opvoeren van mensen als „oor“, hun degradatie tot stereotypen, wat men herhaaldelijk in een bepaald spraake-bruik tegenkomt (vrouwen willen nu en mannen willen zo) met vername van de afwijking van het feit, dat de idee van een pluri-forme samenleving nu juist mist op ver-scheidenheid, op opinievorming bij zelf-standige personen, dat er nog kunnen maat alternatieven en zich zeker niet in plaats van het gesindenden (nog steeds een stokpaard van Ronald Reagan) nu weer een ander verplicht rospatruisen naar een minimum in staat van gelijkheid en antidiscriminatie. De fout van Ronald Reagan is niet, dat het gezin „mag“, maar is juist dat het heilig wordt ver-klard.

Andere strijd

Nu valt er overigens – en helaas – in een samenleving, als die in de Verenigde Sta-ten, waar een half procent van de bevol-king beschikt over 35% van het nationale inkomen, natuurlijk toch al voor velen wein-ig te kienen. Ik tracht er alleen mee te willigen, maar de werkelijke schiedlij-nen liggen anders. Het is niet alleen de ge-meenlijkheid moet worden gevoerd dat men in eigen partij de boventoon lijkt te krijgen waar het gaat om de relatie tussen overheid en menselijke gedragingen, dat ookkomst licht voor de mensen zijn maar al wat mij betreft wel onder het motto: wees even beducht voor meningen van mensen, die het goede absoluut omheilen als die het kwade absoluut verwerpen.

VN 16 Kinderen

IN de ongeduld is dat ik van kinderen houd.

Wellicht is uw reactie nu: „Maar dat is onmenselijk, zo tens gemeen!“ Ik heb de onmenselijkheid van mijn standpunt niet be-hieraan gaan wijfelen. Ik zal u uitleggen waarom.

Ik heb gemerkt dat veel mensen zich egeren aan kinderen. Ze raken geïntereerd door de her-ie en de rommel die ze maken en de overlast die ze veroorzaken.

Daar kan ik wel een beetje begrijpen, maar ik wil overheerst toch altijd het gevoel van vrede als ik kinderen bezig zie. Of dat nu een baby is in een kindervan in een supermarkt, of bruggen met veel te zware botenkasten achterop hun fietsen op weg naar school, dat maakt niet uit.

Ik heb meer oog voor de kleuters die in de zand-bak zitten te spelen op het pleintje voor hun school, dan voor de knappe lijf die met boven de knien opgetrokken rok van hun voorre-sommetrie zit te genieten.

Mijn buren doen vaak de rumen dicht als de kinderen van de school aan de oerkan in de pauze naar buiten stormen, maar als ik op een vrije dag zit te denken, ga ik het liefst onopgemerkt voor het raam zitten om een kop koffie of een bereijde om naar te te kijken.

Daar zit toch niets anders op, er staat u nu daar (hoop ik). Die maar leeft en leeft en leeft en leeft. Nou en Zolang hij geen pro-fiel is, mag dat van mij. We leven in een vri-land, dus wat is daar op tegen?

Het valt anderen op dat ik gemakkelijkt met kin-ders omga. Een buidende baby legt ik in een wagen telken st. Vraag me eens hoe, maar als m'n grachtigen worden lach zien en even met m'n vingert over het bernaende gezichtje sla, is het kind vrij. Ik heb inmiddels wel ge-leerd dat niet iedere moeder op gezind is zo-maar een vreemde man boven haar kinderva-gen te krijgen om naar haar baby te kijken; zo-nen buren blijf je beter uit de buurt van de mid-dag op een bankje in het park kan ik gemakke-lijker aan die ongingen roepen. Ook zijn de omstandigheden gunstiger, ook al lijkt de ver-ting vreemd op dat een man van boven de veertig wordt beïngespreid heeft voor baby's.

Ook heb ik nog nooit binnengesneukt op de kinder-tuinen rondom op weg zijn naar hun moeder kan ik moeilijkt zomaar voorbij laten lopen. Au-tomatisch heb ik contact met zo'n hummel en probeer toch te helpen en te troosten.

Waarom doe ik dat? Waarom bemoei ik me met hen? Zijn noch niet kleine kinderen. Ik heb daar toch niets mee te maken? Ik weet het. En ik kan het de kinderen die niet in zo'n situatie verwaand aankijken en vervolgens brullend doorlopen ook niet kwelijk nemen dat ze zijn gesegeerdheid niet willen.

Maar toch doe ze niet van binnen. Ik vind het heerlijk om zo'n verdiering ongerie of misje tegen me aan te drukken en even liefde-zen te knuffelen.

„Stop!“ zegt nu de buitenwereld, „je gaat te ver. Dit kan niet. Een vreemde haast geen kinderen aan de wagen, maar het gaat ver!“

Definitief heb ik niet schouderlappen. Van de week nog stond er een knuffel in een jaar of tien met z'n vabstent aan de waterkant te prut-ten met z'n rug dat wat niet in het riet. Ik ging naar hem toe. Vraag me niet waarom; ik dót dat graag.

Hei jochie reageerde wel verbaasd, maar accepteerde dankbaar mijn hulp. Ging ik te ver toen ik hem even over zijn bol aside voor ik verder liep?

Zijn moeder, die toevallig aan kwam lopen en zag wat ik deed, keek me duidelijk heel wan-trouwend aan. Ze hoort naar hoe nog vragen, ze die meeste menen nog meer geliefde had dan het smoor uit de hilt halen.

Pas toen realiseerde ik me dat ze me misschien wel aanzag voor een kinderlok of zo. Ik schrok daarvan, en eigenlijk pieker ik er nog steeds over. Ik had inderdaad de neiging in m'n arm om te knuffelen, maar ik heb niet met hem en hem tegen me aan te drukken. Ik heb het niet gedaan; achteraf maar goed. Wíde ik reager „ter“ van of met dat jochie? Welk idee, en zeker niet iets lichamshele. Het idee alleen al staat me zo vromelijk tegen, dat ik het niet voor kan stellen. Zou er een klein beetje iets schrevels zou kunnen doen met kinderen.

Zelfs met beginnende tinters maak ik vrij ge-makkelijk contact. Waarvoor? Ik weet het niet. Misschien heb ik een soort aangeboren talent om met kinderen om te gaan. Als begeleider van kinderen met een handicap heb ik reeds me-tie gasten op en af heb eigenlijk nooit problemen met ze. Ik vind het heerlijk om met ze mee te doen en spring met zo gemakkelijk over een sloot om een bal te halen als zij.

Iets keer op vakantie stonden er een paar groep-bomen voor een camping, liden er in te klim-men. Zoeder ze te denken, ben ik met hen naar boven geklimmen. Een paar jongens vonden dat leuk en kwamen me achterna. Maar toen ik naar beneden keek, merkte ik dat de in-dere volwassenen mijn gedrag toch wel gek vonden. Zeiden die ze niet wel te denken, dat er-tijd; dat had ik toch moeten weten. En natuur-lijk wett ik dat ook wel, maar...Ja, is er een ac-cepteerna? Maar het feit dat ik het gewoon leuk vind moet te doen met die jongens is voor ade-ren blijbaar een reden mij als abnormal te be-trachten; misschien zelfs wel als kinderverser. Onlangs was ik in het zwembad en daar zag ik een gymlezer, van een technische school of zo, met een hele groep jongens om zich heen. Ze dwuden elkaar over, sprongen op elkaars rug-gen en stonden naar hartelust. Ergens was ik jalouers op die man. Hij kon die jongens ver-rukken, ze trogen zich aan drukken en zich af-schudden, zonder dat iemand dat gek vond. 't Had zo mee willen doen, maar ik wist niet hoe ik dat aan moest pakken.

Misschien is de grotere moeilijkheid wel dat andere volwassenen me niet serieus nemen. Om verandering in de familielink, als ik 'tha' met de kinderen een spelletje doe of ze verhalen vertel, zie ik te kijken of meewerk glijmen. 'Kind met de kinderen, moet volwassen ge-maken', hoor ik ze zeggen. En als ik me niet kan ondeden, zeggen ze: „De kinderen verweg, maar is dat een oedele?“ Dougt er iets niet om mij omdat ik meer om kinderen geef dan om volwassenen?

SJAANK